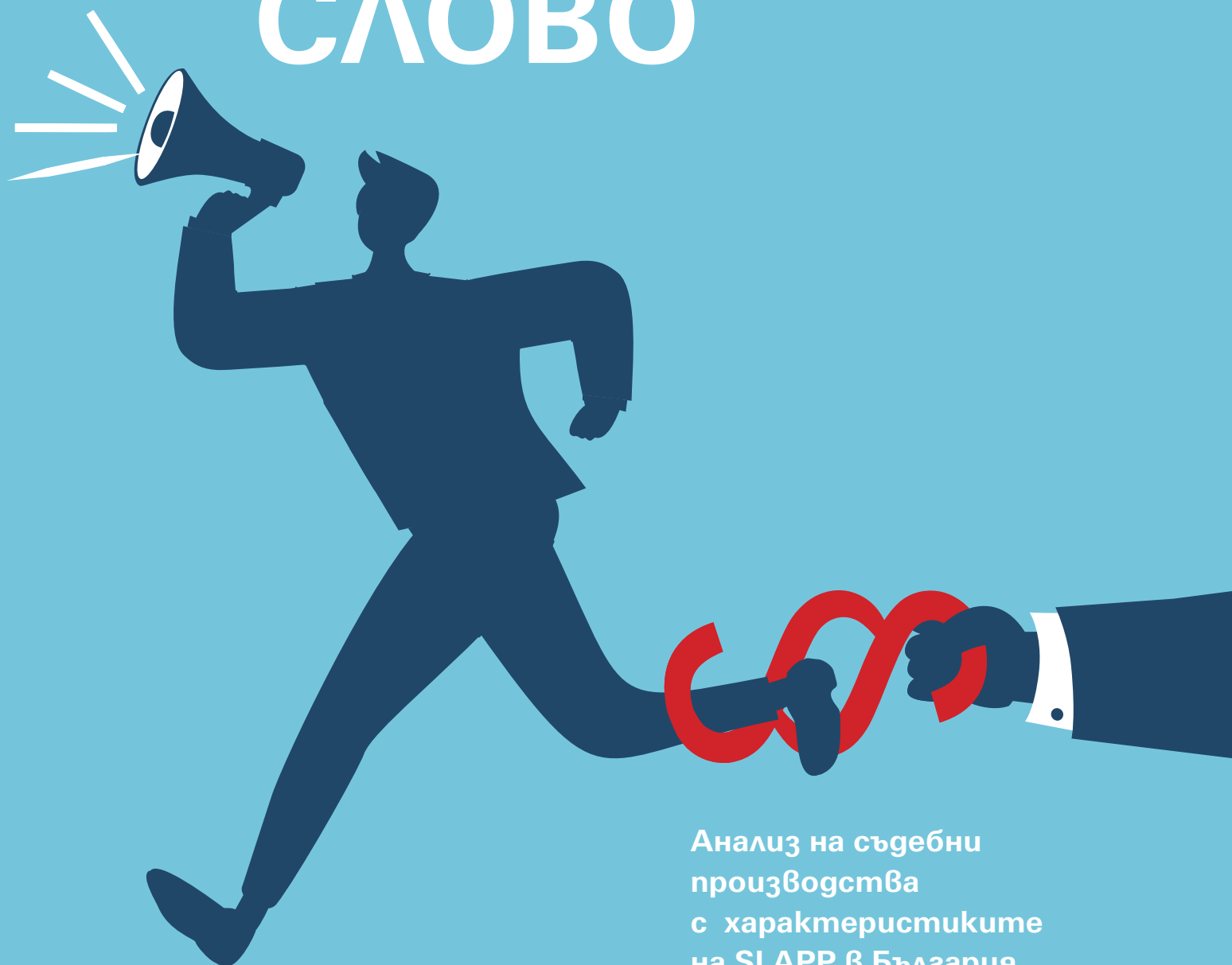

Цена на СВОБОДНОТО СЛОВО

Анализ на съдебни
производства
с характеристиките
на SLAPP в България

Фондация „Антикорупционен фонд“, април 2023

Автори:

Лора Георгиева – Матеева

София Желева

Редактор:

Стефан Кръстев

Анализът е създаден в рамките на проект „Изследване на медийната свобода със специален фокус върху SLAPP делата в България“, изпълняван в партньорство между Асоциация на европейските журналисти в България и Фондация „Антикорупционен фонд“ с подкрепата на Посолството на Кралство Нидерландия в България.

Съдържанието на анализа е отговорност на Фондация „Антикорупционен фонд“ и не отразява непременно позицията на Правителството на Нидерландия.

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ	3
ЧАСТ 1: ЦЕЛ, ОБХВАТ И МЕТОДОЛОГИЯ НА АНАЛИЗА	5
ЧАСТ 2: ОБЩ ПРЕГЛЕД И ДЕФИНИЦИЯ НА ПРОБЛЕМА	7
ЧАСТ 3: ЗАКОНОДАТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ НА НИВО ЕС	10
ЧАСТ 4: ПРАКТИКАТА В БЪЛГАРИЯ	12
ЧАСТ 5: СТАТИСТИКА.....	16
ЧАСТ 6: ПРЕПОРЪКИ.....	21
ПРИЛОЖЕНИЯ	
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА	23
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА ОТ ЧАСТЕН ХАРАКТЕР	52
ПРИЛОЖЕНИЕ 3: АДМИНИСТРАТИВНИ И АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА.....	76
ПРИЛОЖЕНИЕ 4: ДИСЦИПЛИНАРНИ ПРОИЗВОДСТВА.....	84
ПРИЛОЖЕНИЕ 5: НАКАЗАТЕЛНИ ПРОИЗВОДСТВА ОТ ОБЩ ХАРАКТЕР	86
ПРИЛОЖЕНИЕ 6: ДРУГИ ФОРМИ НА НАТИСК СРЕЩУ ЖУРНАЛИСТИ И АКТИВИСТИ	92

Съкращения

АЕЖ	Асоциация на европейските журналисти	МФ	Министерство на финансите
АКФ	Фондация „Антикорупционен фонд“	НАП	Национална агенция за приходите
АП	Апелативна прокуратура	НББАЗ	Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
АССГ	Административен съд София град	НК	Наказателен кодекс
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните	НПК	Наказателно процесуален кодекс
ББР	Българска банка за развитие	НСЦРЛП	Националния съвет по цени и реимбурсиране на лекарствени продукти
БНТ	Българска национална телевизия	ОИК	Общинска избирателна комисия
БСП	Българска социалистическа партия	ОНС	Обикновено Народно събрание
БХК	Български хелзинкски комитет	ООН	Организация на обединените нации
ВКП	Върховна касационна прокуратура	ОРЗД	Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г.
ВКС	Върховен касационен съд	ОС	Окръжен съд
ВСС	Висш съдебен съвет	ОСЕС	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“ към Министерство на финансите
ДАНС	Държавна агенция за национална сигурност	ОССЕ	Организация за сигурност и сътрудничество в Европа
ДФЕС	Договор за функциониране на Европейския съюз	РИОКОЗ	Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве
ДПС	Движение за права и свободи	РС	Районен съд
ДС	Държавна сигурност	САС	Софийски апелативен съд
ЕК	Европейска комисия	СБС	Съюз на съдиите в България
ЕКПЧ	Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи	СПП	Софийска градска прокуратура
ЕП	Европейски парламент	СГС	Софийски градски съд
ЕС	Европейски съюз	СДВР	Столична дирекция на вътрешните работи
ЕСПЧ	Европейски съд по правата на човека	СЕС	Съд на Европейския съюз
ЗавПСП	Закон за авторското право и сродните му права	СРС	Софийски районен съд
ЗЗД	Закон за задълженията и договорите	ЦРЧР	Център за развитие на човешките ресурси
ЗЗЛД	Закон за защита на личните данни	BIRN	Balkan Investigative Reporting Network (Балканска мрежа за разследваща журналистика)
ЗКФН	Закон за Комисията по финансов надзор	ICIJ	International Consortium of Investigative Journalists (Международен консорциум на разследващите журналисти)
ЗПЗФИ	Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти	ОССРР	Organized Crime and Corruption Reporting Project (Проект за разследване на корупцията и организираната престъпност)
ИАЛ	Изпълнителна агенция по лекарствата	SLAPP	Strategic lawsuit against public participation (Стратегическо съдебно производство против участието на обществеността)
ИВСС	Инспекторат към Висшия съдебен съвет		
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране		
КЗЛД	Комисия за защита на личните данни		
КПКОНПИ	Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество		
КРБ	Конституция на Република България		
КС	Конституционен съд		
КФН	Комисия за финансов надзор		
МВР	Министерство на вътрешните работи		
МЗ	Министерство на здравеопазването		
МОН	Министерство на образованието и науката		

РЕЗЮМЕ

Настоящият анализ е **първи опит за систематичен обзор и анализ** на правната практика по SLAPP делата в България за периода **2000 г. – март 2023 г.** Анализът дава обща представа за понятието, възникването, значението и ефектите на явлението SLAPP, представя някои от случаите на SLAPP дела в България, като дава доказателства, че това опасно явление, разпространено в световен мащаб, има своите специфични българско измерения. Авторите твърдят, че особено в условията на уязвима медийна среда като българската, SLAPP следва да бъде специално мониторирано и адекватно адресирано с законодателни и други мерки, които да доведат до ограничаването му.

SLAPP делата са явно необосновани или силно преувеличени съдебни производства, които само формално имат легитимна цел – упражняване на правото на достъп до правосъдие и защита на накърнени права, но по същество целят постигане на нелегитимна цел – цензура, сплашване, финансов и психологически натиск с краен ефект заглушаване на конкретния засегнат критичен глас и възпиращ ефект върху останалите критични гласове.

Инициатори на производствата най-често са политици, бизнесмени, влиятелни личности, корпорации, държавни органи.

Обекти на производствата са журналисти, граждански активисти, защитници на човешки права, представители на академичните среди, независими медии, неправителствени организации, които с публикациите и журналистическите си разследвания изобличават политици, бизнесмени, лица, заемачи публични длъжности и други публични фигури в различен вид злоупотреби или подлагат дейността им на критика и негативна оценка.

Ефектът, който производствата целят е възпиране и ограничаване на обществения дебат; ограничаване достъпа на гражданите до надеждна информация, която осигурява възможност за формиране на собствено мнение и преценка.

На **ниво ЕС** темата за SLAPP е подета първоначално от граждански активисти, а впоследствие намира и институционален отзвук. Важен пробив в усилията за противодействие на SLAPP делата са приетите през 2022 г. Предложение за директива 2022/0117 (COD) на ЕП и на Съвета и Препоръка (ЕС) 2022/758 на Комисията относно защита от SLAPP. Приемането на Предложението за Директива е първият официален опит в ЕС за приемането на общи правила относно SLAPP. В рамките на Шведското председателство е прието т. нар. компромисно предложение по Предложение за директива 2022/0117 (COD), което представлява крачка назад в европейските усилия за справяне с негативните ефекти на тези дела върху европейските демокрации.

Изводи:

Разгледаните в анализа приключили граждански и наказателни дела за периода показват **трайна тенденция на превес на производства, приключили в полза на журналистите** спрямо тези, приключили в полза на инициаторите на SLAPP. В преобладаващата част от представените в анализа казуси съдебните състави прилагат правилно разпоредбите на КРБ и ЕКЧП, които защитават свободата на изразяване, както и въведените с практиката на ЕСПЧ и СЕС критерии за баланс на чл. 8 и чл. 10 от ЕКПЧ, която практика е възприета и в решенията на българския Конституционен съд. Все пак, има случаи, в които съдът подхожда формалистично и формираните крайни изводи не съответстват на практиката по приложение на ЕКПЧ.

Макар и значително по-малко, **делата с неблагоприятен за журналистите изход са притеснителен фактор**, особено предвид уязвимата медийна среда в България, за която са характерни освен класическите SLAPP дела (Приложение 1 и 2) и описаните в Приложение 3-6 допълнителни форми на натиск и за която гарантирането на независимост и свобода на медиите продължава да бъде сериозно предизвикателство¹.

¹ За 2022 г. България заема 91-во място, според индекса за медийна свобода на Репортери без граници, виж <https://rsf.org/en/country/bulgaria>

Почти равен е броят на заведените граждански (31) и наказателни дела (28) за анализирания период 2000 – март 2023 г., като в броя граждански дела се отчитат водените по реда на Закона за задълженията и договорите и тези по реда на Закона за защита на личните данни.

За разгледания период е налице **постепенно увеличение броя на гражданските дела**, за сметка на наказателните, както и увеличение на претендираните размери на обезщетенията по гражданските дела.

87,5 % от гражданските дела са приключили в полза на журналистите, съответно 12,5 % – в полза на инициаторите на производствата

86% от наказателните дела са завършили в полза на журналистите, съответно 14% – с осъдителни присъди;

Средната продължителност на делата е 2,8 години, като от общо 64 дела, 20 са продължили 2 години, 19 – 3 години, а 6 са продължили 5 или повече години. По разгледаните дела български журналисти, медии и граждански активисти са прекарали в съдебни зали общо 181 години.

Най-много дела са заведени през 2015 г. и 2018 г., като **50 от общо 64 дела са заведени в периода 2015 – 2023 г.** Възможни причини за установения от 2015 г. насам ръст е обективното увеличение броя на делата, темпоралната обусловеност на наличие на повече данни за по-късния период, както увеличаване публичността относно заведени SLAPP дела, което може да се разглежда и като белег на промяна на медийната среда в сравнение с периода 2000-2014 г., когато на делата срещу журналисти традиционно не се е давала гласност.

Препоръки:

- Приемане на Предложението за Директива, във вида от 27.04.2022 г. спрямо всички SLAPP дела (със и без трансгранично значение);
- Декриминализиране на обидата и клеветата;
- Въвеждане на механизми за по-широко приложение на института на прекратяване поради изначална несъставомерност на наказателните дела;
- Ограничаване приложимостта на института за обезпечение на иска по граждански дела;
- Въвеждане на предел на отговорността за разноски на обектите на SLAPP дела.
- Дигитализиране на съдебните архиви и осигуряване на улеснен достъп до тях за изследователски цели
- Максимална публичност на заведените дела от страна на засегнатите обекти на SLAPP, с цел подкрепа на общността и улесняване на гражданския мониторинг.
- Повишаване на осведомеността на гражданския сектор относно същността, негативните ефекти и начините за противодействие на SLAPP и относно механизмите за правна и финансова подкрепа на обектите на SLAPP; осигуряване и промотиране на допълнителни механизми за правна и финансова подкрепа.
- Обучения на юристи, журналисти и активисти с цел подобряване на знанията и уменията им за превенция и ефективно справяне със SLAPP делата.
- Систематично, текущо наблюдение и анализ на делата по линията на граждански и на институционален мониторинг.

Част 1

ЦЕЛ, ОБХВАТ И МЕТОДОЛОГИЯ НА АНАЛИЗА

Настоящият анализ цели да даде **обща представа** за понятието, възникването, значението и ефектите на явлението SLAPP, да представи някои от случаите на SLAPP дела и да обоснове разбирането на авторите, че се касае за опасно явление, разпространено в световен мащаб, но имащо и българско измерение, което, особено в условията на уязвима медийна среда следва да бъде мониторирано и спрямо което са необходими адекватни законодателни и други мерки, с цел ограничаването му.

В последните години и в България се регистрират поредица от дела, които носят характеристиките на стратегически дела за сплашване на журналисти и граждански активисти. Настоящият анализ е първи опит за систематичен обзор и анализ на правната практика по SLAPP делата в България.

За целите на анализа бяха проучени и обобщени възможно най-обстойно публично известните дела. Целта беше да получим моментна картина на състоянието на стратегическите дела в България, като отговорим на няколко въпроса:

- за какъв тип дела става дума най-често – наказателни, граждански, други?
- какви стратегии се използват от ищците по делата, за да постигнат целите си да заглушат критичните журналистически гласове?
- с какви решения излиза съдът по стратегически дела и на какво основание най-често?
- ефективна практика ли са – **успяват ли SLAPP делата** да постигнат стратегическите си цели?
- какви мерки има на разположение гражданското общество и независимите медии, за да противодействат на стратегическите дела за сплашване?

Обхват и методология:

Анализът обхваща следните аспекти:

- Дефиниране на проблема
- Идентифицирането на проблема на **европейско ниво и предприетите до момента мерки** за намаляване на вредните му ефекти;
- Анализ и коментар на публично достъпната и проучена в рамките на изследването **практика на българските съдилища** по граждански, наказателни, административно-наказателни и дисциплинарни производства, носещи белези на SLAPP, за последните 20 години, както и три решения на Европейския съд по правата на човека срещу България по случаи с елементи на SLAPP. Разгледаната практика е обособена по вид на производствата, както следва:

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 – Граждански производства

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 – Наказателни производства от частен характер

ПРИЛОЖЕНИЕ 3 – Административнонаказателни производства

ПРИЛОЖЕНИЕ 4 – Дисциплинарни производства

- Анализ и коментар на някои **наказателни производства**, чиято **досъдебна фаза** разкрива характеристики на SLAPP:

ПРИЛОЖЕНИЕ 5 – Наказателни производства от общ характер

- Анализ и коментар на някои установени в българската публична среда практики за **натиск и тормоз на журналисти и активисти**, включително чрез на реч на омразата и публично дискредитиране

ПРИЛОЖЕНИЕ 6 – Други форми на натиск срещу журналисти и активисти

В рамките на всяко от приложенията разгледаните случаи са подредени хронологично, като хронологията е нарушена в случаите, когато се касае за няколко дела срещу един и същ журналист или активист. Делата срещу едно и също лице са разгледани последователно.

Ограничения

Този първи опит за систематично събиране на информация за съдебните дела, водени срещу журналисти и граждански активисти в България, се натъкна на редица предизвикателства :

- делата са се случили назад във времето и на малка част от тях е дадена достатъчна публичност по времето, по което са водени;
- върху делата не е осъществяван текущ мониторинг от страна на независима журналистическа организация;
- самите засегнати лица често не са запазили относимата документация по делата, които са водени срещу тях;
- поради различни административни пречки голяма част от относимата документация е или обективно недостъпна или недостъпна в подходящ за изследователски цели вид;
- за целия период от началото на прехода към демократично развитие, в страната няма провеждани мониторингови изследвания за делата, водени срещу участието на публичността. Изключение правят две публикации: изданието „Журналисти на прицел“², което разглежда 24 случая на дела срещу журналисти, водени в първото десетилетие след края на тоталитарния комунистически режим и книгата „Въпросът за справедливостта. Съдените журналисти в България“³, съдържаща 15 интервюта със журналисти, съдени заради работата им.

За да отговорят на тези липси, авторите на анализа изследваха множество публични източници на информация като бази данни на съдебни решения, достъпни както онлайн, така и като физически архиви в съдилища, както и проведеха множество срещи с адвокати, защитавали журналисти в дела-шамари, интервюираха журналисти, станали обект на SLAPP дела.

В резултат може да се твърди, че настоящият анализ идентифицира и анализира мнозинството от делата с характеристики на SLAPP за периода 2000 – 2023 и позволява открояването на ключови тенденции и формулирането на подплатени с анализ на фактите хипотези.

Въпреки това трябва да вземе под внимание, че поради изброените в началото ограничения настоящият анализ не претендира за пълна изчерпателност в изложението на всички случаи, носещи елементи на SLAPP за разглеждания период.

Създаването на напълно изчерпателна база данни на всички дела-шамари в български контекст е бъдеща задача, за която трябва да обединят усилия изследователи и организации, които работят по темата.

2 „Журналисти на прицел“ – Таня Харизанова, Васил Т. Василев, издание на Фондация „Български адвокати за правата на човека“, 2000 г.

3 „Въпросът за справедливостта. Съдените журналисти в България“ – доц. д-р Жана Попова, проф. д.н. Снежана Попова, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022 г.

Част 2

ОБЩ ПРЕГЛЕД И ДЕФИНИЦИЯ НА ПРОБЛЕМА

През последните няколко десетилетия в световен мащаб се наблюдава нарастване на един опасен феномен: явно неоснователните или неправомерни съдебни производства, насочени срещу критични представители на обществеността, т. нар. **стратегически дела против публично участие, наричани още „дела шамари“, от английски Strategic Lawsuits Against Public Participation, с абревиатура SLAPP (на английски – шамар)**. Терминът първоначално е въведен от американски юристи⁴, а в средата на 80-те години на миналия век започва да навлиза и в съдебната практика в САЩ. В европейски контекст по-активно започва да се говори за делата шамари във връзка с дейността и най-вече след убийството през 2017 г. на малтийската разследваща журналистка и правозащитничка Дафне Каруана Галиция.

Дефиниция на SLAPP делата

SLAPP делата са явно необосновани или силно преувеличени съдебни производства, които само формално имат легитимна цел – упражняване на правото на достъп до правосъдие и защита на накърнени права, но по същество целят постигане на нелегитимна цел – цензура, сплашване, финансов и психологически натиск с краен ефект заглушаване на конкретния засегнат критичен глас и възпиращ ефект върху останалите критични гласове.

Инициатори на производствата най-често са политици, бизнесмени, влиятелни личности, корпорации, държавни органи.

Обекти на производствата са журналисти, граждански активисти, защитници на човешки права, представители на академичните среди, независими медии, неправителствени организации, които с публикациите и журналистическите си разследвания изобличават политици, бизнесмени, лица, заемащи публични длъжности и други публични фигури в различен вид злоупотреби или подлагат дейността им на критика и негативна оценка.

Ефектът, който производствата целят е психологически тормоз върху обектите на SLAPP и намаляване на капацитета за осъществяване на нормалната им дейност чрез влагане на човешки ресурс в организиране на защитата по делото, често в продължителен период от време; натоварване с разноски (често непосилни); налагане на значителни по размер обезщетения за вреди; източване на значителни финансови ресурси на медията; репутационен риск (част от аудиторията може да се отдръпне); последици от прилагане на наказателната репресия и последици на наказателното осъждане (в случаите, когато се водят наказателни дела); възпиране и ограничаване на обществения дебат; ограничаване достъпа на гражданите до надеждна информация, която осигурява възможност за формиране на собствено мнение и преценка.

Съдебните процеси от този тип се характеризират с това, че **„засегнатите лица“** не целят да получат достъп до правосъдие и възмездяване на претърпени имуществени или неимуществени вреди, нито публично опровержение за накърнен обществен имидж, а заглушаване на критичния глас и изпращане на възпиращо послание към цялата журналистическа общност и активното гражданско общество. Целта на SLAPP делата е насрещната страна да бъде тормозена, сплашена и наказана да замълчи, изправена пред психологически и финансов натиск и пред заплахата от наказателни санкции. За постигане на този ефект допринася и явната неравнопоставеност между страните в повечето SLAPP

⁴ Pring, George W.; Canan, Penelope (1996). SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out. Temple University Press. pp. 8–9. ISBN 978-0-375-75258-2.

процеси, изразяваща се в по-стабилното финансово и/или политическо положение на инициатора на процеса спрямо обекта му.

Злоупотребявайки с предвидените в закона процесуални възможности, **стратегическите** дела постигат целта на инициаторите си независимо от своя изход. Обикновено те протичат през всички съдебни инстанции, което води и до голяма продължителност – в повечето случаи такива дела траят близо 3 години. През този период ангажираните в съдебния спор журналисти/активисти са принудени да продължат работата си със съзнанието, че отново могат да бъдат тенденциозно обвинени.

Съдебните дела често са придружени и от **искове за финансови обезщетения на висока стойност, както и предварително обезпечение** чрез заповед на активи. Това усилва психологическия натиск върху обектите на SLAPP и създава сериозен риск от автоцензура или цензура от страна на медията, както и от накарняване на финансовата стабилност на медията. В немалко случаи става дума за журналисти на свободна практика и граждански активисти, без голяма медия или организация, която да поеме евентуалната финансова тежест при неблагоприятен изход от делото, а в някои случаи дори големите медии се дистанцират или дори уволняват журналист, който е съден.

Вредните ефекти на SLAPP делата далеч не се ограничават върху техните непосредствени обекти, придобили качеството на подсъдими, ответници или санкционирани лица. Стресът и напрежението по време на делата и последиците от изхода им отеква дълбоко сред журналистическата общност и цялото общество. Затова съществува **сериозен риск от възпиращ ефект и върху други потенциално засегнати лица**, които могат да вземат решение да не отстояват правото си да критикуват и разследват въпроси от обществен интерес. Поради това, SLAPP делата могат да доведат до **цензура и автоцензура** и на недириктно засегнати от конкретното производство лица, което от своя страна представлява вредно въздействие върху цялото общество, защото **възпира и ограничава общественения дебат**, присъщ за демократичните общества.

Постигането на реална демокрация, основана на върховенство на правото, изисква гражданите пълноценно и активно да участват в обществения дебат. За осигуряване на пълноценното им участие е необходимо те да имат достъп до надеждна информация, за да могат да формират собствено мнение и собствена преценка в общество, основано на плурализъм на мнения. Затова и свободата на **словото представлява един от фундаменталните принципи, върху които се гради всяко демократично общество** и е едно от основните условия за неговия напредък и за развитието на всеки човек. Свободата на словото следва да се разглежда, от една страна, като право на свободно изразяване, а от друга страна, като право на обществото да получи информация. При това, не само информация или идеи, които намират благоприятен прием или не се считат за обидни, или са приемани с безразличие, но също така и такива, които обиждат, шокират или смущават държавата или която и да е друга част от населението. Такива са изискванията на плурализма, толерантността и търпимостта, без които едно „демократично общество“ не би могло да се нарече такова.

Опасността на явлението SLAPP се дължи именно на факта, че засяга най-често журналисти и активисти за човешки права, които са призвани да осигуряват на обществото достъп до разнородни мнения, идеи и информация, да са пазители на законния обществен интерес и да отстояват човешките права, опазването на околната среда, социалното включване и други обществено значими каузи, включително да играят ключова роля в борбата с корупцията, лошото управление, екстремизма и организираната престъпност. Затова **атаката срещу свободното слово е атака срещу благосъстоянието и свободата на обществото.**

Със зачестяването на SLAPP делата като средство за ограничаване свободата на словото, в много демократични общества започва и осъзнаване на все по-належаща нужда от правни инструменти за противодействието им. Още през 80-те години на миналия век САЩ, Австралия и Канада за първи път съзират нужда от разграничаване на съдебните дела, които имат легитимно основание от делата, целящи ограничаване свободата на словото. Макар че явлението SLAPP съвсем не е непознато и в Европа, **в ЕС все още липсват общи правила срещу SLAPP делата**, а и нито една от държавите – членки не разполага в националното си законодателство със специални гаранции за защита от такива производства.

В европейски контекст **един от най-ярките примери за въздействието на SLAPP делата върху публичната среда е този на малтийската журналистка, писателка и активистка Дафне Каруана Галиция**, разследваща съмнения за корупция сред бизнес и политическите среди в страната. До 2017 г., когато в автомобила ѝ е поставена бомба, взривена близо до дома ѝ, **срещу журналистката са заведени повече от 40 съдебни дела**. Смъртта ѝ провокира изключително силна международна реакция, а в рамките на ЕС все повече започва да се говори и излиза на преден план нуждата от приемане на законодателство, което да гарантира защитата на журналисти и активисти от съдебни процеси, които представляват злоупотреба с права и целят незаконен резултат.

Част 3

ЗАКОНОДАТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ НА НИВО ЕС

В последните няколко години и най-вече след показното убийството на Дафне Каруана Галиция темата SLAPP активно присъства в работата на журналистически и граждански организации, а по-късно и работата на ЕК и ЕП. Доклад от 2020 г. на Коалицията срещу SLAPP делата в Европа (CASE) показва постоянно увеличение на този вид дела, като за периода 2015 – 2020 г. ръстът е скокообразен⁵. Докладите на ЕК относно върховенството на правото за 2020 г. и 2021 г. излагат множество примери относно зачестяващите случаи на различни форми на натиск и сплашване на журналисти и активисти, заради техни материали, както и иницирането на злоупотребяващи съдебни производства в целия Европейски съюз. Инициирани и проведени са множество публични дискусии, събития и срещи на високо институционално ниво с цел обсъждане на конкретните стъпки пред ЕК и ЕП за приемане на единно европейско законодателство.

В резултат, публикуваният от ЕК през декември 2020 г. Европейският план за действие за демокрация (European Democracy Action Plan)⁶, обявява поредица от различни инициативи за защита свободата на медиите. Впоследствие, през септември 2021 г., ЕК представя за първи път и Препоръка към държавите членки относно безопасността на журналистите (Recommendation to Member States on the safety of journalists)⁷. Препоръката цели гарантиране на максимално безопасни условия, в които медии и техните служители спокойно да упражняват професиите си. Тя извежда и конкретни действия, които държавите-членки могат да приложат, за да постигнат гаранции за безопасност.

Предложение за Директива и Препоръка на Комисията

Застъпническата кампания за създаване на законодателна рамка относно SLAPP, едновременно на гражданско и институционално ниво, води до важен пробив в тази посока – на 27 април 2022 г. ЕК приема Предложение за директива 2022/0117 (COD) на ЕП и на Съвета⁸ и Препоръка (ЕС) 2022/758 на Комисията⁹ относно защита от SLAPP. Приемането на Предложението за Директива е първият официален опит за приемането на общи правила относно SLAPP на ниво ЕС. Предложената директива е в синхрон и с Директива (ЕС) 2019/1937 за защитата на лица, подаващи сигнали за нарушения на правото на Съюза, тъй като защитата, която тя урежда, е от съществено значение за утвърждаване ролята на медиите в демократичното общество. Предложената директива предоставя на съдилицата и жертвите на SLAPP инструменти за борба срещу явно неоснователни съдебни производства. Предложените гаранции ще се прилагат във всяка една държава-членка **по граждански дела с трансгранично значение.**

Основни елементи на Предложението за директива 2022/0117 (COD) на ЕП и на Съвета:

- **Ранно прекратяване на явно неоснователно съдебно производство** – съдът ще може да вземе решение за прекратяване на производството на максимално ранен етап, ако делото е явно неоснователно. При подадена молба за ранно прекратяване, главното производство се спира до произнасяне по молбата, която се разглежда по ускорена процедура;
- **Специално правило относно доказателствената тежест** – при подадена молба за ранно прекратяване, в която се сочи, че делото е заведено срещу акт на участие на обществеността, тежестта на доказване ще бъде върху ищеца да докаже, че делото не е явно неоснователно;

5 <https://www.the-case.eu/slapps/>

6 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2250

7 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_4632

8 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0177&from=EN>

9 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0758&from=BG>

- **Предоставяне от ищеца на обезпечение за разноски и вреди** при наличие на SLAPP елемент;
- **Ограничаване на възможностите за изменение или оттегляне на иска**, които биха лишили ответника от присъждане на разноски, обезщетяване на вреди или налагане на санкции спрямо ищеца;
- **Възможност за встъпване в процеса на неправителствени организации** с цел подкрепа на ответника или предоставяне на информация;
- **Отговорност за разноски** – ищецът, образувал неправомерно съдебно производство срещу участие на обществеността (SLAPP), ще поеме всички разноски, включително хонорарите на адвокатите на ответника;
- **Обезщетение за вреди** – обектите на SLAPP ще имат право на пълно обезщетение за материалните и нематериалните щети от SLAPP;
- **Ефективни и пропорционални възпиращи санкции** за образуване на SLAPP дело
- **Защита срещу съдебни решения на трети държави** – признаването и изпълнението на решения по дела, които биха били SLAPP по правото на държавата – членка се отказва поради явно противоречие с обществения ред (*ordre public*).

Основни елементи на Препоръка (ЕС) 2022/758 на Комисията

- Организиране на обучения за юристи и потенциални обекти на SLAPP за разширяване знанията и способността им за ефективно справяне с делата срещу участието на обществеността;
- Провеждане на кампании за повишаване на осведомеността, така че журналистите и защитниците на човешките права да разпознават кога са станали жертва на SLAPP;
- Достъп на обектите на SLAPP до индивидуална и независима подкрепа, като например от адвокатски услуги, на доброволен принцип и без заплащане от клиентите;
- Годишно предоставяне на ЕК на обобщени данни относно регистрираните SLAPP дела на национално ниво, считано от 2023 г.

Компромисно проектно предложение за Директива

След възражения на няколко държави-членки относно части от текста на предложената директива, през март 2023 г., председателят на Съвета на ЕС Швеция представи компромисно проектно предложение, което включва съществени промени по текста на директивата. Държавите-членки, участвали в изготвянето на първоначалния текст, и множество граждански активисти изразяват притеснения, че ако бъдат зачетени всички предложени промени, без да се вземе предвид глобалната цел на самата директива, е напълно възможно документът да бъде неефективен и да постави ниски критерии пред съдилищата, при което ситуацията би била още по-лоша от тази, в която се намираме в момента. Опасенията идват от това, че промените биха засегнали най-силните инструменти за защита на обектите на SLAPP в три основни направления:

- Отпадане на ранното прекратяване на явно неоснователно съдебно производство;
- Отпадане на обезщетението за вреди
- Неприлагане на Директивата към т. нар. дела с трансгранично значение, при които обичайно ищецът и ответникът имат местоживеене в две различни държави.

Към момента процедурата по приемане на директива не е финализирана. Същата не е част от приоритетите на Шведското председателство, поради което не може разумно да се очаква бърз напредък по нея. След гласуване и приемане на директивата от Европейския парламент и Съвета, страните-членки ще следва да я транспонират в националното си право в срок, определен в самата директива.

Част 4

ПРАКТИКАТА В БЪЛГАРИЯ

Видове дела

Най-голямата част от SLAPP производствата в България могат да се разделят на две групи – граждански, за непозволено увреждане, по реда на чл. 45 и чл. 49 от ЗЗД¹⁰ и наказателни от частен характер за обида и клеветата, по реда на чл. 146 – 148 от НК¹¹. Когато се водят с нелегитимна цел и други видове производства могат да се характеризират като SLAPP, напр. административни и административнонаказателни производства¹², дисциплинарни производства¹³, наказателни производства от общ характер¹⁴. Делата, заведени пред КЗЛД за твърдяно нарушение на лични данни са специфична форма на граждански SLAPP дела, доколкото лицето, което твърди да е засегнато търси подкрепа на държавен орган с широки санкционни правомощия, чиито решения не винаги са мотивирани единствено от наличие на законови основания за налагане на санкции. Понякога и производствата, инициирани от екологични и правозащитни организации за защита на обществено значима кауза, могат да съдържат SLAPP елемент, състоящ се в осъждане на гражданската организация да заплати прекомерни разноски по делото. Такъв случай е разглеждан от ЕСПЧ в делото „Екогласност“ срещу България¹⁵.

Приложимо право

Както вече посочихме, нито една от държавите-членки на ЕС няма национално законодателство, съдържащо специални гаранции за защита срещу явно неоснователните съдебни производства срещу публичното участие. Липсва и европейско законодателство в тази област.

При преценката на правомерността на процесните публикации, българският съд прилага Конституцията на Република България (КРБ) и Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), като съставите обикновено изследват баланса между свободата на изразяване, регламентирана в чл. 39 – 41 от КРБ и чл. 10 от ЕКПЧ, от една страна и личните права, регламентиращи в чл. 32 от КРБ и чл. 8 от ЕКПЧ, от друга страна. В наказателните дела се изследва и съвместимостта на извършеното деяние, в съответствие с установеното в наказателната практика разбиране на елементите на деянията „обида“ и „клевета“. Съдилищата често се позовават на богатата и последователна практика на ЕСПЧ по приложението на чл. 8 и чл. 10 от ЕКПЧ и баланса между тях, която практика е възприета и в решенията на българския Конституционен съд¹⁶. Голяма част от решенията детайлно анализират понятието за „журналистическа дейност“ и акцентират на ролята на медиите като основен изразител на правото на обществото да бъде информирано по въпроси от обществен интерес, както и правилно разграничават случаите, в които се касае за оценъчни твърдения, израз на негативна критика, направени в рамките на правото на свобода на изразяване, особено по отношение на публични личности.

В някои от гражданските дела по ЗЗД¹⁷, както и в тези пред КЗЛД¹⁸, водени по Закона за защита на личните данни и Общия регламент за защита на личните данни се коментира приложението на чл.25з от ЗЗЛД, предвиждащ допустимост на обработването на лич-

10 вж. примери в Приложение 1

11 вж. примери в Приложение 2

12 вж. примери в Приложение 3

13 вж. примери в Приложение 4

14 вж. примери в Приложение 5

15 вж. казус 54

16 Решение № 7 от 04.04.1996 г. к. д. № 1 от 1996 г. на КС на РБ; Решение № 15 от 28.09.1993 г. по к. д. № 17 от 1993 г. на КС на РБ

17 напр. казус 18

18 казуси 45 – 47

ни данни в обществен интерес, за журналистически цели. Доколкото делата за защита на лични данни отново изискват преценка на баланс между конкуриращите се лични и комуникационни права, по тези дела също се прилага практиката на ЕСПЧ и СЕС в тази връзка, като същата е анализирана и в Решението на КС относно чл.25з ЗЗЛД¹⁹.

Изход на делата

В преобладаващата част от представените в анализа казуси съдебните състави прилагат правилно разпоредбите на КРБ и ЕКЧП, които защитават свободата на изразяване. Съдилищата отчитат обстоятелството, че се изнася именно информация от обществен интерес, а не строго лична информация, както и че публичните личности (каквито са огромната част от атакуващите съдебно журналисти) следва да търпят в по-широка степен публична критика в сравнение с частните лица. Голяма част от представените в анализа съдебни актове в полза на журналистите/активистите са подробно мотивирани, което е от изключително значение за утвърждаването на силна съдебна практика по темата. От изключително значение е и възприемането от българския съд на значимостта на журналистическата дейност – осъществяващите журналистическа дейност²⁰ не просто имат правото на свободно изразяване, така че да информират по важни за обществото теми, но и задължение да го правят, както и обществото има право да получава надеждна информация, дори и тя в някои случаи да е неудобна или шокираща.

Все пак, има случаи, в които съдът подхожда формалистично и формираните крайни изводи не съответстват на въведените с практиката на ЕСПЧ и СЕС критерии за преценка на баланса между конкуриращите се права по чл. 8 и чл. 10 от ЕКПЧ. Наблюдава се и друг съдебен феномен при съставите, които гледат наказателни производства от частен характер. Понякога почти идентични журналистически изказвания са приети за съставомерни и попадащи в дефиницията на престъплението „обида“ или „клевета“ от един съдебен състав, а друг оправдава обвинените журналисти/граждански активисти, като възприема, че изказването представлява оценъчно твърдение – изказване на лично мнение на журналиста, направено в рамките на свободата на мнение и свободата на изразяване.

Ефект на SLAPP делата

Макар и делата с неблагоприятен за ответната страна изход да са значително по-малко, характерът им на SLAPP дела прави отражението им изключително сериозно. Това се отнася на първо място до самите осъдени журналисти/граждански активисти, но не по-малко важен е и ефектът върху техни колеги, станали свидетели на неблагоприятния изход по подобни дела, както и върху цялостната медийна среда и от там върху устоите на демократичното общество като общество на плурализъм на мнения и информиран обществен дебат.

Неблагоприятния ефект на SLAPP делата (вж. раздел 2) се реализира във всяко общество, но е още по-силен в общества като българското, в което постигането на независими и свободни медии все още е сериозно предизвикателство²¹. Индикация за състоянието на **българската медийна среда** са чувствителния брой административнонаказателни, дисциплинарни, наказателни дела от общ характер и други практики за натиск върху журналисти, примери, за които са представени в анализа.

Процесуален ред за разглеждане

SLAPP делата се разглеждат **по общия ред**, което в случаите на граждански дела, означава, че производството може да бъде и триинстанционно, което води до средна продължителност на SLAPP делата от близо три години, а в някои случаи пет и дори повече. Именно това е и един от целените резултати при иницирирането на такива процеси – про-

19 Решение № 7 от 04.04.1996 г. к. д. № 1 от 1996 г. на КС на РБ

20 И СЕС и ЕСПЧ възприемат в практиката си широко понятие за „журналистическа дейност“, което обхваща всяка дейност, чиято цел е публичното разгласяване на информация, мнения или идеи независимо от средството за предаването им, като тази дейност не е „запазена“ само за медийните предприятия.

21 За 2022 г. България заема 91-во място, според индекса за медийна свобода на Репортери без граници, виж <https://rsf.org/en/country/bulgaria>

дължителен период от време, който емоционално и психически, а и финансово изтощава насрещната страна, което с голяма вероятност се отразява на работата ѝ, независимо от евентуален положителен изход. Голямата продължителност на SLAPP делата сама по себе си вече дава негативното и смразяващо въздействие върху тези, срещу които са заведени, а и върху журналистическата общност като цяло. Затова изцяло следва да се подкрепи предложената с Директивата процедура за ранно прекратяване на явно неоснователни дела.

В НПК съществува процесуална възможност за ранно прекратяване на наказателното производство поради **явна изначална несъставомерност** на посоченото обвинителния акт или тъжбата деяние. Тази възможност обаче се използва твърде рядко от българските съдилища – само в един от разгледаните в анализа случаи беше установено приложение на същата²².

Повод за притеснение дава използването по SLAPP дела на предвидената в ГПК възможност за допускане на **обезпечение на иска**. Недостатъчно внимателното прилагане на тази процедура по SLAPP дела може да доведе до значителна финансова нестабилност и до цялостно парализиране дейността на съдената медия или до прекомерна финансова тежест за засегнатия журналист. В един от разгледаните случаи е било наложено обезпечение на обща стойност 300 000 лв.²³ по иск срещу трима ответници, в условията на солидарност.

Това налага извода, че е нужно приемането на **допълнителни гаранции** при разглеждане на делата с характеристики на SLAPP. Нужно е и всички страни в такова производство (съдии, защитници, съдени лица), да имат познания за разпознаване и противодействие на такива дела. Това е и една от мерките, препоръчани с Препоръка (ЕС) 2022/758 на Комисията.

Граждански vs. наказателни производства

По-специално внимание следва да бъде обърнато на възможността НК да бъде използван като инструмент за осъществяване на допълнителен натиск над журналисти и граждански активисти. Причина за това са: текущият психологически ефект на наказателната репресия; възможността за директен натиск само върху журналиста отделно от медията (наказателната отговорност се реализира само срещу физически лица); възможността за предявяване и на граждански иск за вреди, в допълнение към ефекта на наказателната репресия; както и последиците от наказателното осъждане.

Предвид тези характеристики на наказателното преследване на обидата и клеветата, темата за декриминализирането им отдавна е повод за дебат в правните среди и у нас и в чужбина. През последните години международни организации като Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), ООН и др., активно говорят за декриминализирането на обидата и клеветата и заместването им с по-леки мерки, например чрез институтите на гражданското и административното право. Препоръки за декриминализация на обидата и клеветата дава и ЕК²⁴. Въпросът е от особена важност, тъй като обидата и клеветата все още са престъпления в голям брой европейски държави, като в някои от тях дори е възможно наказание лишаване от свобода. България е сред държавите в Европа, в които делата за обида и клевета са от частен характер, т. е. водят се по инициатива на засегнатото лице, което замества прокурора в ролята му на обвинител. Освен това, за обида и клевета българското законодателство не предвижда наказание лишаване от свобода, а в голям процент от случаите съдът освобождава осъдения от наказателна отговорност и му налага административно наказание глоба, прилагайки разпоредбата на чл. 78а от НК. Въпреки това, доколкото и гражданското правораздаване предоставя достатъчни гаранции за защита на накърнени лични права, без прекомерния ефект на наказателната репресия, инициативата за декриминализация на обидата и клеветата следва да бъде подкрепена като присъща на демократичните общества.

²² вж. казус 33 Мавродиев срещу Николова

²³ вж. казус 11

²⁴ Препоръка (ЕС) 2022/758 на Комисията

При сравнение между разгледаните граждански и наказателни дела се установяват две тенденции, едната от които положителна, а другата отрицателна. Макар за целия период броят на гражданските и наказателните дела да е приблизително равен, прави впечатление, че през последните години от периода гражданските дела преобладават за сметка на наказателните, което е положително, предвид посочените вредни ефекти на наказателното преследване. В същото време, обаче, размерът на претендираните по гражданските дела обезщетения за вреди се покачва, като през последните две години са заведени две дела, с размер на иска 1 млн. лева²⁵.

Специфични форми на натиск

Освен ангажирането на журналистите като страна в граждански и наказателни съдебни процеси, в България се наблюдават и други, не по-малко застрашаващи свободата на словото феномени като например: административни и административнонаказателни производства срещу медии и граждански организации, които изглеждат мотивирани от цели, извън законовата цел на подобни производства²⁶; използване на дисциплинарни производства като форма на натиск²⁷; физическо насилие върху журналисти²⁸; разпити на журналисти по досъдебни производства, с фокус разкриване на журналистически източници²⁹; обвиняване на журналисти в извършване на престъпление с цел институционален натиск³⁰; реч на омразата³¹; заплахи за саморазправа³². Както и при самите SLAPP дела, свидетелските разкази за използването на тези алтернативни подходи също се увеличават. Специфична форма на натиск може да се окаже и прекомерната отговорност за разноси по съдебни дела, наложена на правозащитни или екологични организации за образувани дела за защита на социално значими каузи³³. В приложение 4, 5 и 6 на анализа са представени някои примери за такива форми на натиск над журналисти и граждански активисти.

---

25 вж. казус 13 и 22

26 вж. Приложение 3

27 вж. казус 48

28 вж. казус 55

29 вж. казус 52 и 53

30 вж. казус 49, 50 и 51

31 вж. казус 57

32 вж. казус 56

33 вж. казус 54

Част 5

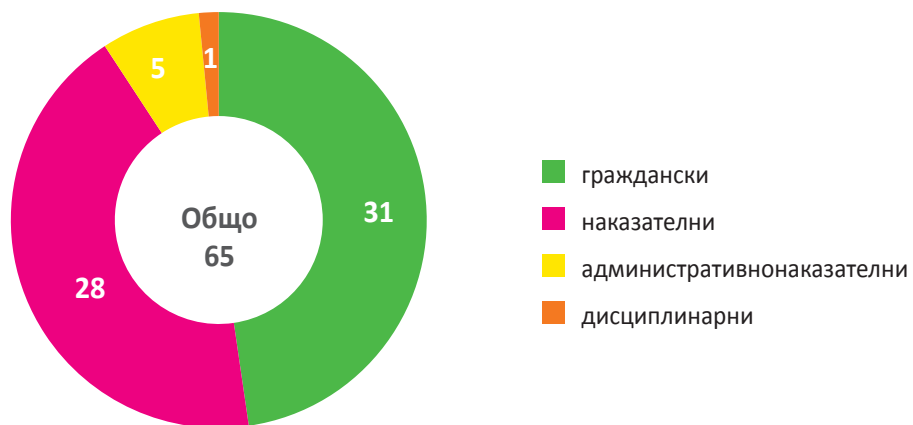
СТАТИСТИКА

Обхват

Настоящият анализ обхваща съдебните актове и други съдебни документи по общо **шейсет и четири граждански**, наказателни, административнонаказателни и дисциплинарни съдебни производства, както и **три** решения на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Анализът обхваща съдебни процеси, заведени в периода от **януари 2000 г. до март 2023 г.**

Съотношение граждански и наказателни дела

В анализирания период гражданските и наказателните производства са почти равен брой – 31 и 28 съответно. Административните производства, започнали пред КЗЛД по жалба на засегнатото лице са разгледани като специфичен вид граждански дела. 5 производства имат административнонаказателен характер, а 1 – дисциплинарен.

Изход на делата

Повечето от представените в анализа съдебни производства – както граждански, така и наказателни – са завършили в полза на журналистите и гражданските активисти, срещу които са заведени.

■ Граждански производства:

Гражданските производства са **трийсет и едно** на брой.

От тях, съдът **отхвърля** или **не допуска** исковете по **шестнайсет**.

Две от производствата са прекратени поради оттеглени от ищците искове.

По **три** от делата съдът **уважава** подадените искове и осъжда ответните журналисти/граждански активисти/медии.

Също **три** са производствата, приключили със **спогодба**, а **седем** са все още в **съдебна фаза** и не са приключили.

От анализирания **три производства пред КЗЛД**, в две от тях, изходът е благоприятен за журналиста и медията, срещу която са образувани, а едно от производствата е все още висящо пред Върховния административен съд.

Така, в **87,5%** от случаите, в които съдът е сезиран от обект на медийна публикация или друг вид критичен материал за претърпени неимуществени вреди, **делата приключват**

в полза на авторите на въпросните публикации. Съответно в **12,5%** от случаите съдебните състави приемат, че журналистите са прекрачили границата между свобода на словото и неправомерната намеса в нечий личен живот.

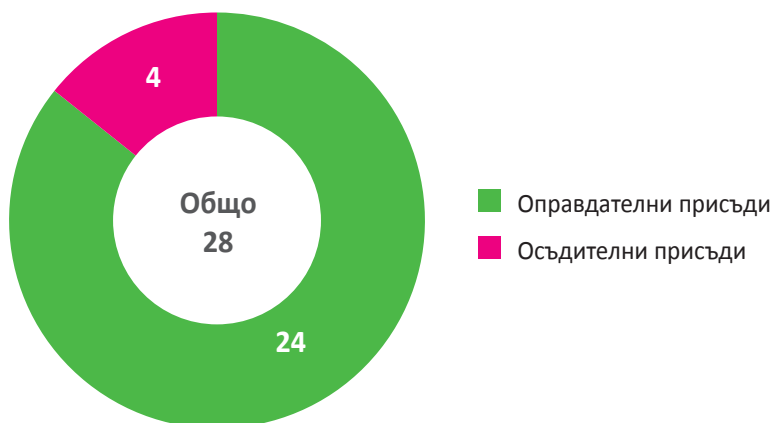
■ Наказателни производства:

Наказателните производства от частен характер (за обида и клевета) са общо **двайсет и осем** на брой.

Двайсет и четири от тях завършват с **оправдателни** за журналистите/гражданските активисти присъди или с оттеглени от тъжителите частни тъжби.

Четири са присъдите, с които подсъдимите са признати за **виновни**.

Така, **оправдателните** присъди срещу журналисти и граждански активисти, представени в анализа, са **86%**, срещу **14%** – **осъдителни**.

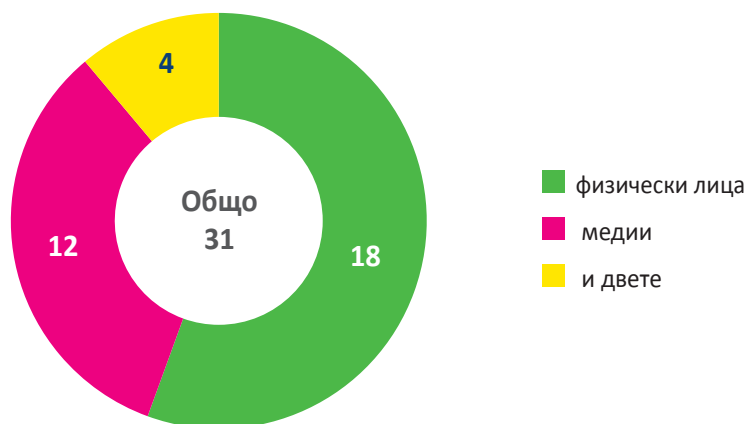

■ Административнонаказателни производства:

Анализирани са **пет** производства, заведени от медии срещу наложени от Комисията за финансов надзор (КФН) наказателни постановления на обща стойност 260 000 лв. И петте производства са гледани пред Софийски районен съд (СРС) като първа инстанция, като и в петте си решения, съдът отменя наложените от Комисията наказателни постановления. В три от случаите обаче, Административен съд София – град като втора инстанция отменя Решенията на СРС и потвърждава наказателните постановления на КФН. Така се оказва, че от петте производства, съдът отсъдил два пъти в полза на общественото участие и три пъти, в полза на държавния орган, наложил санкции.

Обекти на делата

От общо **трийсет и едно граждански производства, осемнайсет** (или **58%**) са делата заведени срещу физически лица. **Девет** (или **29%**) са тези с ответници медии или граждански организации, а **четири** (**13%**) са гражданските производства, в които исковете са подадени едновременно срещу авторите и медиите, публикували критичните текстове.

От **пет** административнонаказателни дела, три са образувани по жалби срещу наказателни постановления, издадени на медии и две срещу наказателни постановления на физически лица – представляващи медии.

Предвид личния характер на наказателната отговорност по НК, всички **28 наказателни** дела от частен характер са образувани срещу физически лица – журналисти или граждански активисти.

Средна продължителност на делата

По анализираните **шейсет и четири производства**, общият период, в който български журналисти, медии и граждански активисти са прекарвали в съдебни зали е **181 години**. Средната продължителност на представените в анализа дела е **2,8 г.**^{*34}

Най-често, в **20** от случаите, делата продължават **2 години**.

Само с едно по-малко, **19**, са съдебните производства, отнели **3 години**.

11 дела са приключили за **4 години**.

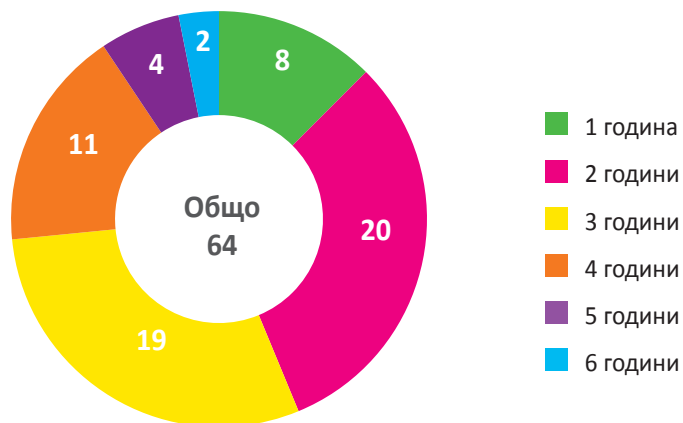
8 са делата приключили в рамките **1 година**,

4 от делата са отнели **5 години**

2 от делата са отнели **6 години**

Независимо че по-големият процент от съдебните производства приключват в полза на обектите на SLAPP (журналисти/медии/граждански активисти и организации), силно притеснителен е фактът, че в немалко случаи българският съд постановява решения в ущърб на авторите на критични медийни публикации и в ущърб на една от основните ценности на демократичното общество – свободата на изразяване.

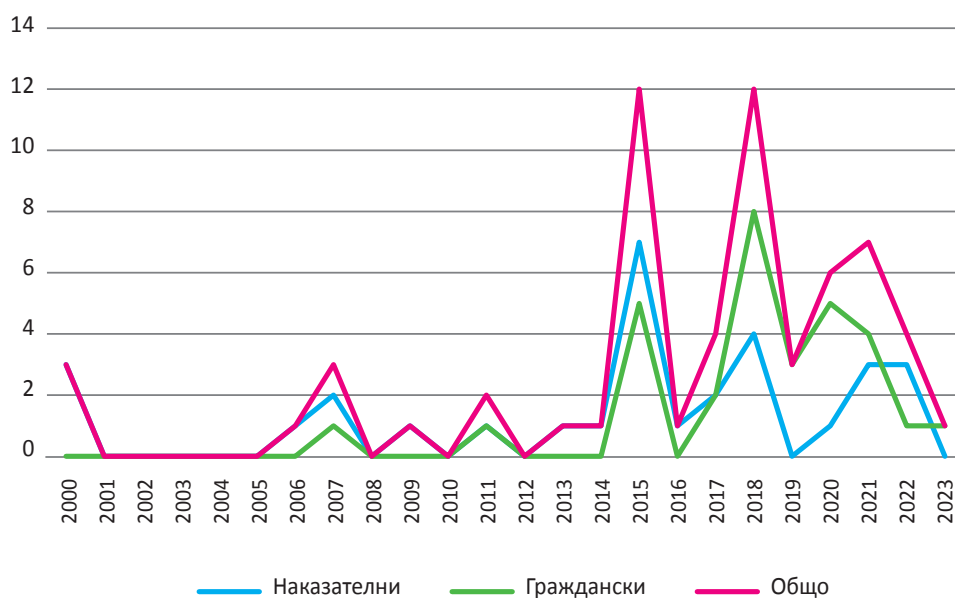
³⁴ Казус 48 не е включен при изчисление на средната продължителност на делата

Брой заведени дела по години

Представените в анализа съдебни производства показват тенденция на засилване използването на стратегическите съдебни производства като начин за натиск над критичните гласове, през последните години.

- най-много дела – **дванайсет**, са заведени през 2015 г. и 2018 г.. През 2015 г. наказателните производства са били **7**, а гражданските – **5**. През 2018 г. превес взимат гражданските производства с **8** подадени искиви молби, а на половина **4** са стартираните наказателни производства срещу журналисти/активисти.
- общо за периода от 2000 г. до 2014 г. имаме данни за това, че журналисти и активисти са били ангажирани в съдебни производства **12** пъти.
- В периода от 2015 г. до сега се наблюдават най-много SLAPP дела, като от общо 50 дела – гражданските производства са 29, а наказателните – 21.

Брой съдебни производства, заведени в периода 2000 г.- 2023 г.:

- 2000 г. – 3 (наказателни дела)
- 2006 г. – 1 (наказателно дело)
- 2007 г. – 3 (1 гражданско дело + 2 наказателни дела)

- 2009 г. – 1 (наказателно дело)
- 2011 г. – 2 (1 гражданско дело + 1 наказателно дело)
- 2013 г. – 1 (наказателно дело)
- 2014 г. – 1 (наказателно дело)
- 2015 г. – 12 (5 граждански дела + 7 наказателни дела)
- 2016 г. – 1 (наказателно дело)
- 2017 г. – 4 (2 граждански дела + 2 наказателни дела)
- 2018 г. – 12 (8 граждански дела + 4 наказателни дела)
- 2019 г. – 3 (граждански дела)
- 2020 г. – 6 (5 граждански дела + 1 наказателно дело)
- 2021 г. – 7 (4 граждански дела + 3 наказателни дела)
- 2022 г. – 4 (1 граждански дела + 3 наказателни дела)
- 2023 г. – 1 (гражданско дело)

Установеният ръст на делата за последните осем години (от 2015 г. насам) е възможно да се дължи частично и на обстоятелството, че предвид по-близкия период, са налични повече обективни данни за заведени дела. Освен темпоралната обусловеност, съществува и друга възможна причина за наличието на повече данни, а именно повишената публичност по отношение на заведените дела. Последното на практика означава, че през последните години самите съдени журналисти и медии са по-склонни да дадат публичност на факта, че са съдени за свои публикации и да търсят моралната подкрепа на гражданската общност. В по-широк контекст, това обстоятелство би могло да се третира и като белег за развитие на медийната среда, чрез по-категорично отстояване на свободата на изразяване.

През колко инстанции минават съдебните производства

Един от основните елементи на натиск, характерен за SLAPP, е продължителният период, през който журналистите/активистите са подложени на необичаен стрес поради дължината на делата и множеството инстанции, през които минават. Както ищците/тъжители, така и журналистите и активистите, обект на SLAPP, почти винаги използват пълния арсенал от съдебни инстанции, които видят производство представя. .

- От общо **53** представени в анализа приключили граждански и наказателни производства **34 (64 %)** са тези, при които спорът е отнесен до **всички възможни съдебни инстанции**.
- В **100 %** от случаите, когато изходът на първа инстанция е неблагоприятен за журналистите, те са обжалвали на горна инстанция
- Обратно, в **19%** от случаите инициаторите на процеса не обжалват неблагоприятния за тях първоинстанционен акт, въпреки, че съдът отхвърля претенциите им.
- **9 (17%)** са съдебните производства, в които искът/тъжбата са оттеглени в хода на делото пред първата съдебна инстанция. Тук попадат и случаите, в които съдът е прекратил производството.

Част 6

ПРЕПОРЪКИ

- Приемане на Предложението за Директива, във вида от 27.04.2022 г. и възприемането и в националното законодателство на предвидените в Предложението механизми би допринесло за намаляване неблагоприятния ефект на SLAPP делата върху свободата на словото;
- Декриминализиране на обидата и клеветата: премахване на възможностите за започване на наказателни производства за обида и клевета;
- Въвеждане на механизми за по-широко приложение на института на прекратяване поради изначална несъставомерност – такива механизми биха могли да включват напр. обучение на съдиите, насочено към разпознаване на SLAPP дела; постановяване на отделен съдебен акт по наличието/липсата на предпоставки за прекратяване поради несъставомерност, винаги, когато подсъдимият е направил такова искане и др.
- Ограничаване приложимостта на института за обезпечение на иска – напр. чрез въвеждане на задължителна гаранция, вносима от ищеца; чрез изключване на приложението му по дела срещу журналисти/активисти, при представени данни за финансовото положение, несъвместими с размера на исканото обезпечение; чрез недопускане на обезпечение на иска, когато ответникът с висока степен на основателност твърди, че делото се води за ограничаване на публичното участие; чрез съдебен контрол на реално наложените обезпечения, така че да не се надвишава размера на иска и др.
- Въвеждане на ограничение на отговорността за разноски на обектите на SLAPP дела.
- Дигитализиране на съдебните архиви и осигуряване на улеснен достъп до тях за изследователски цели
- Даване на максимална публичност на заведените дела от страна на засегнатите обекти на SLAPP, с цел подкрепа на общността и улесняване на гражданския мониторинг.
- Повишаване на осведомеността на гражданския сектор относно същността, негативните ефекти и начините за противодействие на SLAPP, включително относно съществуващите механизми за правна и финансова подкрепа на обектите на SLAPP.
- Осигуряване и промотиране на допълнителни механизми за правна и финансова подкрепа.
- Обучения на юристи (съдии, адвокати, юридически съветници), журналисти и граждански активисти с цел подобряване на знанията и уменията им за превенция и ефективно справяне със SLAPP делата.
- Систематично, текущо наблюдение и анализ на делата, както от страна на независими журналистически и други неправителствени организации (граждански мониторинг), така и от страна на държавата (институционален мониторинг).

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 1:	Иван Иванов и Радостина Братованова срещу Емилия Димитрова.....	24
Казус 2:	Атанас Камбитов и Антон Тодоров срещу Мариета Димитрова	25
Казус 3:	Моника Станишева срещу Биволъ	26
Казус 4:	Тодор Костадинов срещу „Икономедиа“ АД и Росен Босев	27
Казус 5:	Валери Симеонов срещу в. „Сега“ и Теодора Пеева	28
Казус 6:	Делян Добрев срещу Елена Йончева	29
Казус 7:	Методий Владимиров срещу Росен Цветков	30
Казус 8:	„Петрокелтик България“ ЕООД срещу Спас Спасов	31
Казус 9:	Веселин Марешки срещу Валя Ахчиева.....	32
Казус 10:	Петър Манджуков срещу Мария Черешева	33
Казус 11:	Светлин Михайлов срещу Борис Митов и „Медиапул“	35
Казус 12:	Христо Ковачки срещу Биволъ	37
Казус 13:	„Еврохолд България“ АД срещу „Бивол“	38
Казус 14:	Христо Ковачки срещу „Икономедиа“ АД.....	39
Казус 15:	Ася Панджерова и Димитър Кръстев срещу Калин Байчев, в. „Сега“ и „Икономедиа“ АД	40
Казус 16:	„Делта Гард“ ООД срещу Илиян Василев.....	42
Казус 17:	Делян Добрев срещу Илиян Василев	43
Казус 18:	Яне Янев срещу Фондация „Антикорупционен фонд“	44
Казус 19:	Лъчезар Иванов срещу Димитър Стоянов и Ангел Алексиев	46
Казус 20:	Менко Менков срещу Димитър Стоянов и Атанас Чобанов.....	47
Казус 21:	Размиг Чакърян срещу Димитър Стоянов.....	48
Казус 22:	„Лев Инс“ срещу „Медиапул“	50

Казус 1: Иван Иванов и Радостина Братованова срещу Емилия Димитрова

Емилия Димитрова-Данкова управлява собствен сайт за новини от Севлиево и региона www.sevlievo-online.com. Била е главен редактор на вестник „Севлиево днес“, журналист във в. „Росица“ и отговорен редактор на новините в кабелна телевизия „Киви-ТВ“ в Севлиево. От 2015 г. е координатор на програма „Достъп до информация“ за област Габрово. Носител на наградата „Златен ключ“ на програма „Достъп до информация“ за 2018 г. Член е на Асоциацията на европейските журналисти.

През 2015 г. журналистката публикува във в. „Севлиево днес“ материал относно намеренията на Община Севлиево да продаде общинско жилище, в което е настанено семейство, един от членовете на което е с увреждане. Кметът Иванов депозира в Районен съд – Севлиево граждански иск на стойност 1 000 лв. за обезпечаване на нанесените му от изнесените в статията неимуществени вреди. Съдът отхвърля претенциите му и делото приключва на първа инстанция.

През 2018 г. бившият директор на дирекция „Социално подпомагане“ – Габрово Радостина Братованова завежда гражданско дело срещу Емилия Димитрова-Данкова за клевета и уронване на престижа ѝ. Повод е публикация в сайта за регионална разследваща журналистика „За истината“³⁵, описваща схема, в която Братованова като държавен служител е фактически собственик на дом за стари хора в габровско село и използва служебното си положение, за да насочва хора към частния дом, който всъщност е собственост на дъщеря ѝ. Ответник по делото освен Данкова като автор на статията е и журналистът Спас Спасов, редактор на сайта „За истината“. Предявеният иск е на стойност 10 000 лв., искани солидарно от двамата ответници. Част от сумата се иска като обезщетение за болки и страдания, които ищцата е претърпяла, а друга част – за претърпени от нея неимуществени вреди, изразяващи се в накърняване на доброто ѝ име и достойнство.

Районният съд в Севлиево отхвърля депозирания иск с мотивите, че той е неоснователен и недоказан. Съдът посочва още, че свободата на словото е едно от основите и най-важни условия за развитие на демократичното общество.

Първоинстанционното решение е обжалвано пред Окръжния съд – Габрово. Поради съвпадение на изводите на двете инстанции, Решението на РС – Габрово е потвърдено.

Братованова оспорва пред ВКС и Решението на ОС – Габрово. Впоследствие не внася държавната такса и така решението на Окръжния съд – Габрово влиза в сила.

Коментар:

В конкретно разгледаните примери съставите и на двете инстанции обосновано разграничават гарантираната в чл. 40, ал. 1, чл. 39, ал. 1 и чл. 41, ал. 1 от Конституцията на Република България свобода на печата и средствата за масова информация, както и правото на мнение и на търсене и разпространяване на информация, от една страна, и чл. 32, ал. 1, изр. 2-ро от Конституцията на Република България: „Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име“, като тук влиза и гражданската отговорност за вреди, причинени от нанесена обида или разпространена клевета срещу определено лице. Безспорно е прието, че процесната статия е резултат от добросъвестно проведено журналистическо разследване и че Димитрова е била ръководена от нуждата да извърши задълбочено проучване и да публикува установените факти.

35 <https://zaistinata.com/%d0%bd%d0%b0%d1%87%d0%b0%d0%bb%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d1%8a%d1%82-%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d1%80%d0%b5%d0%ba%d1%86%d0%b8%d1%8f-%d1%81%d0%be%d1%86%d0%b8%d0%b0%d0%bb%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%be%d0%b4/>

Казус 2: Атанас Камбитов и Антон Тодоров срещу Мариета Димитрова

Мариета Димитрова е разследващ журналист, собственик и главен редактор на информационна агенция Blagoevgrad News, от декември 2022 г. е кореспондент на bTV. Материалите, които публикува, осветяват най-вече корупционни практики и злоупотреби с власт. Член е на Асоциацията на европейските журналисти.

Заради свои публикации Димитрова е била обект на съдебно преследване два пъти.

През 2015 г., няколко месеца преди местните избори, журналистката публикува статия, в която разглежда несъответствието между официалните доходи на тогавашния кмет Камбитов и охолния начин на живот, който той демонстрира. Въпреки че в статията си Димитрова излага лесно проверими данни от официална документация и регистри, кметът претендира понесени страдания и предявява граждански иск в размер на 100 000 лв. На първото заседание по делото засегнатият не се явява, а преди второто заседание оттегля иска си и делото е прекратено.

Второто дело срещу Мариета Димитрова стартира през 2018 г. във връзка със статия в сайта Blagoevgrad-news.com³⁶, в която се анализира поведението на опозиционните на кмета и политиките му членове на Общински съвет Благоевград – противоречивото им гласуване в различни заседания по идентични теми, обвързаността им с кмета в миналото и др. Едно от представените в статията лица, лидерът на „Партията на ЗЕЛЕНИТЕ“ в Благоевград Антон Тодоров, намира твърденията в нея за обидни и клеветнически. Тодоров предявява пред Районен съд – Благоевград граждански иск за обезщетение на нанесени неимуществени вреди – душевни болки и страдания, стрес – които оценява на 50 000 лв. Тодоров иска от съда да осъди Димитрова да му изплати сумата от 5 000 лв., представляваща част от общия иск. Предявяването на частичен иск е често срещана практика, която цели ищецът да плати по-ниска държавна такса при подаване на иска си пред съда.

През юли 2018 г. РС – Благоевград постановява решение, с което отхвърля подадения от Тодоров иск и го осъжда да заплати направените по делото разноски от журналистката. Според съда, за да се квалифицира едно твърдение като клевета, то трябва първо да бъде доказано като неистина, а в хода на делото това не се е случило. Напротив – твърдяната в статията информация за ищеца е била доказана. Съдът сочи, че щом изнесеното обстоятелство обективно не е позорно, е без значение дали ищецът се е почувствал засегнат. И още – чувствата са неговото субективно преживяване, отражение на личния му мироглед и ценностна система и съществуват изцяло в неговото съзнание.

Антон Тодоров обжалва Решението пред ОС – Благоевград, като през януари 2019 г. по-горната инстанция окончателно решава спора.

В основната си част по-горната инстанция потвърждава първоинстанционното решение, но приема, че с посочената връзка между подкрепата за предложенията на кмета и последвалата възможност за получаване на облага, журналистката не споделя лично мнение, а факт, като квалифицира поведението ѝ в посочения пример за противоправно.

ОС – Благоевград осъжда Мариета Димитрова да заплати на Антон Тодоров сумата от 1 000 лв., представляваща обезщетение за причинени неимуществени вреди, а Антон Тодоров да заплати на Мариета Димитрова 320 лв. разноски по делото.

³⁶ <https://blagoevgrad-news.com/%d0%bf%d0%be-%d0%bf%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d0%b0-%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%b7%d0%b8%d1%86%d0%b8%d0%be%d0%bd%d0%b5%d1%80%d0%b8-%d0%bd%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%b3%d0%b0%d1%82%d0%b5-%d0%b3%d0%bb%d0%b0%d1%81/>

Коментар:

Представените две дела са пореден пример за предявени иски и твърдения за клевети за изложено журналистическо мнение, което е доказано с публично достъпна документация.

На първо място размерът на предявения от кмета Камбитов иск за сумата от 100 000 лв. е необосновано прекомерен. Неясно остава защо щом „оклеветеният“ оценява толкова високо претърпените от него неимуществени вреди и дори ангажира съда да го възмезди, впоследствие сам размисля и оттегля искането си. Това обстоятелство само по себе си навежда на мисълта, че целта на ищеца е била преди всичко да окаже натиск върху журналистката.

Второто дело има сходно развитие. В последващи интервюта Димитрова посочва, че дълго време е била препятствана от Тодоров да му заплати присъдената му от съда сума. Тодоров е посочвал, че не желае последната, но в крайна сметка, пред свидетели Димитрова успява да му връчи сумата, заедно с придружаващата документация. Логичен е въпросът защо ищецът завежда иск за неимуществено обезщетение, което след това не желае да получи. Както и в горния казус можем да предположим, че истинската цел на ищеца не е да възмезди личните си страдания, а да накаже критичен журналистически глас.

Казус 3: Моника Станишева срещу БиволЪ

Интернет сайтът „БиволЪ“ е създаден през 2010 г. от Асен Йорданов и Атанас Чобанов като платформа за разследваща журналистика. От март 2011 г. БиволЪ е партньор на сайта Wikileaks за България и Балканите, на мрежата на OCCRP – Organized Crime and Corruption Reporting Project, както и на ICJ – International Consortium of Investigative Journalists, журналистическата организация, разследвала скандалите „Офшорлийкс“, Панамските досиета и др.

През ноември и декември 2013 г., на интернет страницата на „БИВОЛЪ“ са публикувани два журналистически материала³⁷, описващи получено от фирма на Моника Станишева европейско финансиране на стойност 60 000 евро за популяризиране и разяснение сред обществото на предстоящите избори за Европейски парламент. Статиите излагат информацията, че интернет сайтът е създаден със стара версия на безплатен софтуер, която дава грешки, както и със стокова графична визия на стойност 60 долара. По време на изпълнението на проекта Станишева се е намирала във фактическо съжителство със Сергей Станишев – президент на Партията на европейските социалисти (ПЕС). Статиите разглеждат информацията от гледна точка на наличието на евентуален конфликт на интереси. Впоследствие, през февруари следващата година, самата Станишева обявява прекратяването на проекта и връщането на полученото по проекта финансиране.

Повече от година по-късно Станишева предявява съдебен иск срещу „БиволЪ“ на стойност 56 000 лв. за нанесени неимуществени вреди, изразяващи се в злоупоставянето ѝ в личен и обществен план. Софийски градски съд (СГС) приема иска за неоснователен и го отхвърля. Решението не е обжалвано пред по-горна инстанция и влиза в сила.

Коментар:

СГС посочва, че изнесената в процесните статии информация не цели накърняване на репутацията и доброто име на ищцата, а коментира механизмите при разходването на европейски публични средства и финансирането на проекти, в конкретния случай евентуално неправомерно изразходване на средства за реализиране на продукт със съмнително техническо качество и евентуален конфликт на интереси.

³⁷ <https://bivol.bg/p-monica-yosiffova-3.html>

Съдът намира за безспорно, че двете публикации поставят въпроси от обществен интерес, както и че подготовката по набиране на информация и последващото ѝ представяне са извършени в съответствие с добрите журналистически практики, включително опитите за получаване на становищата на ищцата и свързаните с темата на публикацииите институции.

Казус 4: Тодор Костадинов срещу „Икономедиа“ АД и Росен Босев

„Икономедиа“ АД е най-големият издател на бизнес медии в България и една от водещите онлайн групи в страната. Групата е основана през 1993 г., като портфолиото ѝ включва икономическото издание „Капитал“ и новинарския сайт „Дневник“.

От 2005 г. Росен Босев е журналист във вестник „Капитал“ с фокус проблемите в съдебната система, изразходването на публични средства и нарушаването на човешките права. Получавал е различни награди за работата си, сред които наградата „Валя Крушклина – журналистика за хората“ 2015 в категорията за печатни медии.

През 2015 г. и 2017 г. на интернет страницата на в. „Капитал“ са поместени две статии³⁸ от различни автори, които представят широко дебатираната тема за съдебните производства срещу бившия председател на Софийския градски съд Владимир Янева за неправомерно прилагане на специални разузнавателни средства (СРС) и срещу бившия шеф на отдел „Вътрешна сигурност“ в МВР Тодор Костадинов, признат за виновен за извършване на компютърно престъпление.

Костадинов съзира в текстовете на публикациите клеветнически и позорящи личността му твърдения и завежда три съдебни дела – две срещу „Икономедиа“ АД през 2015 г. и 2017 г. – и едно срещу журналиста Росен Босев, автор на една от статиите³⁹, през 2015 г. Делата срещу „Икономедиа“ АД са граждански, а това срещу Босев – наказателно.

Гражданският иск срещу „Икономедиа“ АД от 2015 г. е отхвърлен като неоснователен и от двете съдебни инстанции – СРС и СГС. Съдбата на иска от 2017 г. е идентична, с тази разлика, че след като СРС отхвърля иска като неоснователен, второинстанционният съд намира ответника „Икономедиа“ АД за виновен за причиняване на неимуществени вреди, но единствено от подзаглавието на статията от 2017 г., а в останалата част на решението си, потвърждава това на СРС. Наказателното производство срещу Босев е прекратено от СРС през 2017 г.

Коментар:

Буди недоумение фактът, че наказателно производство от 2015 г. изобщо е допуснато да започне, тъй като частната тъжба в случая е изначално недопустима. Първоначално наказателното производство е образувано срещу „Икономедиа“ АД и Галя Прокопиева, като след указание на съда за индивидуализиране на лицето, срещу което е подадена тъжбата, Костадинов посочва като извършител на деянието съвсем различно лице от посоченото в частната тъжба, а именно Росен Босев. През 2017 г. СРС прекратява наказателното производство, поради недопустимостта на повдигането на обвинение срещу юридическо лице, каквото е „Икономедиа“ АД. В същото време, заменянето на страна в процеса, при вече образувано наказателно производство, също е недопустимо, което освобождава Босев от отговорност.

38 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2016/01/15/2686724_edna_godina_uslovno_za_vladimira_ianeve_po_deloto/

39 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2015/02/10/2469893_chervei_ili_koi_iztochi_informacionnite_fondove_na_mvr/

Гражданските иски срещу издателя са на обща стойност 30 000 лв. като обезщетение за причинени неимуществени вреди, изразяващи се в „раздразнение, гняв и неудобство при общуването на ищеца със семейството и колегите му“. Интересното тук е, че публикации по темата с нарушенията при използването и прилагането на СРС-та, в които са посочени Янева и Костадинов, присъстват в медийното пространство още от началото на 2015 г.

При постановяване и на двете си решения, първоинстанционният районен съд мотивира отхвърлянето на исковите с това, че фактите в публикациите са установени в следствие на надлежно, добросъвестно извършено журналистическо проучване от страна на авторите, а изложеното в тях представлява журналистически коментар на фактите, а не излагане на факти от обективната действителност.

От своя страна „Икономедиа“ АД посочва, че главната цел на процесните статии е била да се проследи развитието на описаните в тях дела, както и да се обобщат резултатите от борбата на МВР и съда с престъпността, нещо изключително важно, особено щом се касае за престъпна дейност, извършителите на която заемат публични държавни длъжности.

Казус 5: Валери Симеонов срещу в. „Сега“ и Теодора Пеева

„Сега“ е независим национален седмичник, основан през 1997 г. Негов издател е „Сега“ ЕАД, а Теодора Пеева е главен редактор на седмичника.

През 2017 г. във фейсбук профила на тогавашния заместник-министър на регионалното развитие Павел Тенев се появява снимка, на която той отправя хитлеристки поздрав. Снимката предизвиква скандал и става повод опозицията да поиска оставката на Тенев, който е от квотата на Обединените патриоти. Ръководството на в. „Сега“ публикува материал⁴⁰ с позициите по скандалния кадър на политици от управляващата коалиция и опозицията. Един от тези политици е Валери Симеонов като член на управляващата коалиция. След два проведени разговора по телефона със Симеонов, вестникът публикува няколко статии, в която цитира негови изказвания в защита на зам.-министър Тенев.

Симеонов не е доволен от последвалия статийте обществен отзвук и завежда дело пред Софийски градски съд (СГС), солидарно срещу в. „Сега“ и главния редактор Теодора Пеева, за нанасяне на неимуществени вреди. В исковата си молба Симеонов отрича цитатите в статиите да са негови и претендира обезщетение в размер на 35 000 лв.

СГС решава делото в полза на Симеонов, като посочва, че събраните по делото доказателства са установили неправомерно увреждане съгласно разпоредбата на чл.45, ал.1 от ЗЗД, както и, че статиите действително позорят ищеца и правото на свободно мнение и изразяване не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на другия. СГС намира, че претърпените неимуществени вреди следва да бъдат обезщетени със сумата от 5 000 лв., а не с пълния претендиран размер.

Всяка от страните обжалва решението на СГС пред следваща инстанция – Софийски апелативен съд (САС). Симеонов обжалва размера на обезщетението като занижено, а в. „Сега“ и Пеева – решението на СГС като неправилно.

САС отменя решението на СГС, посочвайки, че изложеното в статиите няма обиден или клеветнически характер, а представлява негативна оценка за казаното Симеонов в телефонен разговор и не представлява противоправно поведение.

Следва нова жалба от страна на Симеонов – пред Върховният касационен съд (ВКС). ВКС не намира, че са налице основания за допустимост на касационната жалба и тя не е допусната. Решението на ВКС е окончателно.

40 <https://old.segabg.com/article.php?id=854735>
<https://old.segabg.com/article.php?id=854903>
<https://old.segabg.com/article.php?id=854769>
<https://old.segabg.com/article.php?id=854842>

Коментар:

Един от основните червени знамена на делото Валери Симеонов срещу в. „Сега“ и Теодора Пеева е прекомерната стойност от 35 хил. лв. на иска. Такава висока сума, крайно нетипична за съдебната практика в България, е основен белег на делата, целящи указване на натиск върху критичните медии.

Българският съд все още има относително ограничена практика, свързана с делата за обида, клеветата или непозволено увреждане, сред които попада огромният процент стратегически дела срещу публично участие. Поради това се натрупва крайно разнородна съдебна практика, което от своя страна улеснява по-нататъшни опити за използване на съдебната система за разправа с неудобни медии.

Конкретният пример показва как две съдебни инстанции могат да заемат коренно различни позиции по един и същи предмет. СГС намира процесните публикации за позорни спрямо Симеонов от гледна точка на съвременните обществени разбирания за морал и благоприличие. Съдът посочва като доказано негативното отражение на публикацията върху личния живот на ищеца и претърпените от него неимуществени вреди. Съдът още намира, че настъпването на твърдените неимуществени вреди и причинно-следствената им връзка с деянието са установени безспорно от показанията на разпитаните свидетели, които описва подробно в решението си. Коментар на относителността им обаче липсва, а твърденията на ищеца са приети за установени.

Един от основните червени знамена на делото Валери Симеонов срещу в. „Сега“ и Теодора Пеева е прекомерната стойност от 35 хил. лв. на иска. Такава висока сума, крайно нетипична за съдебната практика в България, е основен белег на делата, целящи указване на натиск върху критичните медии.

Българският съд все още има относително ограничена практика, свързана с делата за обида, клеветата или непозволено увреждане, сред които попада огромният процент стратегически дела срещу публично участие. Поради това се натрупва крайно разнородна съдебна практика, което от своя страна улеснява по-нататъшни опити за използване на съдебната система за разправа с неудобни медии.

Конкретният пример показва как две съдебни инстанции могат да заемат коренно различни позиции по един и същи предмет. СГС намира процесните публикации за позорни спрямо Симеонов от гледна точка на съвременните обществени разбирания за морал и благоприличие. Съдът посочва като доказано негативното отражение на публикацията върху личния живот на ищеца и претърпените от него неимуществени вреди. Съдът още намира, че настъпването на твърдените неимуществени вреди и причинно-следствената им връзка с деянието са установени безспорно от показанията на разпитаните свидетели, които описва подробно в решението си. Коментар на относителността им обаче липсва, а твърденията на ищеца са приети за установени.

От своя страна САС акцентира върху това, че политиците, поради общественото значение на техните занимания, следва да търпят в много по-голяма степен критики за дейността и думите си в общественото пространство в сравнение с останалите граждани. Апелативният съд разглежда изнесеното в статиите като журналистическо мнение с негативна оценка относно Симеонов, а не като противоправно поведение, както отсъжда СГС. В крайна сметка преценката на САС е точно обратната на тази на СГС – статиите не съдържат обидни или клеветнически твърдения за ищеца.

Този пример показва необходимостта от въвеждане на ясна и конкретна правна рамка, която да взема предвид възможностите за злоупотребяваща употреба на съдебните инструменти и да защитава критичните гласове на медии и журналисти.

Казус 6: Делян Добрев срещу Елена Йончева

Елена Йончева е българска журналистка, политик, депутат в 44-тото народно събрание (НС) и член на Европейския парламент от квотата на БСП от 2019 г.

През 2017 г. се разразява скандалът „Кумгейт“ (поредица назначения в община Хасково на роднини, приятели и близки на депутата от ПП ГЕРБ Делян Добрев), а основна роля в разкритията и публичното им оповестяване има депутатът от БСП Елена Йончева. Йончева коментира разкритията в редица свои изказвания, както в различни медии, така и от парламентарната трибуна.

Добрев приема 16 от изказванията на политическия си опонент като клеветнически и завежда гражданско дело пред Софийски районен съд (СРС), с което претендира и обезщетение за причинени неимуществени вреди, изразяващи се в негативни емоционално-психически преживявания, в размер на 50 400 лв.

СРС уважава исквете на Добрев за 7 изказвания от посочени от него общо 16 и отхвърля изцяло исквете по останалите 9 изказвания. СРС осъжда Йончева да заплати по 1 000 лв. за всеки от 7-те уважени деликта, като отхвърля претенциите за остатъка от сумата – общо 43 400 лв.

Йончева оспорва решението на СРС в частта с уважените искове пред по-горна инстанция – Софийски градски съд (СГС). През декември 2022 г. съдът постановява решение, с което отменя това на СРС и окончателно прекратява спора между двамата парламентарни представители.

Коментар:

Интересно е първоинстанционното решение на СРС, с което част от процесните изказвания на ответницата Йончева са намерени за клеветнически такива, уронващи личното достойнство на ищеца. Други пък са определени като изказващи лични оценки на Йончева и непопадащи в обхвата на чл. 45 от ЗЗД.

Градският съд, за разлика от районния, прилага практиката на ВАС и ЕСПЧ в посока на това, че публичните личности следва да търпят по-широки граници на критика срещу тях, особено по теми от високо обществено значение, каквато несъмнено е процесната. СГС мотивира Решението си и с важността за опазване и гарантиране свободата на словото.

Казус 7: Методий Владимиров срещу Росен Цветков

Росен Цветков е разследващ журналист, стартирал кариерата си в БНР през 2006 г. Година по-късно започва работа в bTV, а от 2014 г. е част от екипа на bTV Новините. През 2013 г. е отличен с приза „Изгряваща звезда“ на Асоциацията на европейските телевизии СИРКОМ, както и на наградата за млад разследващ журналист в Югоизточна Европа. През 2016 г. разследването му „Канали“ печели приз от филмовия форум Detective FEST. Участва като лектор в „TEDx“. Носител на наградата „Валя Крушкина – журналистика за хората“.

В периода юли – декември 2017 г., bTV излъчва поредица от девет репортажа⁴¹, отразяваща резултатите от журналистическото разследване на Росен Цветков, относно нарушения на реда в местата за изтърпяване на наказанията лишаване от свобода и по-конкретно в затвора в гр. Бургас. Репортажите показват свидетелски разкази на бивши и настоящи затворници и техните роднини, описващи съществуването и начина на действие на канали за внасяне и разпространение на наркотици и мобилни телефони в затворите, осигуряване на „отпуски“ на затворници и други. Според разказите на интервюираните от журналиста, описаните схеми се покровителствали от ръководствата на затворите, като едно конкретно име се споменава многократно.

41 <https://www.youtube.com/watch?v=teHkpzL9SrE>
<https://btvnovinite.bg/videos/emisii/btv-novinite-centralna-emisija-31-07-2017.html>
<https://btvnovinite.bg/bulgaria/sled-razkritijata-na-btv-za-narkotrafik-zad-reshetkite-prokuraturata-zapochna-razsledvane.html>
<https://btvnovinite.bg/kriminalno/v-burgaskija-zatvor-ne-samo-droga-no-i-smart.html>
<https://btvnovinite.bg/videos/emisii/btv-novinite-centralna-emisija-02-08-2017.html>
<https://btvnovinite.bg/videos/emisii/btv-novinite-centralna-emisija-17-11-2017.html>
<https://btvplus.bg/produkt/novini/7109/btv-novinite-centralna-emisija-20-11-2017>
<https://btvnovinite.bg/bulgaria/btv-reporterite-tajni-zad-reshetkite.html>

Въпросното лице – част от ръководството на български затвор, приема излъченото в репортажите за клевета и претендира поправянето на нанесените от репортажите нематериални вреди, оценявайки ги на 100 000 лв. Лицето предявява частичен иск за 30 000 лв. пред Софийски градски съд (СГС) солидарно срещу Цветков и „БТВ Медиа Груп“ ЕАД.

Ответниците оспорват исковете срещу тях и посочват, че поставените от репортажите теми са с висока обществена значимост, както и че същите представят твърденията на интервюираните лица, а не твърдения на Цветков или медията.

СГС цитира Конституцията на Република България и Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, които гарантират свободата на словото, печатът и другите средства за масова информация, като свободни и неподлежащи на цензура.

Съдът посочва и че деветте репортажа не твърдят истинността на изложеното в тях, а представят информация, до която журналист е достигнал чрез интервюта си. СГС отхвърля предявените искове. Решението е обжалвано пред по-горна инстанция, но Софийския апелативен съд (САС) споделя мотивите на първоинстанционния съд и потвърждава решението му. Ищецът стига и до последната възможна инстанция – Върховният касационен съд (ВКС), където жалбата не е допусната до разглеждане и казусът е приключен.

Коментар:

В този казус наблюдаваме различни прояви на SLAPP, с цел оказване на натиск, като висока стойност на предявения от ищеца иск, насочването му, както срещу автора на репортажите, така и към медията – разпространител, използването на всички възможни съдебни инстанции, гарантирайки продължителност на процеса, а от там и дълъг период на натиск върху журналиста.

Всеки от съдебните състави е счел, че засегнатите с репортажите теми са от значим обществен интерес, а ищецът е обществена личност, която, както показва практиката на ЕСПЧ, би следвало да проявява по-голяма търпимост към публична критика. В хода на съдебния процес е убедително показано, че е спазена журналистическата етика при подготовката и последващото представяне на разследването: в репортажите са изложени тезите на интервюираните лица, а не твърдения на журналиста; многократно са правени опити за връзка с ищеца и му е предоставена възможност за излагане на позицията му; изнесената в репортажите информация е потвърдена от няколко независими източника.

Казус 8: „Петрокелтик България“ ЕООД срещу Спас Спасов

Спас Спасов е журналист, носител на специалната награда за журналистическа доблест на Българския Хелзинкски комитет: „Човек на годината-2012“ и Награда „Златен ключ“ на Програма „Достъп до информация“ за най-добър материал, свързан с правото на достъп до информация за 2016 г. Член е на Асоциация на европейските журналисти – България. Към момента пише за медиите Дневник.bg и в „Капитал“. Основател на мрежата и сайта за регионална журналистика „За истината“.

На 04.07.2018 г. Спас Спасов публикува статия със заглавие „Дълбоките тайни около един инцидент на морското дъно“⁴², в която информира за авария в подводната инсталация на платформа „Галата“ за добив на газ в Черно море. Спасов посочва, че аварията, довела до изпускане на хидравлична течност в морето, се е случила през януари същата година, при което са били допуснати различни нарушения на процедурите за опазва-

42 https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2018/07/04/3207157_dulbokite_taini_okolo_edin_incident_na_morskoto_duno/

не на околната среда. Дружеството „Петроkelтик България“ ЕООД, което е страна по договор за разработване и добив на природен газ от поле „Галата“, приема текста на журналиста за клеветнически и такъв, съдържащ невярна и умишлено подвеждаща читателите информация. Дружеството твърди, че статията е провокирала съмнения у негов клиент, което е довело до пропуснато плащане по договор за доставка на природен газ. „Петроkelтик България“ ЕООД входира пред Софийски градски съд (СГС) искова молба, като претендира солидарно изплащане на обезщетение от автора на статията и издателя на медията, в която е поместена, в размер на 66 758.40 лв.

Спасов и издателят посочват, че статията представя фактите около инцидента, както и официалните отговори на институциите по казуса. След близо двугодишен процес, през февруари 2020 г., страните сключват договор за спогодба, с който съдебните спорове са окончателно прекратени. Страните се отказват от финансовите си претенции, а „Икономедиа“ АД се задължава да публикува позицията на „Петроkelтик България“ ЕООД относно обстоятелствата около инцидента от 2018 г.

Коментар:

Разгледаният казус попада в рамката на SLAPP делата по няколко основни критерии. На първо място, журналистическият текст, окачествен като клеветнически, представя на обществеността реални факти и цитира официалната позиция на различни държавни институции по коментирания в статията тема. На следващо място, ищецът ангажира като ответници в съдебен процес не само физическото лице, автор на конкретния журналистически текст, но и издателя му. Така натискът и напрежението от водения съдебен процес отекват още по-силно. Необичайно високата стойност на претендираното от ищеца обезщетение е пореден червен флаг и една от характеристиките на стратегическите дела, насочени срещу журналисти.

Казус 9: Веселин Марешки срещу Валя Ахчиева

Валя Ахчиева е журналистка и телевизионна водеща. През 1992 г. става част от екипа на Българската национална телевизия (БНТ), а две години по-късно и автор на предаването „Открито“. Била е главен редактор на Главна редакция „Актуални предавания“ и програмен директор на БНТ.

В периода април 2017 г. – март 2018 г. по БНТ са излъчени седем предавания „Открито“⁴³, които представят мащабно журналистическо разследване на Валя Ахчиева на незаконни практики при вноса на лекарства от Веселин Марешки. Според разследването, Марешки, друг член на семейството му и две управлявани от тях дружества закупуват скъпоструващия медикамент „HUMIRA“⁴⁴ от производителите му в САЩ, като впоследствие заменят съдържанието в опаковката му с друго, контрабандно внесено от Турция имитиращо лекарство, на много по-ниска цена. По този начин на българските пациенти са продавани подменените, реално турски, медикаменти. Крайната цел била оригиналните лекарства да се продават на друго контролирано от семейство Марешки дружество и да бъдат изнесени и продадени в чужбина на по-висока цена, като по този начин генерират огромни печалби за дружествата на Марешки.

Изнесеното в седемте предавания става повод през май 2018 г. да бъде заведено дело пред Софийски районен съд (СРС) с четирима ищци (Веселин Марешки и останалите обекти на разследването на Ахчиева, сред които и юридически лица). Ищците физически лица претендират от съда присъждане на обезщетение за претърпени

⁴³ 27.04.2017 г./ 18.05.2017 г./ 8.06.2017 г./ 21.09.2017 г./ 26.10.2017 г./ 14.12.2017 г./ 01.03.2018 г.

⁴⁴ изписван на пациенти с артритни заболявания

неимуществени вреди, изразяващи се в причинен стрес и психически дискомфорт, а дружествата – за претърпени имуществени и евентуално за неимуществени вреди, изразяващи се в обезценяване на репутацията им. Общата стойност на исковете е 20 000 лв.

Година по-късно районният съд отхвърля исковете, като постановява, че журналистът е спазил добрите журналистически практики, извършвайки разследването си, както и че ищците не са доказали претърпените вреди да са следствие от действията ѝ.

Марешки обжалва на следваща инстанция, като през септември 2020 г. Софийски градски съд (СГС) постановява решение, в което споделя изводите, до които е достигнал СРС при преценката за основателността на подадените искове. Следва касационна жалба, която не е допусната от Върховния касационен съд и делото приключва.

Коментар:

Въпреки че първо- и второинстанционните решения са изключително подробно мотивирани и еднозначни, ищците решават да ги обжалват на всички предоставени от закона нива. Това изключително удължава периода, в който журналистът е ангажиран емоционално и физически с продължаваща заплахата от осъдително съдебно решение и за изплащане на сериозна сума.

Един от ищците по делото през целия период на съдебния процес е действащ народен представител и зам.-председател на Народното събрание. Това, че е публична фигура от такъв ранг, според практиката на ЕСПЧ, постулира по-голяма търпимост към публична критика от тази на обикновените хора. Позицията му също така предоставя възможности за много по-сериозен натиск над журналиста, въввлечен вече в съдебен процес.

Двете съдебни решения на СРС и СГС, както и определението на ВКС, са ценни примери в съдебната практика в България, поради подробните си мотиви и широко цитираната съдебна практика на съдилища в България и Европа.

Както СРС, така и СГС подробно мотивират защо процесното журналистическо разследване не попада в хипотезите на „непозволеното увреждане“, регламентирани в Закона за задълженията и договорите. И двете решения обръщат внимание на факта, че мненията и оценките, изложени в предаванията, представляват коментар на автора на факти от обективната действителност. Посочват и че същите не са позорни и уронващи честта на ищците, а представят на публиката гледната точка на ответника по тема от висок обществен интерес. И не на последно място – и двата съдебни състава споделят изводите, че не се установяват твърдените от ищците неимуществени вреди, още повече пък следствието им от журналистическия материал.

Казус 10: Петър Манджуков срещу Мария Черешева

Мария Черешева е журналист с над 15-годишен опит в различни български и международни медии. Сред тях са Балканската мрежа за разследваща журналистика (BIRN), ARTE, Deutsche Welle, BBC, и др. Мария Черешева е един от основателите на Асоциацията на европейските журналисти – България (АЕЖ).

На 09.05.2017 г. във в. „Дневник“ е публикуван съвместен авторски материал, озаглавен „По следите на „Койота“: Пътят на една картеница от Сърбия до Сирия“⁴⁵. Статията излага разследването на балканската мрежа за разследваща журналистика Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) и Balkan Investigative Reporting Network (BIRN), описващо разкрит и проследен от тях оръжеен канал, с участието на лица от Сърбия, България, Саудитска Арабия, Турция и Съединените щати. Един от тези журналистите, работещи по казуса, е Мария Черешева. Разслед-

45 https://www.dnevnik.bg/sviat/2017/05/09/2967739_po_sledite_na_koiota_putiat_na_edna_kartetchnica_ot/#

ването описва и практиките за отклоняване на оръжия чрез издаване на лицензи, дори при наличие на знание, че оръжието не отива за държавата, за която се издава лиценз и акцентира на важната роля на търговците на оръжия. Като посредник в сделката за закупуване на картечницата и други оръжия на стойност 2,75 млн. евро, предназначени за Саудитска Арабия и отклонени за Сирия, е посочено българското дружество „Български индустриален инженеринг и мениджмънт“ (БИИМ), собственост на бизнесмена Петър Манджуков, известен като оръжеен търговец, медиен магнат, строителен предприемач и бивш съсобственик на футболния клуб ЦСКА – София, както и бивш ръководен служител на държавната „Кинтекс“ и агент на социалистическата Държавна сигурност.

През юни 2018 г. Петър Манджуков и БИИМ предявяват иск срещу Черешева за заплащане на обезщетение на неимуществени вреди в размер на 25 001 лв. за всеки от ищците, както и за публикуване на опровержение относно изложени в статията редица неверни фактически твърдения. Ищците твърдят неточности относно осъществяваната от БИИМ търговската дейност, както и относно личността на Петър Манджуков, от които се твърди да се произтекли неимуществени (репутационни) вреди за ищците.

През януари 2020 г., страните подписват съдебна спогодба, съгласно която журналистката приема да публикува изрично уточнение, че статията не твърди нарушение на закона, свързан с доставки на оръжия, извършено от Петър Манджуков и БИИМ.

Коментар:

Черешева е събираща информация и доказателства за българската следа в журналистическото разследване. Въпреки това, отговорност в този случай се търси само от нея за статия, в която е посочено съвместно авторство и която е съвместен труд на международни журналистически мрежи OCCRP и BIRN. Процесната статия представлява превод от английски език и публикуването ѝ е резултат от договорка между „Дневник“ и OCCRP и BIRN. Статията в оригинал е била публикувана в онлайн изданието BalkanInsight⁴⁵, което е публикувало и отговор от страна на БИИМ. Версия на същия текст е публикувана и от OCCRP⁴⁶, съдържаща много по-подробна информация за личността и участието на г-н Манджуков в сделката. Въпреки това, действия срещу „Дневник“, BIRN, OCCRP или Balkaninsight или друг журналист – съавтор, освен Черешева няма данни да са предприети. Това дава основание да се предполага, че делото срещу Черешева цели най-вече сплашващ ефект, а не реално репариране на неимуществени вреди.

Текстът на статията съдържа голям обем конкретна информация, базирана на и потвърдена от официални източници, каквито са Министерството на отбраната на Сърбия (относно обстоятелството, че сръбският държавен завод „Застава“ е продал „голям брой“ картечници Coyote на БИИМ, базиран в София посредник в търговията с оръжия, за износ до Саудитска Арабия през 2015 и 2016 г.), отчетите на „Застава“ (относно точната сума, в размер на 2,75 млн., платени от БИИМ за 2015 г.), официален доклад на ООН (относно участието на БИИМ в отклоняването на оръжие за Уганда през 2014 г.), българската Комисия по досиетата (относно агентурното минало на г-н Манджуков), българският Търговски регистър (относно собствеността на БИИМ) и др. Освен това, към датата на подаване на исковата молба е налице последователна съдебна практика, че за юридическите лица не произтичат морални вреди, поради което най-вероятно искът на БИИМ не би бил уважен. В този контекст, търсената от журналистката отговорност изглежда лишена от законово основание.

В случая статията изначално не твърди незаконни действия на ищците, а само незаконен резултат от серия формално законни действия на множество замесени страни. Въпреки това, нормалното притеснение от изхода на такива дела, продължителността им и свързаните с това разноси понякога кара дори и сигурни в качеството на проведеното от тях разследване журналисти да предпочетат да се споразумеят, дори и в някои случаи това да е с цената на това да трябва да внесат промени в посланието на текстовете си. Фактът, че делото приключва с постигането на спогодба е показателен за това, че SLAPP процесите дават своето отражение върху журналистическата общност, независимо от изхода им.

⁴⁶ <https://balkaninsight.com/2017/05/16/reaction-to-article-the-coyote-s-trail-a-machine-gun-s-path-from-serbia-to-syria-05-16-2017/>

⁴⁷ <https://www.occrp.org/en/makingakilling/a-bulgarian-arms-broker-with-a-history-of-controversial-deals/>

Казус 11: Светлин Михайлов срещу Борис Митов и „Медиапул“

Борис Митов е журналист в „Свободна Европа“ с над 15 години опит като съдебно-криминален репортер. Следил е работата на службите за сигурност и съдебната система в различни медии, сред които БТА, „Сега“ и „Медиапул“. През 2021 г. получава Наградата за утвърждаване на върховенство на правото на Фондация „Антикорупционен фонд“ за задълбочените му и последователни усилия за разкриване на зависимостите на съдебната, изпълнителната и законодателната власт.

„Медиапул“ (Mediapool.bg) е първият български ежедневно издаван информационно-аналитичен интернет сайт, създаден през 2000 г. от група журналисти, с мисията да работят в обществен интерес като предоставят качествено съдържание, отговарящо на най-високите журналистически стандарти.

През 2019 г. Светлин Михайлов, тогава съдия в Софийски градски съд (СГС), по-късно в Софийски апелативен съд (САС), завежда гражданско дело за причинени неимуществени вреди от четири статии, публикувани в Mediapool.bg през февруари 2018 г.^{48,49,50,51} Статиите коментират критично работата и имущественото състояние на ищеца по повод на текущия конкурс за председател на СГС, в който ищецът е кандидат и в рамките на който той отказва да отговори на публично отправени въпроси. В голямата си част статиите припомнят вече известни в публичното пространство факти от работата на ищеца и цитират изказвания на трети лица. Ответниците са авторът на статиите, журналистът Борис Митов, и посочените като собственици на сайта Стояна Георгиева и Фондация „Инфоспейс“. Впоследствие като ответник е добавено и „Медиапул“ ООД.

Ищецът твърди, че в публикациите са използвани клеветнически и обидни изрази, чрез които личността и професионалното му положение били силно накърнени, в резултат на което той претърпял значителни неимуществени вреди. Първоначално искът е заведен като частичен за обезщетение в размер на 50 000 лв. от общо 100 000 лв., а малко по-късно е увеличен до 100 000 лв. Повече от година по-късно размерът е намален на 60 000 лв. С исковата молба се претендира и законната лихва, считано от 20.02.2018 г. (датата на най-късната от четирите статии). Обезщетението се претендира солидарно от всички ответници. По делото е допуснато обезпечение на иска, в резултат на което банковите сметки на всеки от ответниците са запорирани до сума в размер на целия размер на иска.

В края на 2021 г. съдия Даниела Попова от Софийския градски съд (СГС) осъжда „Медиапул“ ООД, главния редактор Стояна Георгиева, Фондация „Инфоспейс“ и журналиста Борис Митов да заплатят солидарно на съдия Светлин Михайлов обезщетение в размер на 60 000 лева, ведно със законна лихва, считано от 20.02.2018 г., и разноски. Решението на първоинстанционния съд е обжалвано пред САС и частично отменено през декември 2022 г. Към момента делото е висящо пред ВКС.

48 <https://www.mediapool.bg/gradskite-sadii-ne-podkrepyat-svetlin-mihailov-za-nov-upravleniski-mandat-news275452.html>

49 <https://www.mediapool.bg/gradskiyat-sad-poiska-za-shef-neopetnen-sadiya-a-ne-skandalen-milioner-na-hode-vss-news275648.html>

50 <https://news.lex.bg/pregled-na-pechata/%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE-%D1%84%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%8A%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B7%D0%B0-%D1%88%D0%B5%D1%84-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B3%D1%81/>

51 <https://www.mediapool.bg/svetlin-mihailov-vleze-po-speshnost-v-pravitelstvena-bolnitsa-i-otlozhi-vota-za-sgs-news275767.html>

Коментар:

Решението на СГС предизвиква силно недоволство сред журналистическата гилдия. Обезщетението в размер на 60 000 лв. е най-високата сума, присъждана до този момент като обезщетение за обида/клевета. Този размер е определен немотивирано, единствено чрез позоваване на законовото изискване за справедливост на обезщетението. Съдът приема, че всички статии съдържат позорящи ищеца твърдения, че всички изрази, използвани по отношение на ищеца, съдържат негативно мнение за него, изразено чрез употребата на обидни изрази и че самите заглавия са провокативни и целят да привлекат вниманието на читателите, като ги насочат към позорящи факти, свързани с публична личност. Решението не съдържа обсъждане на нито един от аргументите на защитата, както и не коментира дали статиите съдържат клеветническа и невярна информация. Решението подробно възпроизвежда и напълно безкритично възприема всички доводи на ищеца, като тълкува изцяло в негова полза събраните гласни доказателства и заключението на вещото лице, според което претърпените от ищеца здравословни усложнения „е възможно“ да се дължат на публикуваните статии. Цитираното решение показва няколко крайно притеснителни тенденции:

- значително завишаване размера на присъжданите обезщетения по дела срещу журналисти – до този момент размерът на присъжданите обезщетения и по граждански и по наказателни дела е в пъти по-нисък;
- солидарно осъждане на журналист, самата медия и двамата собственици на медията – прецедент е осъждането на собствениците на медията за вреди от публикувано съдържание
- обезпечаване на исковете чрез запориране на банкови сметки на стойност минимум 300 хил. лв. (по 100 хил. лв. на всеки първоначалните трима ответници).
- Превратно тълкуване на твърденията и доказателствата по делото, само в полза на едната страна;
- Липса на безспорно установена причинно-следствена връзка между публикациите и вреди в размер на 60 000 лв.
- Липса на обсъждане на въпроса за верността / неверността на изложените в публикациите съждения;
- Липса на съобразяване по същество на статуса на ищеца на публична личност.

С решение от 01.12. 2022 г., САС частично отменя първоинстанционното решение, като:

- намалява размера на обезщетението от 60 на 4 хил.лв.
- постановява, че собствениците на медия не носят отговорност за медийното съдържание, следователно искът е основателен само по отношение на автора и издателя.
- съобразява статута на ищеца на публична личност и редица други относими за случая критерии за баланса между правото на личен живот (чл. 8 от ЕКПЧ) и свободата на словото (чл. 10 от ЕКПЧ), включително обстоятелството, че журналистите са длъжни да действат добросъвестно, да предоставят проверена и точна информация, но свободата на словото по отношение на тях може да включва известна степен на преувеличение, представяне на шокиращи мнения, идеи и дори провокации;
- конкретно анализира всеки от изразите, за които се твърди да са обидни;
- постановява, че две от четирите статии не съдържат обидни квалификации, а само оценъчни съждения (напр. „скандален“), както и че изразите, които ищецът твърди да са му причинили противоправно вреди, са извадени от контекста на цялата статия;
- приема, че думата „скандален“ представлява оценка, която е негативна, но в рамките на свободата на словото, доколкото не се засяга личната чест и достойнство.
- Разрешаването на СРС-та, отказаната изборна регистрация и регистрацията на главното мюфтийство са факти, които са част от работата на съдията, както и от работата на председателя да разпределя дела. Негативната им оценка е в рамките на свободата на словото.
- Назоваването на ищеца „милионер“ и посочването, че притежава шест недвижими имота, не представлява клевета, тъй като не е позорящо обстоятелство или престъпление, нито пък е обида, защото не е унижително за честта и достойнството;

Решението на САС е детайлно мотивирано и съдържа обективен анализ на фактите по делото. САС приема за обидни само твърденията за близки отношения на ищеца (в качеството му на съдия) и политическа партия (ДПС) и твърденията, че ищецът търси подкрепата на високопоставени политически фигури, които да окажат влияние върху вота във ВСС в полза на ищеца, съответно постановява, че само за тези твърдения се дължи обезщетение на ищеца. Към момента решението на САС е обжалвано пред ВКС, с аргумента, че за верността на тези твърдения е била налична публична информация.

Казус 12: Христо Ковачки срещу Биволъ

Интернет сайтът „Биволъ“ е създаден през 2010 г. от Асен Йорданов и Атанас Чобанов като платформа за разследваща журналистика. От март 2011 г. Биволъ е партньор на сайта Wikileaks за България и Балканите, на мрежата на OCCRP – Organized Crime and Corruption Reporting Project, както и на ICJ – International Consortium of Investigative Journalists, журналистическата организация, разследвала скандалите „Офшорлийк“, Панамските досиета и др.

В края на август 2019 г., „Биволъ“ публикува материал⁵², описващ връзки между лице, разследвано в Италия за незаконен трафик на отпадъци, и Христо Ковачки, бизнесмен с интереси в енергийната сфера. Публикацията коментира информация, получена от италиански журналисти, за извършването на доставки и нелегално складиране на отпадъци чрез фирма на разследваното там лице, които се изгарят в ТЕЦ-овете, свързани с Христо Ковачки.

Бизнесменът сезира Софийски районен съд (СРС) за статията, като посочва множество конкретни цитати от нея и претендира, че те представляват клеветнически и обидни квалификации, които са довели до уронване на честта, достойнството и авторитета му в обществото. Той твърди, че е изпитал психически и физически неудобства и иска съдът да осъди „Биволъ“ да му изплати 15 000 лева обезщетение за нанесените неимуществени вреди.

Районният съд намира, че част от определенията по адрес на ищеца представляват лична оценка на автора, но други са обидни и клеветнически определения. Поради това съдът уважава предявения иск до сумата от 2 000 лв.

След произнасянето на СРС, между страните е постигната спогодба, поради което Решението на съда е обезсилено.

Коментар:

Решението на СРС по Делото „Ковачки срещу „Биволъ“ е пример за противоречива съдебна практика по делата, водени срещу журналисти заради техни критични материали. Фактът, че съдът определя част от изложеното в процесната статия за свободно изразена журналистическа позиция, гарантирана от Конституцията на РБ и ЕКПЧ, а друга – за отправяне на обидни и клеветнически твърдения, е силно обезпокояващ. Съдът приема изразите „самоковския бизнесмен“, „енергийния бос“ и други за оценъчни съждения на журналиста, за които няма как да се констатира невярност. Съдът не третира по същия начин например изразът „енергиен мафиот“ и го приема за обиден. В този и други изрази в процесната статия съдът намира, че личността на ищеца е конкретизирана и същият е представен като някой, който извършва нерегламентирана дейност. Категорично следва да се посочи, че при постановяване на решение по дела, заведени срещу журналисти, от изключителна важност е процесните материали да бъдат разглеждани през призмата на гарантираното от посочените вече актове право на всеки да търси, получава и разпространява информация, особено когато се касае за теми от висок обществен интерес като темата с изгарянето на отпадъци. Решението, в частта, в която квалифицира част от текста в процесната статия като обиден и клеветнически, провокира дискусия и от гледна точка на тезата на ответника, че голяма част от посочените в исковата молба текстове не представлявали изявления на автора на публикацията, а цитати от документи на държавни институции и разследвания на журналисти от други държави. С други думи, медията е осъдена да заплати на Христо Ковачки обезщетение за цитирането на чужди изказвания и констатации в официални документи. Непосредствено след публикуването на процесната статия била публикувана и друга, съдържаща правото на отговор, упражнено от цитирани в първата статия дружества. Това е добра журналистическа практика, която е следвало да бъде взета предвид от съда при постановяване на решението му.

52 <https://bivol.bg/kovachki-trash.html>

Казус 13: „Еврохолд България“ АД срещу „Бивол“

Интернет сайтът „Бивол“ е създаден през 2010 г. от Асен Йорданов и Атанас Чобанов като платформа за разследваща журналистика. От март 2011 г. Бивол е партньор на сайта Wikileaks за България и Балканите, на мрежата на OCCRP – Organized Crime and Corruption Reporting Project, както и на ICIJ – International Consortium of Investigative Journalists, журналистическата организация, разследвала скандалите „Офшорлийк“, Панамските досиета и др.

През юли 2021 г. „Бивол“ публикува материал⁵³, който коментира сделката за придобиване на българските активи на чешката енергийна компания „ЧЕЗ Груп“ от „Еврохолд България“ АД и повишаването на цените на електроенергията и природния газ, съгласно решение на енергийни регулатор. Статията твърди връзки и дългогодишно участие в собствеността и управлението на „Еврохолд България“ АД на бившия агент на ДС Атанас Тилев, известен и като „Агент Румянцев“ на Първо главно управление, чието участие се осъществявало посредством фонда „Експат капитал“, управляван от бившия НДСВ министър на транспорта (и кандидат за премиер от ПП „ИТН“ през юли 2022 г.) Николай Василев. Статията твърди също връзки на Еврохолд с българското подразделение на руската банка „ВТБ Капитал“, управлявано от бившия финансов министър от НДСВ Милен Велчев. Публикацията представя части от договори, кореспонденция и позовавания на търговския регистър на Люксембург за да обоснове извод за участие на г-н Тилев и руската банка „ВТБ Капитал“ в собствеността на Еврохолд и финансиране на Еврохолд от тайни фондове на бившата Държавна сигурност.

„Еврохолд България“ АД счита твърденията за връзки с бившия агент на ДС Тилев и с руската „ВТБ Капитал“ за клеветнически и опетняващи репутацията ѝ и завежда дело пред Софийски градски съд (СГС), като предявява частичен граждански иск в размер на 50 000 лв. Пълният размер на претърпените неимуществени вреди и пропуснати ползи дружеството изчислява на рекордните за България 1 000 000 лв. Дружеството твърди, че е претърпяло загуби и пропуснати ползи вследствие на публикацията на „Бивол“, изтъквайки спад с 20 % от стойността на акциите му на Българската фондова борса (БФБ) за периода от публикуването на разследването на медията до момента на подаване на иска пред съда. За сравнение ищецът посочва, че цената на акциите му на фондовата борса във Варшава където според „Еврохолд България“ АД „медията „Бивол“ не се чете“, за същия период са се повишили с 60 %.

Делото все още е в ход пред първа инстанция, като предстои произнасяне на СГС.

Коментар:

Изключително високата сума, претендирана като обезщетение от страна на ищеца, е ясен знак за стратегическия характер на делото, макар на този етап искът да е заведен като частичен⁵⁴. Практиката на българските съдилища по въпроса за основателността на претенциите за претърпени неимуществени вреди от юридически лица е противоречива – някои състави продължават да се придържат към постоянната до преди няколко години практика, че юридическите лица не могат да търпят такива вреди, но други възприемат тезата, че това е възможно. В този случай, това е първото основание, на което искът може да бъде отхвърлен без да се разглежда по същество характера на твърденията в публикацията. Ако се стигне до преценка на твърденията съдът ще трябва да прецени дали свързаността с бившата ДС и руска банка са обективно уронващи престижа обстоятелства, годни да причинят вреди или се касае за изнасяне на информация за собствеността, която медията е коментирала в негативна светлина.

53 <https://www.facebook.com/bivolnews/posts/4323017874416628/>
<https://www.facebook.com/bivolnews/posts/4359386047446477/>
https://www.facebook.com/bivolnews/posts/4401716026546812/?locale=ar_AR
<https://bivol.bg/vassilev-tilev-evrohold.html>

54 срв. с Казус 22, където искът отново е за 1 млн. лв. и е предявен за пълната сума

От значение ще бъде и дали твърденията са верни и ако не са верни, дали тиражирането им реално е причинило такива вреди. Цялостното впечатление от статията е, че авторите са изразили негативно мнение за ищеца въз основа на документи и косвени връзки за наличието на твърдяната свързаност, като изразяването на такова негативно мнение би следвало да е в рамките на свободата на изразяване и по-скоро не е от характер годин да причини твърдяните вреди – поевтиняване на акциите на ищеца.

Казус 14: Христо Ковачки срещу „Икономедиа“ АД

„Икономедиа“ АД е най-големият издател на бизнес медии в България и една от водещите онлайн групи в страната. Групата е основана през 1993 г., като портфолиото ѝ включва икономическото издание „Капитал“ и новинарския сайт „Дневник“.

През юли 2019 г. на интернет страницата на в. „Капитал“ са публикувани три статии⁵⁵, коментиращи кризата с недостига на ток и високата му цена на Българската независима енергийна борса. Авторът Ивайло Станчев защитава тезата, че дефицитът на електроенергия на българския пазар е изкуствено създаден и посочва като един от виновниците за това Христо Ковачки – собственик на централите ТЕЦ „Бобов дол“, „Марица 3“, топлофикационните дружества с комбинирано производство в Сливен, Перник, Бургас, Враца, Плевен, Велико Търново, Габрово и Русе, както и „Бриkel“. Според автора, основна причина за дефицита е концентрирането на големи количества електроенергия в свързани с Ковачки фирми.

През есента на същата година Ковачки депозира в Софийски районен съд (СРС) искова молба, в която сочи, че в статиите са изложени неверни и позорящи твърдения за неправомерно търгуване на българския енергиен пазар, установяване на монопол и други. В резултат клеветническите твърдения му причинили неимуществени вреди, изразяващи се в накърнената му репутация, негативни емоционални състояния, физическо неразположение като главоболие и повишено кръвно налягане и много други. Поради това Ковачки иска от съда да осъди издателя на в. „Капитал“, и „Икономедиа“ АД, да му изплати обезщетение в размер на 15 000 лв.

СРС приема за доказани част от твърдените претърпени неимуществени вреди и определя изложените в статиите твърдения за недостоверни, поради тяхната недоказаност по време на процеса. В крайна сметка, през януари 2021 г. СРС осъжда „Икономедиа“ АД да обезщети ищеца със сумата от 5 000 лв. – съдът не приема за безспорна връзката между процесните статии и сочените в исковата молба здравословни проблеми на Ковачки.

„Икономедиа“ АД категорично се противопоставя на Решението на СРС и го обжалва пред Софийски градски съд (СГС), чието решение все още се очаква.

Коментар:

Решението на СРС е крайно притеснително по няколко причини. На първо място съдът изобщо не взема предвид изложените в отговора на исковата молба правни доводи, като сочи, че същият е депозирал извън срока за отговор. Това представлява съществено нарушение на процесуалния закон и нарушава правото на справедлив процес. Не са взети предвид и не са коментирани сочените от ответника доказателства, установяващи свързаността на ищеца

⁵⁵ https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2019/07/12/3936951_kude_e_schupen_pazarut_na_tok_za_biznesa/
https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2019/07/12/3936958_chestita_nova_energiina_godina/
https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2019/07/12/3936954_i_oshte_neshto_v_smetkata_za_tok/

с посочените в процесните статии дружества. Не се коментира и взема предвид соченото от ответника обстоятелство, че прокуратурата е извършила проверка във въпросните дружества по повод съмнения за нарушения, които до голяма степен се припокриват с коментираните в процесните статии. Решението на СРС е крайно притеснително по няколко причини. На първо място съдът изобщо не взема предвид изложените в отговора на исковата молба правни доводи, като сочи, че същият е депозиран извън срока за отговор. Това представлява съществено нарушение на процесуалния закон и нарушава правото на справедлив процес. Не са взети предвид и не са коментирани сочените от ответника доказателства, установяващи свързаността на ищеца с посочените в процесните статии дружества. Не се коментира и взема предвид соченото от ответника обстоятелство, че прокуратурата е извършила проверка във въпросните дружества по повод съмнения за нарушения, които до голяма степен се припокриват с коментираните в процесните статии.

Второто съществено нарушение е това, че в искова си молба, ищецът е посочил като автор на процесните статии различни от действителните автор и медия. Месеци по-късно, в едно от съдебните заседания, проведени през 2020 г., процесуалният представител на ищеца е направил уточнение, с което поправя допуснатата грешка. Съдът, вместо още при разглеждане на исковата молба, да я върне на ищеца за уточнение на обстоятелствата, приема уточненията, направени в съдебното заседание, като ги определя, като „техническа грешка“. А объркването на Ковачки идва от там, че по същото време той води друго дело срещу други автор и медия, претендиращо обезщетение на претърпени неимуществени вреди вследствие на препубликуване на процесните статии. Приетото от СРС като „техническа грешка“ реално изменя по същество твърдения в исковата молба факти: действията, повод за заведеното съдебно дело, са извършени от медия, различна от ответната.

На следващо място, в решението си СРС излага обширни откъси от статиите, предмет на делото, както и преразказва тезите на ищеца, изложени в исковата молба, без по никакъв начин да са анализирани и обсъдени изложените ответни тези. Наред с това съдът по никакъв начин не коментира и взема предвид разликата между твърдени факти и оценъчни съждения на автора на статиите, каквато практика е безспорно прилагана от Конституционния съд, Върховния касационен съд и Европейският съд по правата на човека. Напълно negliжиран от първоинстанционния съд остава фактът, че Христо Ковачки е публична личност, което според съдебната практика го поставя в хипотезата на по-широка търпимост към публична критика. Не е взет предвид и сериозният обществен интерес от разглежданата в процесните статии тема.

Казус 15: Ася Панджерова и Димитър Кръстев срещу Калин Байчев, в. „Сега“ и „Икономедиа“ АД

„Сега“ е независим национален седмичник, основан през 1997 г. Негов издател е „Сега“ ЕАД.

„Икономедиа“ АД е най-големият издател на бизнес медии в България и една от водещите онлайн групи в страната. Групата е основана през 1993 г., като портфолиото ѝ включва икономическото издание „Капитал“ и новинарския сайт „Дневник“.

През септември 2018 г. Калин Байчев, служител в отдела за проверки на Центъра за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР) към Министерство на образованието и науката (МОН), заедно с още няколко свои колеги сигнализират директора на Центъра и МОН за констатирани нередности при оценяването на кандидатстващите проекти по програмата на ЕС „Еразъм+“. Сигналът описва случаи на конфликт на интереси, в които няколко души в роднински връзки помежду си печелят проекти, като един оценява, друг партнира, а трети се явява директен бенефициент. Част от замесените лица са преподавател в УНСС Ася Панджерова, която е оценител на проекти, нейният бъдещ съпруг Димитър Кръстев, който като „международен“ партньор участва в същите проекти чрез свои фирми, регистрирани в Лондон, както и родителите на Кръстев, които като управители на сдружения са бенефициенти по проектите. Според служителите в ЦРЧР, подали сигнала, проекти, свързани с фирмите на Кръстев, са финансирани с над 1,6 млн. евро. След подаване на сигнала Калин Байчев и някои от колегите му са освободени от заеманите от тях длъжности, а други алармират за упражняван върху тях натиск и тормоз. Инфор-

мацията за казуса добива широка публичност, като Байчев дава няколко интервюта за различни медии, сред които в. „Капитал“⁵⁶ и в. „Сега“⁵⁷, излагайки констатираните от него злоупотреби.

Инспекторатът към МОН извършва своя проверка и също установява конфликт на интереси, в резултат на което изпълнението и плащането по всички спорни проекти е спряно. Според одита на Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“ („ОСЕС“) към МФ, „проектите, оценявани от Ася Панджерова, са оценени в ситуация на конфликт на интереси и не би трябвало да бъдат финансирани. Сигнали са изпратени до Прокуратурата и КПКОНПИ, като прокуратурата отказва да образува досъдебно производство, а КПКОНПИ преценява, че Панджерова не заема висша публична длъжност и поради това е извън фокуса на дейността ѝ.

Непосредствено след двата отказа за образуване на проверка по случая Ася Панджерова и Димитър Кръстев завеждат няколко дела: срещу Байчев пред СГС за нанесени имуществени и неимуществени вреди на обща стойност 32 171,70 лв. и срещу „Икономедиа“ и в. „Сега“ пред СРС, за публикуване на неверни и позорящи твърдения.

Делото срещу Калин Байчев все още е висящо пред първата съдебна инстанция – СГС.

Производството срещу „Икономедиа“ приключва през 2020 г. с решение за отхвърляне на иска. Няма информация дали решението на СРС е обжалвано пред втора инстанция.

Относно делото срещу в. „Сега“, на първото заседание пред втора инстанция в СГС, делото е върнато на Районния съд, поради неясно определяне срочността на иска. Делото е висящо в СРС.

Вследствие на скандала ЕК иска България да възстанови над 1,5 млн. евро в бюджета на програма „Еразъм+“, като към настоящия момент Центърът е платил малко над 860 хил. евро. От тях 160 хил. евро са доброволно възстановени от облагодетелстваните дружества, а за останалите ЦРЧР е завел 17 дела, четири от тях вече са спечелени.

Последната известна информация е, че ЦРЧР е сезирала Софийската градска прокуратура, позовавайки се на одити на самия Център, на Изпълнителната агенция „Одит на средствата от ЕС“ и на Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ).

Коментар:

Казусът с Калин Байчев показва че дела, които носят характеристиките на SLAPP, могат да таргетира не само журналисти, но и държавни служители, които сигнализират за нередности и които имат качеството на „сигнализиращи лица“ по смисъла на Директива 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 година относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза и новоприетия Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения. Ищците съдят бившия служител на ЦРЧР за това, че публично коментира съмнения за злоупотреби, описани в сигнала му, които по-късно са потвърдени и от проверка на МОН и ОСЕС. Искът им е както за неимуществени вреди, изразяващи се в причинени страдания и накърнен авторитет, така и за имуществени – възстановяване на разходи по медицински процедури, провалили се според ищците поради стрес, причинен от изнесеното от ответника в медиите. Предстои съдът да вземе решение по случая. Предвид факта, че г-н Байчев добросъвестно е подал сигнал, чиято обоснованост е потвърдена от няколко контролни институции, включително от ОЛАФ, исквете за вреди изглеждат напълно неоснователни и израз на търсено отмъщение от страна на засегнатите лица. Предвид причинената на бюджета вреда в размер на над 1,5 млн. евро, недоумение буди отказът на прокуратурата да образува наказателно производство.

56 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2019/07/30/3944948_ministerstvo_za_osvobodavane_na_neudobnite/
https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2019/02/08/3386932_ima_oshte_neshto_gnilo_na_grafa/

57 <https://www.segabg.com/category-observer/kak-zatihva-edin-skandal-za-konflikt-na-interesi>
<https://www.segabg.com/node/31036>
<https://www.segabg.com/category-bulgaria/oshte-edin-bivsh-sluzhitel-po-programa-erazum-se-oplaka-natisk>

Мотивите в исковите молби срещу двете медии са идентични – нанесени неимуществени вреди, изразяващи се в разпространяване на неверни твърдения и накърняване на професионалния имидж на ищците. И двата състава на СРС намират, че не са установени елементите на фактическия състав на неправомерното увреждане, вследствие на което исковите молби на ищците са неоснователни и отхвърлени. Съдът намира също, че констатираните от проверки на няколко институции, в това число и ОЛАФ, действия на Ася Панджерова представляват конфликт на интереси. И още – съдът намира всички изнесени в статиите обстоятелства са верни.

Обстоятелството, че и трите дела са образувани след прекратяване на производствата в прокуратурата и КП-КОНПИ, както и явната неоснователност на исковите претенции е ясен индикатор, че ищците целят натиск върху сигналоподателя и медиите, а не реално репарирание на вреди.

Казус 16: „Делта Гард“ ООД срещу Илиян Василев

Илиян Василев е дипломат, енергиен експерт и активист в сферата на борбата срещу корупцията. Той е учредител и председател на Управителния съвет на фондация „Алтернативи и анализи“ и управляващ партньор на „Иновейтив Енерджи Солюшънс“ ЕООД. От 1997 г. до 2000 г. Василев е председател на Агенцията за чуждестранни инвестиции, а от 2000 г. до 2006 г. служи като посланик на Република България в Русия. Заемал е и поста председател на консултантската компания „Делойт България“. В ролята си на енергиен консултант е съветвал няколко български правителства. Коментарите му по въпросите на енергийната сигурност могат да се намерят в редица медии като „Файненшъл таймс“ и агенция „Ройтерс“.

През август 2020 г., в личния си профил в социалната мрежа Facebook Илиян Василев публикува текст⁵⁸, в който коментира дейността на охранителна фирма „Делта Гард“ ООД. Постът му е препечатан от няколко медии, като дружеството вижда в публикациите клеветата и уронване на доброто му име. „Делта Гард“ ООД завежда гражданско дело и иска от съда да осъди Василев да му изплати 5 000 лв. като обезщетение за нанесените му неимуществени вреди, изразяващи се в опозоряване на името и увреждане на репутацията му в обществото и бизнес средите.

Представяващите Василев оспорват както допустимостта, така и основателността на предявения от „Делта Гард“ ООД иск. Адвокатите посочват, че искът е недопустим, тъй като юридическите лица не могат да търпят неимуществени вреди в резултат на нарушаване на доброто им име, което е част от правото на личен живот на физическите личности. Искът е и неоснователен, тъй като в поста си Василев е изразявал личното си мнение по въпроси, които са от обществено значение. Заедно с това Илиян Василев не може да бъде държан отговорен за препечатването на мнението му в други онлайн издания или за изведените там заглавия.

В решението си СРС изчерпателно мотивира тезата си, че неимуществените вреди се изразяват в претърпени болки и страдания вследствие противоправно поведение, които вреди засягат психичния свят и са свързани с чувства и усещания, каквито юридическите лица нямат. Поради това приема, че ищецът в качеството му на юридическо лице-търговец не може да претърпи неимуществени вреди. Това е достатъчно за неоснователност на предявения иск, който бива отхвърлен изцяло.

58 <https://www.facebook.com/ilian.vassilev.9/posts/pfbid02tMPmbv8bVu9NZeyEt4vLWxwxcnmv9JV5FLsCTJuKcKQ8vzveTCUNt85GTZwy1BDBI>
<https://www.facebook.com/profile/722719429/search/?q=%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0%20%D1%81%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5>

„Делта Гард“ ООД обжалва решението пред СГС. Въззивният съд споделя изцяло подробните мотиви на първоинстанционния съд и през октомври 2022 г. потвърждава решението му, с което исковата молба на „Делта Гард“ ООД е отхвърлена. Решението на СГС е окончателно.

Коментар:

Важен в делото между „Делта Гард“ ООД и Илиан Василев е моментът, в който то е заведено. Дружеството-ищец „Делта Гард“ ООД привлича общественото внимание след публикуването на разследването на Фондация „Антикорупционен фонд“ „Осемте джуджета“, в което то е основен герой. В разследването се разкриват конкретни данни за това как в България се постига неправомерно влияние при уреждане на юридически конфликти, правят се опити за завземане на бизнес чрез участието на правоохранителните органи, а прокуратурата се разпорежда противозаконно с иззети веществени доказателства на голяма стойност. По време на предявяването на иска срещу Илиан Василев той е част от борда на директорите на Фондация „Антикорупционен фонд“, автор на разследването, обстоятелство, което поражда обосновани съмнения за това, че става дума за опит за отмъщение и налагане на цензура.

Съдебната практика по отношение на това дали юридическо лице може да търпи неимуществени вреди е противоречива и има решения и в двете посоки на спора. Една час от съдилищата както в България, така и в европейски институции, мотивират решенията си за отхвърляне на такъв тип искове с това, че юридическо лице може да търпи неимуществени вреди в резултат на нарушение на конкретно право – свобода на вероизповеданията, на сдружаването и др., но не и на правото на добро име, което съгласно практиката на ЕСПЧ представлява част от „идентичността и психологическия интегритет“ на личността и затова попада в обхвата на личния ѝ живот. Юридическите лица не притежават психологически интегритет, поради което не могат да търпят неимуществени вреди от намеса в личния им живот. Мотивите в подкрепа на обратната теза пък са в това, че не винаги е възможно юридическо лице да може конкретно да възпроизведе финансовата стойност на претърпените неимуществени вреди вследствие на накрънена репутация, за да предяви иск за пропуснати ползи. Затова и съдебните състави продължават да се лутат между двата полюса и да поддържат съдебната практика противоречива.

Казус 17: Делян Добрев срещу Илиан Василев

Илиан Василев е дипломат, енергиен експерт и активист в сферата на борбата срещу корупцията. Той е учредител и председател на Управителния съвет на фондация „Алтернативи и анализи“ и управляващ партньор на „Иновейтив Енерджи Солюшънс“ ЕООД. От 1997 г. до 2000 г. Василев е председател на Агенцията за чуждестранни инвестиции, а от 2000 г. до 2006 г. служи като посланик на Република България в Русия. Заемал е и поста председател на консултантската компания „Делойт България“. В ролята си на енергиен консултант е съветвал няколко български правителства. Коментарите му по въпросите на енергийната сигурност могат да се намерят в редица медии като „Файненшъл таймс“ и агенция „Ройтерс“.

През май 2021 г., в два поста⁵⁹ на Илиан Василев в социалната мрежа Facebook, Делян Добрев (бивш енергиен министър и народен представител от ГЕРБ), съзира отправяне на клеветнически, обидни и позорящи го твърдения. В постовете си Василев коментира отношението на ищеца към проекта за изграждане на междусистемната газова връзка Гърция – България. Бившият министър на енергетиката инициира гражданско производство срещу Василев и претендира иск за обезпечение на претърпени неимуществени

59 <https://www.facebook.com/ilian.vassilev.9/posts/pfbid0WEq9R1RYA3x7YPcNqnQcdbJ4Zx9wQYE7neReJ6abeAPbRCrNYQ2sBozV9ZUUM9TSI>

<https://www.facebook.com/ilian.vassilev.9/posts/pfbid02FMR2vjEGsnKFLopn87TuSUpCoJ5sdvz1a2Mg8mPko a61DvQiD1YMpwu81P3uqrHI>

вреди, оценен на 52 000 лв. – по 26 000 лв. за всяка от двете публикации. Делян Добрев отправя и особено искане за налагане на обезпечителна мярка „запор“ върху вземанията на Василев, което СГС допуска. Василев оспорва обезпечителната мярка пред САС, но съдът я потвърждава окончателно.

Василев и адвокатите му твърдят, че постове разглеждат въпрос от висок обществен интерес, както и че Добрев е известен политик и границите на търпимостта към отправена към него критика би трябвало да е по-голяма от тази към обикновените хора. СГС приема, че изложеното в постове в социалната мрежа представлява изказване на лично мнение, а не клевета и отхвърля предявения от Добрев иск.

Депутатът от ГЕРБ обжалва решението на СГС пред по-горна инстанция, Софийски апелативен съд, който през ноември 2022 г. намира решението на градския съд за правилно и законосъобразно и го потвърждава. Запорът върху сметките на Илиан Василев е вдигнат в началото на 2023 г.

Коментар:

В този и други случаи, които носят белезите на SLAPP, искането за налагане на запор върху вземанията на ответниците по дела за клевета не цели реално обезпечаване на евентуалното присъждане на исканото от ищците обезщетение. Този похват, предвиден в закона, за да подсигури обезщетяването на лица, реално претърпели вреди, все по-често се използва, за да постави обектите на SLAPP в невъзможност да обслужват обичайните си разходи. Такива процеси често продължават дълъг период, което означава, че лицата, подведени под отговорност, дълго време нямат възможност да разполагат със средствата си. В конкретния случай, сметките на Илиан Василев са блокирани близо две години.

Казус 18: Яне Янев срещу Фондация „Антикорупционен фонд“

„Антикорупционен фонд“ (АКФ) е фондация в обществена полза, която функционира като гражданска, експертна организация, в подкрепа и съдействие на публичната власт за превенция, разкриване и огласяване на корупционни практики, злоупотреба с власт, конфликт на интереси и други лоши практики, реализирани при осъществяване на правомощия на публичната власт или от лица, заемащи публични постове. Основна част от дейността на Фондацията е съсредоточена върху осъществяване на журналистически разследвания по въпроси от висок обществен интерес, свързани с разходване на публични средства, осветляване на корупционни схеми и незаконни практики във всички сфери на публичната власт и особено в съдебната власт. Дейността включва и изработването на кратки документални филми, целящи да достигнат до широка, не-експертна аудитория и да представят по достъпен и разбираем начин основни дефицити във функционирането на публичната власт, включително нерегламентирани зависимости, водещи до неефективно, недемократично функциониране на тази власт, неприсъщо на правовата държава. Основна цел на дейността на АКФ е повишаване обществената информираност и чувствителност към проблема с ендемичната корупция и утвърждаване на националните и международни добри практики, стандарти и препоръки.

През октомври 2021 г., бившият депутат и съветник на премиера Борисов по антикорупция и настоящ общински съветник Яне Янев завежда срещу АКФ гражданско дело за обезщетение за претърпени неимуществени вреди от излагане на показ на личния му живот чрез незаконното му записване със скрита камера и включване на гласа и образа му в документален филм на АКФ по журналистическо разследване със заглавие „Списък за бърз контрол: Историята на Веселин Денков и специализираното право-

съдие⁶⁰. Ищецът не оспорва автентичността на записите, но твърди, от една страна, че са записани негови лични разговори с Ивайла Бакалова, разкриващи специални лични отношения с нея, а от друга страна – че изложената от самия Янев информация за начина на функциониране на специализираното наказателно правосъдие, нерегламентираните зависимости и възможностите за въздействие върху него, както и информацията за проведени от Янев срещи с високопоставени чиновници и магистрати е напълно невярна. Ищецът твърди, че в записаните разговори той умишлено е манипулирал г-жа Бакалова с невярна информация, с цел да получи договор за доставка на говеждо месо за ресторантите на Веселин Денков. Ищецът твърди, че претърпените от него вреди са и в резултат от две престъпления: записването на разговорите със специални технически средства (скрита камера) и заплашване и принуда да потвърди публично изнесената в разговорите информация. В същото производство г-н Янев предявява и иск за обезщетение за претърпени имуществени вреди от неплатено възнаграждение на артист – изпълнител по ЗАВПСП, като твърди, че на практика изпълнява „главна роля“ във филма, доколкото в голямата си част той е изграден от гласа и образа на ищеца. Двата иска са предявени като частични, по 5 000 лв. всеки от общ размер от по 10 000 лв. всеки.

Две съдебни инстанции отхвърлят иска за неимуществени вреди като приемат, че: разпространените части от разговори на ищеца не са от разговори с г-жа Бакалова, а с трето лице – г-жа Тошева; филмите засягат тема, предизвикваща сериозен обществен интерес, а именно начина на функциониране на определени звена от съдебната система и наличието на нерегламентирани механизми за влияние върху тях, като не разкриват информация за каквито и да било лични отношения на засегнатите лица, включително на ищеца, поради което не може да и да става въпрос за намеса в личния живот на ищеца; записаните и излъчените изказвания на ищеца съдържат информация единствено за служебната дейност на длъжностни лица от съдебната и изпълнителната власт; авторът на тази информация е публична личност – действащ политик, общински съветник, председател на политическа партия, бивш депутат, човек с много контакти в публичната власт; спрямо публичните личности защитата на правото на личен живот е по-ограничена и е обществено оправдано действията и изказванията им да са във фокуса на общественото внимание; не е налице нарушение на правото на защита на лични данни, доколкото същите са обработвани за журналистически цели, при спазване на закона; спазени са принципите на добрата журналистическа практика, като на ищеца многократно е дадена възможност за коментар.

Съдът отхвърля и иска за претърпени имуществени вреди от неплатено възнаграждение, в качеството на артист-изпълнител по ЗАВПСП, като приема, че ищецът няма законното качество на артист-изпълнител, поради което включването на разговорите във филмите и излъчването им без негово съгласие не водят до нарушение на сродни на авторските права. Съдът приема, че: процесните филми са документални, т.е. пресъздават действителни събития, които не са произведения, подлежащи на интерпретиране от артисти-изпълнители; в документалните филми може да се говори за сродни права единствено на разказвачи (водещи), на лица, които озвучават филма с гласа си или на лица, които пресъздават като актьори действителни събития; обратно на това, участниците в действително случили се събития не са артисти-изпълнители; извън поведението на ищеца не съществува друго „произведение“, което той да интерпретира (изпълнява) за да се счита за артист-изпълнител; твърденията на ищеца, че са записани негови разговори от личен характер (поради което и той е предявил иска за вреди от засягане на личния му живот) априори изключват възможността тези разговори да се разглеждат като произведения; дали в тези разговори ищецът е споделял истини или неистини няма отношение към годността на разговорите да бъдат произведения по смисъла на закона.

Решението на САС е окончателно по отношение на иск за вреди. По отношение на неопценяемия иск за нарушени права на артист-изпълнител в момента тече срок за касационно обжалване.

60 <https://acf.bg/bg/spisak-za-barz-kontrol-istoriyata-na-ve/>

Коментар:

В съдържателно отношение, разследването по случая на Веселин Денков е продължение на най-важното разследване на АКФ за 2020 г. – „Осемте джуджета“, но докато „Осемте джуджета“⁶¹ разказва последиците от реализирана нерегламентирана „помощ“ по наказателни дела в Специализирания съд и прокуратура, то „Списъкът за бърз контрол“ показва предшестващата фаза, а именно как такава „помощ“ се търси и договаря чрез т. нар. „посредници“. И двете съдебни инстанции са възприели фактическата обстановка, детайлно са анализирали двете искиви претенции и след обсъждане всички твърдения на страните и събраните доказателства са постановили решение по иска за претърпени неимуществени вреди при спазване принципите за баланс между лични и комуникационни права, възприети в практиката на КС и ЕСПЧ. Отхвърлянето на иска за претърпени имуществени вреди от нарушени права на артист-изпълнител също е подробно мотивирано, с позоваване на приложимите норми на българското и международното право. При евентуално допускане на касационно обжалване, може разумно да се очаква потвърждаване на въззивното решение. Разглеждането на касационна инстанция обаче значително би удължило продължителността на процеса, който и към момента е продължил 3 години, без да е налице забавяне на администрирането на делото или на съдебните произнасяния.

Казус 19: Лъчезар Иванов срещу Димитър Стоянов и Ангел Алексиев

Димитър Стоянов е разследващ репортер. Работил е за „Инфорацио“, БНР, НОВА ТВ, bTV и „Биволъ“. Към момента е журналист в BIRD.

Ангел Алексиев е доктор на фармацевтичните науки. Тема на дисертацията му е фармацевтична технология и биофармация.

На 31.08.2021 г., на сайта BIRD е публикувана статия⁶², представяща случая на придобиването и разпореждането с акции на американската компанията Enzolytics (разработваща терапии за лечение на инфекциозни заболявания) от народния представител от ПП ГЕРБ доц. д-р Лъчезар Иванов. Статията реферира към по-ранна статия на „Свободна Европа“⁶³, според която американската компания Enzolytics, в чието управление участва българинът Хари Жабилев, е платила на Иванов консултантско възнаграждение, но не в пари, а в акции от самата компания, които впоследствие са продадени с огромна печалба в размер на над 1,6 млн. долара, а срещу Иванов са започнати проверки от ДАНС, КПКОНПИ и прокуратурата за пране на пари, като през август 2021 г. Специализираната прокуратура е образувала дело за пране на пари във връзка с продажбата на акциите⁶⁴. Иванов е цитиран от „Свободна Европа“, като не оспорва тази фактология, но твърди, че от негова страна няма нарушения на закона и е спокоен за изхода от проверките.

Статията на Стоянов и Алексиев се позовава и на разказ на Димитър Савов, съдружник на Хари Жабилев. Според Савов дадените на Иванов акции представлявали рушвет за търговия с влияние и съдействие при превземането на бизнеса на българо-американската компания Immunotech в полза на Enzolytics. Публикацията представя още и търговските спорове между Immunotech и Enzolytics относно собствеността върху патенти за разработването на медикамент за лечение на ХИВ и няколко вида рак, обявени от едно от дружествата като част от активите му. Авторите подробно описват известната им информация, включително от източник, който твърди, че Лъчезар Иванов добива акциите си в Enzolytics по противозаконен начин. Статията цитира и регистъра на американската Комисия за финансови инструменти и обмен (Securities and Exchange Commission), спо-

61 <https://acf.bg/bg/osemte-dzhudzheta-novo-razsledvane-2/>

62 <https://bird.bg/zhabilov-ivanov-enzolytics/>

63 <https://www.svobodnaevropa.bg/a/31370625.html>

64 <https://www.mediapool.bg/lachezar-ivanov-ne-zhelae-da-se-otkazva-ot-imuniteta-si-za-delo-zaradi-prane-na-pari-news325330.html>

ред който акции от Enzolytics е придобила и Камелия Цоклинова, с която Иванов има общо дете (придобиването е станало на същата дата като Иванов, отново по консултантски договор), както и Волен и Деница Сидерови и последния директор на Химко – Валентин Димитров. Изтъкват се различните интерпретации на Савов и Жабилев на отношенията между двете компании, както и на етапа, до който е достигнало евентуалното лицензиране на цитирания медикамент.

В същият ден публикацията в BIRD е препечатана на сайта Народ.бг⁶⁵, но със сменено заглавие и доста по-експлицитен език.

Доц. д-р Иванов намира изложеното в двете публикации за позорящо и приписващо му извършването на различни престъпления, поради което и подава срещу двамата автори Стоянов и Алексиев искова молба с претенция за претърпени неимуществени вреди в размер на 10 000 лв. Искът е подаден пред СРС и сумата е претендирано обезщетение за претърпени неимуществени вреди, вследствие публикуването на двете статии – в Bird и в народ.бг. Очаква се насрочване на делото пред СРС.

Коментар:

Освен за статията, поместена в сайта bird.bg, ищецът претендира обезщетяване за понесени неимуществени вреди и вследствие на клеветническите (според него) твърдения, изложени в текста и на публикацията, поместена в сайта narod.bg, посочвайки двамата ответници като автори и на нея. На първо място следва да се отбележи, че в началото на текста на статията, поместена на интернет страницата на narod.bg е посочено, че изложеното е по текст, публикуван от bird.bg. Освен това, заглавието, както и някои от изрично посочените изказвания в нея, са различни от тези в оригиналната статия в bird.bg. Имената на авторите са посочени и в края на препечатаната в narod.bg статия (вероятно поради директна препечатка от BIRD в тази част), което ищецът ползва, като аргумент за търсенето на отговорност на Стоянов и Алексиев и за текста на тази публикация. Самият доц. д-р Иванов цитира в исковата си молба решение на ВКС, според което отговорност за публикуван текст, съдържащ невярна информация, носи издателят, доколкото не е положил дължимата грижа относно проверка на достоверността на твърдяното, преди да го публикува. Предвид това разбиране на ищеца остава неясно защо искът е заведен срещу двамата автори на статията, а не срещу издателите на двата сайта. Всички посочени от ищеца конкретни изказвания, довели според него до публичното му злепоставяне, представляват или цитати на авторите на посочен с името му източник, или изказано лично мнение на журналиста, в рамките на свободата на изразяване, поради което не би следвало да има основание за уважаване на иска.

Казус 20: Менко Менков срещу Димитър Стоянов и Атанас Чобанов

Димитър Стоянов е разследващ репортер. Работил е за Инфордио, БНР, НОВА ТВ, БТВ и Биволъ. Към момента е журналист в BIRD.

Атанас Чобанов е разследващ журналист. Бил е главен редактор на Биволъ между 2010 и 2020 г. Член на борда на директорите на мрежата за разследваща журналистика OCCRP (2016-2018 г.). Член е на мрежата за разследваща журналистика ICCIJ от 2020 г. насам. Журналист в BIRD.

През 2021 г. екипът на Бюрото за Разследващи Репортажи и Данни (Bird.bg) получава Специална награда за журналистика срещу корупцията „Червена линия“ за българския принос към глобалното разследване „Досиетата Пандора“⁶⁶.

65 <https://narod.bg/2021/08/31/%D1%81%D1%8A%D0%B4-%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80-%D0%BB%D1%8A%D1%87%D0%BE-%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D1%8A%D0%BA%D0%B0-%D0%BF-%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BB-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D1%83/>

66 <https://bird.bg/pandora-papers-intro/>

На 11.11.2021 г. Стоянов и Чобанов публикуват на сайта на BIRD статия⁶⁷, в която е представена офшорна фирма, собственост до 2017 г. на адв. Менко Менков. Адв. Менков е известен на обществото като представляващ бившия премиер Бойко Борисов и министри от ПП ГЕРБ. Статията описва и последващите прехвърляния на собствеността на въпросното офшорно дружество, както и факта, че имената и на дружеството, и на адв. Менков се срещат в международното разследване, добило изключителна популярност като „Досиетата Пандора“.

През февруари 2022 г. адв. Менков подава пред СГС искова молба срещу двамата автори на статията, като претендира солидарно от двамата сума в размер на 30 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди. Сумата представлява частичен иск от пълната сума от 100 000 лв. В исковата си молба ищецът посочва, че изложените в статията изказвания представляват позорни за него квалификации, които предизвикват сред обществото укор относно личността му. Очаква се насрочване на делото в открито съдебно заседание пред СГС.

Коментар:

Основното, което прави впечатление в казуса е, че в исковата си молба, адв. Менков не отрича фактите, изложени в процесната статия: че е бил собственик на посоченото офшорно дружество, както и последващото прехвърляне на тази собственост към друго лице, чужд гражданин. Това, което ищецът сочи като нарушение на закона, е начинът, по който информацията е била коментирана от ответниците и представена на публиката, а именно, като нещо позорящо и непристойно за уважаван адвокат. На няколко места в исковата си молба ищецът посочва правото на ответниците на изразяване, в това число и на негативна оценка по отношение на някого, както и неколкратно посочва текстовете в КРБ и ЕКПЧ, гарантиращи свободата на словото. Наред с това обаче посочва, че тези права не следва да се използват с цел злопоставянето му пред обществото. Искът изглежда неоснователен, доколкото не са посочени обективно позорящи обстоятелства, а твърденията за наличие на такива представляват субективни предположения, интерпретации и асоциации на самия ищец. Следва да се обърне внимание и на прекомерно високата стойност на предявения иск. Дори и размерът на частичния иск (30 000 лв.) е изключително висок и трудно би обосновал съотношението му с евентуално претърпените неимуществени вреди, твърдени от ищеца.

Казус 21: Размиг Чакърян срещу Димитър Стоянов

Димитър Стоянов е разследващ репортер. Работил е за Инфордио, БНР, НОВА ТВ, БТВ и Биволъ. Към момента е журналист в Бюрото за Разследващи Репортажи и Данни (Bird.bg)

На 09.01.2023 г. на интернет страницата на информационния сайт BIRD е публикувана статия⁶⁸, представяща информация и илюстрираща съмнителни връзки относно инфраструктурата на ГКПП „Капитан Андреево“. Темата за ГКПП „Капитан Андреево“ е във фокуса на общественото внимание още от 2013 г., когато в журналистическо разследване се изнасят данни за възложена на частна фирма публична дейност по профилактична дезинфекция и публична дейност по събиране на държавни такси. След промени в ръководството на БАБХ темата затихва, но дейността на „Пи Еф Си“ ЕООД продължава (през 2014 г. и 2015 г. с прекъсвания, а след това – без прекъсване). През 2019 г. АКФ публикува видео-разследване „Златната локва“ и подава сигнали до прокуратурата и АДФИ. През лятото на 2021 г. с темата за корупционните практики на границата се занимава и парламентарната Коми-

67 <https://bird.bg/pandora-menkov/>

68 <https://bird.bg/customs-parking-ami-taki/>

сия за ревизия на управлението на ГЕРБ⁶⁹. На заседанието на Комисията става публично известно, че „Златната локва“ не е единствената проблемна практика на ГКПП „Капитан Андреево“. През април 2022 г. редовното правителство предприема редица мерки за възстановяване на държавния контрол върху дейността по дезинфекция, фитосанитарен контрол и други, присъщи на държавата дейности. Засегнатите частни дружества обжалват в съда всички заповеди на Директора на БАБХ. Темата има огромен публичен отзвук и заради разследванията на АКФ „Златната локва“⁷⁰ и сключените неправомерни договори с частната лаборатория „Евролаб 2011“ ЕООД⁷¹, довели до силните обществени съмнения за продължителното извършване на тежки корупционни практики. Сред журналистите, които най-активно отразяват темата и множеството съмнения за нередности, са именно журналистите от екипа на Bird.bg. BIRD публикува множество статии и изследва собствеността на частните фирми, извършващи различни дейности на границата, като статията от 09.01.2023 г. препраща към голяма част от по-ранните публикации.

Конкретната статия, публикувана на 09.01.2023 г.⁷², с автори Димитър Стоянов и Атанас Чобанов касае начина на осъществяване на митническия контрол на ГКПП „Капитан Андреево“. Към статията е публикувано копие от решение на Общински съвет Свиленград, което авторите посочват като основание за временно пренасочване на автомобилното движение от митницата към близък паркинг, където автомобилите да изчакват митническия контрол. За собственик на паркинга е посочен Размиг Чакърян, който множество медийни публикации сочат за свързан с частното дружество „Пи. Еф. Си.“ ООД, упълномощено от БАБХ да събира такса дезинфекция на Капитан Андреево и Лесово,⁷³ и с частната лаборатория „Евролаб 2011“ ЕООД, извършваща лабораторното изследване на проби от фитосанитарен контрол и разтоварване на товарите, подлежащи на такъв контрол.

Чакърян приема текста на публикацията като клеветнически и входираща искова молба пред СРС, претендирайки обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 10 000 лв. Искът е срещу Димитър Стоянов. Делото е на етап размяна на книга.

Коментар:

Впечатление прави фактът, че Димитър Стоянов е единственият ответник по делото, което Чакърян инициира, въпреки че, както и самият ищец посочва в исквата си молба, авторите на процесната статия са двама. Избирателността в определяне на ответник по делото силно индикира преднамереност и личностна нападка от страна на ищеца. Едино от възраженията на Чакърян е по повод изказването „Митницата е временно преместена на паркинг, собственост на Размиг Чакърян – Ами, приближен на Таки“. Във връзка с него авторите публикуват документ, от който е видно пренасочване на автомобилното движение към посочения паркинг. Ищецът посочва това изказване за неистина, тъй като не е в компетенцията на Общински съвет Свиленград да решава къде ще се осъществява митническа дейност. Трудно може да се приеме, че целта на журналистите с така направено изказване е била да внушат на обществото, че сградата на митницата е фактически преместена. Още в следващото изречение на статията се чете, че поради пренасочване на движението тировете ще изчакват митническо обслужване на паркинга. С други думи, „преместването“ касае дейността по митнически контрол, а не самата сграда на митницата. Всъщност, единствената нова информация е именно тази, която коментира решението на Общинския съвет Свиленград за пренасочване на тировете към конкретен паркинг, на който се изчаква митническо обслужване. Останалата информация за дейността на частни фирми на границата, за собствеността им и за свързаността им с ищеца и с Христофорос Аманатидис – Таки, както и за политическата протекция, която тези компании ползват, е публикувана многократно в предходни публикации на ответниците, към които настоящата статия препраща. Същата информация е коментирана отдавна в медийното пространство и от страна на други журналисти. Поради това трудно може да се приеме за основателно, че точно процесната публикация е нанесла на ищеца значими неимуществени вреди. Доколкото, обаче, и тази статия и предходни статии засягат дейността на опериращите на границата фирми и доколкото BIRD са публикували достатъчно информация, сочеща на висока степен на вероятност на участието на ищеца в собствеността на въпросните фирми, най-вероятната цел на завеждането на иска е спиране на публикациите по темата.

69 <https://acf.bg/bg/zasedanie-na-komisiyata-po-reviziya-v-na/>

70 <https://acf.bg/bg/kazusyt-zlatnata-lokva/>

71 <https://acf.bg/bg/stanovishte-otnosno-izvarshvaneto-na-to/>

72 <https://bird.bg/customs-parking-ami-taki/>

73 <https://acf.bg/bg/akf-dogovorata-za-zlatnata-lokva-pr/>

Казус 22: „Лев Инс“ срещу „Медиапул“

„Медиапул“ (Mediapool.bg) е първият български ежедневно издаван информационно-аналитичен интернет сайт, създаден през 2000 г. от група журналисти, с мисията да работят в обществен интерес като предоставят качествено съдържание, отговарящо на най-високите журналистически стандарти.

На 27.09.2022 г.⁷⁴, „Медиапул“ публикува информационен материал за проблема с заплащанията в системата „Зелена карта“. Материалът се основава на изказване на служебния министър на финансите Росица Велкова, отразено в стенограма от заседание на Министерски съвет от 21.09.2022 г. В изказванията на министъра се коментира наличието на задължения на застрахователна компания „Лев Инс“ АД към Националното Бюро „Зелена карта“ и провежданите с участието на държавата преговори за тяхното намаляване. Министърът заявява, че в случай на неразрешаване на случая, има риск българското национално бюро „Зелена карта“ да бъде изключено от системата „Зелена карта“ на следващата Генерална асамблея на системата, а от следващата година да спре издаването на зелена карта от българските застрахователи. Статията съдържа и кратко представяне на системата „Зелена карта“ и на проблемите с нея през последните пет години, дължащи се на неудовлетворяване на претенции в чужбина от страна на трима застрахователи – „Лев Инс“ и „ДаллБогг: Живот и здраве“ (през 2017 г.) и „Лев Инс“ и „Олимпик“ (през 2019 г.). Статията възпроизвежда и съдържанието на разпространена от „Лев Инс“ позиция за причините, поради които застрахователят отказва да покрива претенции по зелена карта. Статията съдържа множество позовавания на предишни статии на „Медиапул“ и на други издания по темата в периода от 2017 г. насам.

На 29.09.2022 г.⁷⁵ постъпва писмо от председателя на УС на Националното бюро на българските автомобилни застрахователи, Борислав Богоев, и главния секретар на НББАЗ, Стефан Софийански, в което се твърди, че в публикацията от 27.09.2022 г. изявлението на финансовия министър е изтълкувано превратно и извън контекста. Писмото е публикувано същия ден.

През януари 2023 г. „Лев Инс“ предявява пред СГС граждански иск срещу „Медиапул“ за претърпени в резултат от статията от 27.09.2022 г. неимуществени (репутационни) вреди в размер на 1 000 000 лева, ведно със законна лихва от датата на публикацията. Като доказателство за претърпените вреди по делото са представени писма от брокери, които с еднакъв шрифт и с идентични фрази информират застрахователя за изразена от клиентите тревожност по повод на статията и предлагат идентични мерки за нейното преодоляване. Делото е висящо, тече размяна на книжа между страните.

Коментар:

Статията е спазила добрите журналистически стандарти – изявлението на министъра са цитирани дословно, без редакторска намеса; „Лев Инс“ е потърсено за коментар, но такъв не е постъпил; проблемът е представен обективно, като са цитирани предходни публикации по темата и официални изявления на представители на български и наднационални институции, както и изявления на самия застраховател; два дни по-късно е публикувано в цялост право на отговор на НББАЗ. Предявеният иск за претърпени репутационни вреди е слабо мотивиран, като твърди основно неразбиране на пазара и превратно тълкуване думите на министъра, както и направени внушения за нарушения чрез заглавието и чрез представяне на фактология, каквато са проверките от страна на КФН и ДАНС. Твърди се, че цитирането на фактология, касаеща системни проблеми с плащанията по щети „Зелена карта“ в чужбина, се прави с цел дискредитация и злепоставяне на компанията. Размерът на предявения иск

⁷⁴ <https://www.mediapool.bg/bulgaria-pak-e-zaplashena-da-bade-izklyuchena-ot-sistemata-zelena-karta-news340209.html>

⁷⁵ <https://www.mediapool.bg/natsionalnoto-byuro-bulgaria-nyama-da-bade-izklyuchena-ot-sistemata-zelena-karta-news340290.html>

е прецедент и представлява най-голямото претендирано обезщетение за вреди по иск срещу медия в историята на България. Завеждането на деликтен иск за информационен материал, основан на изказване на министър и на публично известна фактология, при това, чрез цитиране на различните позиции на засегнатите лица, без използване на каквито и да било обидни епитети, без изтъкване на позорящи обстоятелства и дори без негативни оценъчни твърдения, е напълно неоснователно и представлява грубо посегателство срещу свободата на словото. Размерът на иска има смразяващ ефект, който безспорно се отразява не само върху пряко засегнатата медия и работещите в нея журналисти, но и върху медийната среда като цяло.

Приложение 2

НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА ОТ ЧАСТЕН ХАРАКТЕР

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 23: Любен Беров срещу Явор Дачков.....	53
Казус 24: Експерти от МОН срещу Катя Касабова и Божидар Божков.....	53
Казус 25: Димитър Вергиев срещу Божидар Божков.....	55
Казус 26: Драгомир Александров срещу Бойко Станкушев и Милена Димитрова.....	56
Казус 27: Маринова и други срещу България.....	57
Казус 28: Волен Сидеров срещу Фани Чоджумова	59
Казус 29: „Габровница“ АД срещу Венелина Попова.....	59
Казус 30: Венцислав Драганов срещу Венелина Попова.....	60
Казус 31: Дела срещу Геннадий Маринов.....	61
Казус 32: Ценка Благоева срещу Ася Пенчева	63
Казус 33: Стоян Мавродиев срещу Росен Босев, Десислава Николова и Галя Прокопиева	64
Казус 34: Калин Чанков срещу Иван Бакалов	67
Казус 35: Дянко Марков срещу Юлиана Методиева.....	68
Казус 36: Владимир Каролев срещу Борислав Сандов	68
Казус 37: Илиан Тодоров срещу Иво Инджев	69
Казус 38: Красимира Селенова срещу Зарко Маринов	70
Казус 39: Данаил Вълов срещу Христо Гешов	71
Казус 40: Христомир Брънзов срещу Велиана Христова.....	72
Казус 41: Димитър Георгиев срещу Ивайло Дернев	73
Казус 42: Стоян Мавродиев срещу Николай Стоянов	74

Казус 23: Любен Беров срещу Явор Дачков

Явор Дачков е радио и телевизионен журналист, работил в „Дарик радио“, радио „7 дни“, Българско национално радио, програма „Христо Ботев“ и „Хоризонт“, както и в телевизиите БНТ, Нова телевизия, ТВ „Европа“. Автор и водещ на предаването „Гласове“.

През февруари 2000 г., в предаването „Гласове“, излъчено по Канал 1⁷⁶, Явор Дачков коментира реформата в българската култура, като излага тезата си, че българските интелектуалци нямат право да се оплакват от липсата на внимание от страна на държавата, тъй като са участвали в управлението ѝ от 1989 г. насам. Дачков дава примери с конкретни имена, в това число и с това на бившия министър-председател на България Любен Беров, наричайки го „патронът на разграбването на България“.

Беров се засяга от изказването на журналиста и завежда наказателно дело за обида и клевета срещу него пред Софийски районен съд (СРС), като иска от съда да глоби подсъдимия със сумата от 750 лв. Съдът намира, че журналистът не е осъществил състава на престъпленията, а изразява личното си мнение и го оневинява. Беров оспорва присъдата пред Софийски градски съд (СГС), който я потвърждава и връща делото обратно на първа инстанция, където вторият състав на районния съд потвърждава невинността на Дачков. Бившият мин.–председател оспорва и втората оправдателна присъда на СРС пред СГС, който през 2003 г. окончателно оневинява журналиста.

Коментар:

Всяко едно от четирите решения на съдебните състави утвърждава свободата на словото и демократичния стандарт в България, като посочва, че публичните фигури могат да бъдат критикувани в по-голяма степен от обикновените граждани.

И двете съдебни инстанции приемат, че изразът „патрон на разграбването на България“ представлява не изложение на факти от обективната действителност, а субективна оценка, коментар на журналиста, поради което не може да му се припише престъпление.

Казус 24: Експерти от МОН срещу Катя Касабова и Божидар Божков

Катя Касабова е журналист във в. „Фактор“, в. „Десант“, сайта „Бесове.бг“, заместник-главен редактор на в. „Черно море ЮГ“ и в. „Черноморски фар“, създател на онлайн изданието „Флагман.бг“.

Божидар Божков е журналист на свободна практика. Публикува разследвания в български и чуждестранни медии.

През 2003 г. Катя Касабова е осъдена за клевета от четирима експерти от Министерството на образованието и науката (МОН) за журналистическо разследване. През 2011 г. Европейският съд за правата на човека в Страсбург осъжда България за нарушаване на принципите на справедливия процес по това дело.

⁷⁶ „Гласове“, излъчено на 20.02.2000 г. по Канал 1

Преди началото на учебната 2000-2001 г., в редакцията на вестника на Касабова пристигат родители с информация за започнала в Инспектората по образованието в Бургас проверка от МОН. Подаден към министерството сигнал излага съмнения за нарушение при приема в елитни гимназии на деца с различни заболявания⁷⁷. През 2001 г. Касабова представя казуса в поредица журналистически материали⁷⁸. Тя посочва членовете на комисията, проверяваща документацията на болните деца, състояща се от лекар и четирима експерти от инспектората в града и излага съмнения за това, че деца на високопоставени служители в различни областни служби, без здравословни проблеми, заемат голяма част от квотата за прием без изпит. Вследствие на това много деца със заболявания или увреждания не са приети в желаните от тях училища. Журналистката излага също и че проверката на МОН, констатирала нарушения, приключва дни преди първия учебен ден без да са взети мерки за отстраняване на несправедливо приетите деца, нито на отговорните експерти от оценяващата комисия.

Катя Касабова работи по разследването заедно с кореспондента на в. „Сега“ Божидар Божков, който паралелно публикува своите материали по темата с медията си⁷⁹.

В един и същи ден четиримата експерти от Инспектората по образованието в Бургас веждат две дела за клевета срещу Касабова и Божков пред Районен съд – Бургас.

Журналистите са признати за виновни и осъдени да заплатят на четиримата тъжители съответно 7 500 лв. от Касабова и 6 300 лв. от Божков. Двамата обжалват присъдите си, но втората и последна инстанция, Окръжен съд – Бургас, окончателно потвърждава присъдите им през 2002 г. и 2003 г.

Журналистите обжалват присъдата си в ЕСПЧ в Страсбург, като през 2011 г. съдиите приемат, че те са били наказани непропорционално на нанесените вреди. България е осъдена да изплати на Касабова сумата от 11 800 лв., а на Божков – 27 000 лв., представляващи обезщетения за претърпени вреди и разноски по делото.

Коментар:

И четирите дела, водени в Районен и Окръжен съд срещу Катя Касабова и Божидар Божков, са знакови SLAPP примери за България. Журналистическите материали, довели до наказателното преследване срещу тях, а впоследствие и до осъдителните им присъди, излагат информация от ясно цитирани източници и огласяват част от резултатите на официална проверка на МОН. Цитирани са родители, които посочват конкретни суми, срещу които дете може да заобиколи задължителния изпит за прием. И четирите присъди са мотивирани сходно – приема се, че деянията са извършени при форма на вината пряк умисъл. Обвиняемите са съзнавали общественоопасния характер на деянието, предвиждали са обществено опасните последици и са целели настъпването им. Съзнавали са, че с приписването на престъплението ще накърнят доброто име на тъжителяте в обществото. Съдебните състави категорично не вземат предвид общественозначимата тематика на разследванията на двамата журналисти, както и въздействието на присъдите им върху медиите като цяло. Сумите, които Касабова и Божков са осъдени да заплатят на четиримата експерти, са прекомерно високи за доходите им и категорично непропорционални на причинените на тъжителяте страдания.

Осъдителните присъди на двамата журналисти предизвикат широка обществена реакция. Фондация „Свободна и демократична България“ връчва на Катя Касабова наградата „Паница“ за статията, за която е осъдена. Касабова става първият журналист извън столицата, който получава най-престижната журналистическа награда по това време.

Непосредствено след началото на делото срещу Касабова, тя е освободена от поста си в регионалната медия и не получава никаква подкрепа от работодателя си по време на процеса. За разлика от нея, Божков е подкрепен от издателя си, който поема и разноските за защитата му. Произведената с разгледаните присъди на Районен и Окръжен съд – Бургас практика има възпиращ ефект върху цялата журналистическа общност, като възпрепятства журналистите в осъществяването на призиванието им и в осъществяване на задължението им да информират обществото по високочначими теми. Поради това, от изключително значение за демократичната среда в България е, когато магистратите решават дела срещу журналисти и медии, да вземат предвид не само конкретния случай, а ефектът и отражението върху журналистическата общност и медийната среда като цяло.

77 вече отпаднала процедура, при която квота болни деца са приемани в желаните от тях училища без полагане на изпит за прием

78 в. Компас – „Корупция в българското образование! – Уволняват четирима експерти и лекарка за подкуп?“ 12.09.2000 г.

79 <https://old.segabg.com/article.php?id=227091>

Казус 25: Димитър Вергиев срещу Божидар Божков

Божидар Божков е журналист на свободна практика. Публикува разследвания в български и чуждестранни медии.

На 18.08.2015 г. Божков публикува в профила си в социалната мрежа Фейсбук текст, в който описва своя стара публикация. Касае се за материал, който журналистът пише за в. „Сега“ още през 2002 г., в който разказва за инцидент между Димитър Вергиев – сега преподавател в столичния Технически университет (познат в миналото като шеф на СИК за област Бургас) – и негова преподавателка, по времето, когато същият е бил студент в Бургаския университет „Проф. д-р Асен Златаров“. Вергиев нанася побой над преподавателката си и я заплашва със смърт, заради това, че тя му пише слаба оценка на изпит. Заради инцидента през 2000 г. Вергиев е признат за виновен за нанасяне на телесна повреда и отправяне на закана за извършване на престъпление.

През август 2015 г. познат на журналиста се свързва с него с молба от името на Вергиев да сваля текста от интернет страницата на в. „Сега“. Божков отказва и разказва за случилото се в профила си във Фейсбук, публикувайки и част от разговора си със своя познат като скрийншот, като припомня и инцидента от Бургаския университет през 1999 г.

Впоследствие постът му е публикуван в няколко медии, сред които „Офнюз.бг“, „Флагман.бг“⁸⁰, „Медиапул“, „Дневник“ и др. Вергиев подава тѣжба срещу Божидар Божков пред Районен съд – Бургас, твърдейки, че с текста са разгласени позорни за него обстоятелства. По-късно Вергиев завежда и гражданско дело за неправомерно увреждане срещу Божков. Наказателното дело приключва през 2016 г. с оправдателна присъда, а през 2017 г. Вергиев оттегля гражданския си иск и делото завършва с определение на съда.

Коментар:

В Тѣжбата си пред РС – Бургас Вергиев посочва три конкретни изказвания в поста на Божков, които намира за позорни и приписващи му престъпление. Журналистът припомня инцидента с преподавателката от Бургаския университет и описва отправени в миналото закани за побой от страна на Вергиев заради статиите му във в. „Сега“ от 2002 г. След като посредникът на Вергиев не успява да убеди Божков да премахне текста си от преди 13 г., последният е „наказан“ със завеждане на наказателно производство. Граждански иск към него не е присъединен, но пък е заведено отделно гражданско производство по ЗЗД.

Районният съд в Бургас намира, че журналистът не е осъществил от обективна и от субективна страна квалификация фактически състав на престъплението „клевета“. Освен това посочва, че конкретните три инкриминиращи го според тѣжителя израза, не следва да се разглеждат отделно, а като част от целия текст и в този смисъл представляват лично оценъчно съждение на Божков, както и израз на гарантираното му от Конституцията на Република България право на мнение и свободата на изразяване.

80 <https://www.flagman.bg/article/85088>

Казус 26: Драгомир Александров срещу Бойко Станкушев и Милена Димитрова

Бойко Станкушев има над 40 години опит като журналист и ръководител на медии. Бил е програмен директор на Българската национална телевизия (БНТ) и член на Управителния съвет на БНТ. Работил е като чуждестранен кореспондент в над 30 държави. Бил е автор и водещ на предаването за разследваща журналистика „На чисто“ по Нова телевизия, както и на предаването „Събота вечер с Бойко Станкушев“ по Евроком. От началото на 2018 г. до март 2019 г. е член на Управителния съвет на Българското Национално Радио и оглавява отдела за анализи и социология на БНР. От март 2019 г. и към момента е директор на Антикорупционния фонд.

Милена Димитрова е дългогодишна журналистка, носителка на български и международни журналистически награди, автор на над 10 книги, експерт към Transparency International, член на Управителния съвет на SEEMO – Медийната организация за Югоизточна Европа. Била е дипломат и съветник в Европейския парламент. От юни 2022 г. е член на Обществения съвет на БНР, а към момента и негов председател.

През 2006 г. прокурор Драгомир Александров от СРП завежда срещу Бойко Станкушев и Милена Димитрова дело за клевета в СРС заради техни критични изявления и публикации в телевизионното предаване „На чисто“, излъчено по Нова Телевизия на 08.01.2006 г. и в статия със заглавие „Как апашът излиза свободен и герой“, публикувана в списание „Правен свят“ през март 2006 г. Според тъжителя журналистите го наклеветили в качеството му на длъжностно лице като изразили съмнения за корупция, злоупотреба с власт и други позорни действия, осъществени от него в качеството му на наблюдаващ прокурор по конкретно наказателно дело. След подаване на тѣжбата журналистът Бойко Станкушев е освободен от телевизията. Предаването „На чисто“ продължава да се излъчва още няколко месеца, но само с „глас зад кадър“, без обявен автор и без водещ. СРС приема, че действията на журналистите не представляват клевета по смисъла на закона, поради което ги оправдава. Делото продължава на втора инстанция само в частта за разноските, тъй като тъжителят оспорва възлагането в негова тежест на направените от Бойко Станкушев разноски за заплащане на адвокатско възнаграждение.

Коментар:

Съдът детайлно е анализирал събраните свидетелски показания и текста на статията за да аргументира преценката си за липса на съставомерност на деянието. Към датата на съдебното разглеждане запис от предаването вече не е бил наличен, поради което съдържанието на предаването и конкретните изявления на подсъдимия Станкушев са установявани със свидетелски показания на посочени от тъжителя свидетели. Съдът е приел, че в предаването и в статията журналистите са подложили действията на тъжителя на негативна критика, като са направили негативен коментар на негов професионален акт, но няма данни да са разгласили позорно обстоятелство за него или да са му приписали престъпление. Въпреки положителния изход на производството, негативният ефект, който имат подобен род дела, на практика се е реализирал, тъй като, от една страна, самото производство е продължило повече от две години, а от друга – след началото му засегнатият журналист е загубил работата си на автор и водещ на телевизионно предаване за разследваща журналистика. След неговото освобождаване, самото предаване се е излъчвало без водещ, тъй като никой от журналистите, на които е било предложено, не е приел да го поеме в качеството си на автор и водещ, след което е било свалено от екран. Следователно, репресивният и възпиращ ефект се е реализирал не само спрямо директно засегнатия журналист, но и спрямо други журналисти и спрямо медийната среда в конкретния момент. По-късно предаването е върнато в ефир, с автор и водещ новопостъпилата в телевизията журналистка Даниела Тренчева и продължава да се излъчва до август 2009 г.

Казус 27: Маринова и други срещу България

Петима осъдени за клевета български граждани съдят страната в съда Страсбург. Казусите са много сходни и са свързани с осъждането на жалбоподатели за клевета след подаването на оплаквания срещу длъжностни лица в периода 2007 г. – 2011 г.

1. Първата жалба касае наказателното дело от частен характер срещу госпожа Маринова от гр. Тервел. Същото е образувано от учител на детето ѝ по повод оплаквания от Маринова до няколко български институции относно малтретиране и унижаване на детето. През 2006 г. Районен съд – гр. Тервел намира Маринова за виновна за клевета срещу длъжностно лице съгласно чл. 147 и чл. 148, ал. 1, т. 3 и ал. 2 от НК. Съдът налага административно наказание глоба от 500 лв., като уважава частично предявения срещу нея иск за вреди в размер на 1 000 лв. (от общо 5 000 лв.) плюс лихва, заедно със съдебните разноски.

Маринова обжалва присъдата си и с окончателно решение на Окръжен съд – Добрич от 2007 г., решението на долната инстанция е потвърдено.

И двете инстанции намират, че твърденията на Маринова за малтретиране на детето ѝ са неверни и следователно клеветнически, както и че Маринова е действала с пряк умисъл. Никоя от двете инстанции не посочва основание за достигането до това заключение.

2. Втората жалба е подадена от господин Златанов, заради образувано срещу него частно наказателно производство. През лятото на 2008 г. Златанов е спрял от двама пътни полицаи поради несъобразяване със знак „стоп“. По време на проверката Златанов усеща миризма на алкохол и забелязва неадекватно и агресивно поведение от страна на един от униформените. Той подава сигнал в РПУ Шабла, откъдето са двамата полицаи, но последвалата вътрешна проверка не констатира нарушения от страна на полицейския служител. През декември същата година полицаят подава жалба срещу Златанов заедно с иск за 5 000 лв. обезщетение.

През 2009 г. Районен съд – Каварна намира г-н Златанов за виновен за клевета срещу длъжностно лице съгласно чл. 147 и чл. 148, §§ 1 (3) и 2 от Наказателния кодекс. Налага му административна глоба от 500 лв. и уважава частично иска за обезщетение за вреди, като осъжда Златанов да плати на полицаия 1500 лв. плюс лихва, както и съдебните такси.

Златанов обжалва и Окръжният съд в Добрич окончателно потвърждава присъдата на долната инстанция.

Втората инстанция намира, че Златанов е действал с пряк умисъл и е целял дискредитирането на полицейския служител, за да бъде освободен от отговорност за пътно нарушение, което той е констатирал.

3. Третата жалба подава господин Финдулов. През 2009 г., докато управлява притежавания от него камион е спрял от двама пътни полицаи, като твърди, че един от тях му иска подкуп. Шофьорът обещава да донесе поисканата сума и оставя личните си документи и тези на автомобила при полицаите, след което подава сигнал по телефона за инцидента на дежурния служител в РПУ Бургас. Финдулов подава няколко сигнала до различни институции относно поискания подкуп и задържаните от полицаите документи. РДВР Бургас отговаря, че жалбата му е неоснователна, а няколко седмици по-късно Финдулов намира личните си документи в пощенската си кутия. През 2009 г. полицаят, когото Финдулов обвинява в искане на подкуп, завежда частно наказателно производство срещу него, като претендира и обезщетение за неимуществени вреди на стойност 10 000 лв. Районен съд – Бургас намира Финдулов за виновен за клевета срещу длъжностно лице на основание чл. 147 и чл. 148, §§ 1 (3) и 2 от Наказателния кодекс и му налага глоба в размер на 5 000 лв. и обществено порицание. Съдът частично уважава иска и осъжда Финдулов да заплати 3 000 лв. обезщетение на тъжителя.

Финдулов обжалва, но през 2010 г. Окръжен съд – Бургас окончателно потвърждава решението на първата инстанция.

Без да се мотивират съдебните състави намират, че Финдулов е действал с пряк умисъл, като е обвинил полицейския служител в престъпление пред трети лица и въпреки че полицаят не е бил назован от подсъдимия нито в жалбите, нито в заседанията, съдът приема, че той може да бъде идентифициран.

4. Четвъртата жалба е подадена от семейство от гр. Ловеч, което е в дългогодишен конфликт със свои съседи, като след поредната му ескалация подава сигнал в полицията. Впоследствие семейството подава жалба в районното управление и още няколко институции срещу отзовалите се полицаи, твърдейки, че те не са се отнесли с нужната сериозност към проблема. Вътрешна проверка на управлението в града им отговаря, че жалбата им е неоснователна.

През 2010 г. полицейските служители завеждат наказателно дело от частен характер, обвинявайки семейството в клевета. Районен съд – Ловеч осъжда обвиняемите на глоба от общо 5 000 лв. и обществено порицание, както и да изплатят на всеки от полицаите по 400 лв. обезщетение за причинени неимуществени вреди.

Осъдените неуспешно обжалват присъдите си и през 2011 г. Окръжен съд – Ловеч окончателно потвърждава присъдата. Глобата им обаче е намалена на общо 3 000 лв.

През 2013 г. Върховният касационен съд (ВКС) възобновява производството срещу семейството по искане на главния прокурор на РБ. ВКС отменя решенията на двата съдебни състава, оправдава двамата осъдени и отхвърля исконете за обезщетение за вреди. ВКС постановява и че с подаването на жалбите си семейството е изразило мнението си за работата на полицейските служители, а не е извършило престъпление.

Коментар:

Поради естеството на казусите (граждани, осъдени и глобени да изплатят обезщетение за вреди във връзка с подадени жалби срещу държавни служители), съгласно правилника си, ЕСПЧ обединява жалбите в делото „Маринова и други срещу България“, като излиза с Решение от 12.07.2016 г. Поради това, че осъдителните решения по последната жалба са отменени и семейството оправдано, жалбата пред ЕСПЧ е заличена от списъка на съда.

В Решението си ЕСПЧ обръща сериозно внимание на националното ни законодателство и по-специално на чл. 108, § 2 от АПК от 2006 г., съгласно който никой не може да бъде преследван само заради уведомяване на властите за незаконни или неправилни действия или бездействия на длъжностни лица. Позицията на страната ни е, че намесите в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване са основани на ясни законови разпоредби и са целели да защитят репутацията и правата на другите. Жалбоподателите, от своя страна, са категорични, че не са упражнявали тормоз над длъжностните лица, а правото си да се защитят и правото си на свобода на изразяване. Жалбоподателите са частни лица, изобличаващи длъжностни лица, за които имат подозрения за извършени нарушения. Освен това, твърденията им не са отправени публично или чрез медии, следователно, ако на длъжностните лица е въздействано негативно, то е било в значително ограничени параметри.

ЕСПЧ намира, че присъдите на Маринова, Златанов и Финдулов в същността си са наказание и вмешателство в правото им на свобода на изразяване на мнение съгласно чл. 10 от Конвенцията.

Съдът приема, че в случаите на жалбоподателите, установяването на нарушение на чл. 10 от Конвенцията се основава на самия факт, че те са понесли наказателна и гражданска отговорност за подаване на жалби срещу длъжностни лица.

Следователно, те по принцип имат право на възстановяване на сумите, които са платили в глоби, обезщетения и разходи в резултат на решенията, постановени срещу тях. ЕСПЧ присъжда на Маринова 4000 евро обезщетение за неимуществени вреди и 1 632,62 евро за разходи и разноски; на Златанов – 1284 евро обезщетение за имуществени вреди, 3500 евро обезщетение за неимуществени вреди и 1 736 евро за съдебни разноски; на Финдулов – 3500 евро обезщетение за неимуществени вреди, както и 196,90 евро за разноски по делото.

Казус 28: Волен Сидеров срещу Фани Чоджумова

Фани Чоджумова е дългогодишен журналист на в. „Новинар“.

През февруари и март 2007 г. Фани Чоджумова публикува във в. „Новинар“ две статии⁸¹ със силно критичен тон относно поведението на лидера на ПП „Атака“ и народен представител в ХЛ Народно събрание Волен Сидеров. Статията описва няколко казуса, в които името на политика е замесено, сред които инцидентът на автомагистрала „Тракия“ от 07.04.2006 г., при който автомобилът на Сидеров е засечен от друг такъв. Предполагайки, че срещу лидера на ПП „Атака“ е извършен опит за атентат и за да предотврати опит за бягство от страна на засекия ги автомобил, шофьорът на Сидеров пука гумите на другия автомобил и нанася удар на шофьора му.

Сидеров намира, че статиите разпространяват неистински и позорни за него обстоятелства, поради което завежда наказателни дела за всяка от тях срещу автора на текстовете Фани Чоджумова.

И двете решения на Софийски районен съд (СРС), който разглежда делата срещу Чоджумова, постановяват оправдателни присъди. Няма данни Сидеров да оспорва присъдите.

Коментар:

Въпреки силно критичния тон относно публичното поведение на Сидеров, който Чоджумова използва в статиите си, и двата съдебни състава на СРС напълно оправдават журналистката, като правилно приемат, че се касае именно за негативна оценка по адрес на публична личност, която е в рамките на свободата на изразяване. Съдът се позовава на гарантираното от КРБ и ЕКПЧ право на всеки да търси, получава и разпространява информация и на трайната практика на ЕСПЧ, според която публичните личности и особено политиците, следва да търпят по широк диапазон от публична критика, включително от журналисти, в сравнение с частните лица.

Казус 29: „Габровница“ АД срещу Венелина Попова

Венелина Попова е дългогодишна журналистка в програма „Хоризонт“ на БНР, кореспондент от Стара Загора. Попова е автор и в изданията „Тоест“ и „За истината“. Носител е на Наградата „Паница“ за гражданска доблест, Наградата на националния омбудсман в категория „Радио“, както и наградата за журналистика срещу корупцията „Червена линия“ на Антикорупционния фонд за регионална журналистика.

Попова два пъти е била обект на съдебно преследване във връзка с публикациите си, като и двата пъти присъдите ѝ са оправдателни.

През юни 2007 г. Попова и още двама автори публикуват във в. „Политика“ съвместен материал⁸² за нерегламентирана сеч и вредни последици върху околната среда от дейността на фабрика за производство и продажба на плочи от дървен и друг материал.

81 в. „Новинар“ 16.02.2007 г. „Сидеров – професионалният лъжец“
в. „Новинар“ 02.03.2007 г. „Сидеров- професионалният лъжец II“

82 Политика – (archive.org)

Дружеството-собственик на фабриката сезира Старозагорския окръжен съд и претендира обезщетение за нанесени неимуществени вреди в размер на 30 000 лв. Искът е заведен срещу Венелина Попова.

През юли 2008 г. съдът постановява решение, с което отхвърля предявения иск поради недоказаност и неоснователност.

Няма информация Решението на Окръжен съд – Стара Загора да е обжалвано пред по-горна инстанция.

Коментар:

Делото и евентуалните негативни последици върху ответника при уважаване на предявения иск, се стоварват върху един от общо трима съавтори, което безспорно сочи към избирателност относно потенциално виновно журналистическо поведение. Самата Попова споделя в интервю, че смята, че реалната причина за заведеното срещу нея дело е друга статия на същата тема, за друга медия. Споделя също и че процесната статия е претърпяла значителна редакция на частта с нейно авторство, което съществено я е изменило.

Въпреки опитите на ищеца да представи като доказателствен материал изказвания на журналиста по негов адрес, но от други статии, съдът правилно не намира основание за това и не ги взема предвид. Друг белег на SLAPP дело е и прекомерния размер на претендираните щети. След преценяване на фактическата обстановка по делото съдът приема, че изложеното в процесната статия представлява препредаване на твърдения, оценки и мнения на лица, различни от авторите на статията, и следователно те не могат да бъдат квалифицирани като неправомерно деяние.

Казус 30: Венцислав Драганов срещу Венелина Попова

Венелина Попова е дългогодишна журналистка в програма „Хоризонт“ на БНР, кореспондент от Стара Загора. Попова е автор и в изданията „Тоест“ и „За истината“. Носител е на Наградата „Паница“ за гражданска доблест, Наградата на националния омбудсман в категория „Радио“, както и наградата за журналистика срещу корупцията „Червена линия“ на Антикорупционния фонд за регионална журналистика.

Попова два пъти е била обект на съдебно преследване във връзка с публикациите си, като и двата пъти присъдите ѝ са оправдателни.

На 18 септември 2009 г. Венцислав Драганов, бизнесмен от Стара Загора, подава тъжба срещу Венелина Попова – кореспондент на БНР в Стара Загора. Тъжбата е на основание чл. 80 и сл. НПК и чл. 148, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 и 2 и чл. 147 от НК, по повод думи на Попова, излъчени в ефира на БНР – предаването „От петък до петък“ на 4.09.2009 г.

Бизнесменът от Стара Загора съди Попова затова, че в цитираното предаване е съобщила, че Драганов е бил задържан при полицейска акция по повод отправени от него заплахи към директора на Областната инспекция по труда в Стара Загора Камен Маринов. Заплахите са били отправяни заради строежа на Центъра за социални услуги в Стара Загора.

Заедно с жалбата си Венцислав Драганов отправя и граждански иск за обезщетение на претърпените от него неимуществени вреди в размер на 20 000 лв.

На 19 октомври 2010 г. СРС оправдава Венелина Попова по делото за клевета. Съдът не допуска и гражданския иск към Венелина Попова в размер на 20 хил. лв. за претърпените от Венцислав Драганов и неговото семейство вреди от публикацията в БНР.

Решението на СРС е обжалвано на по-горна инстанция пред Софийски Градски Съд (СГС), като след близо 2-годишен процес, Венелина Попова е окончателно оправдана.

Коментар:

Попова коментира, че реалната причина за заведеното дело е съвместното ѝ разследване с Антонела Понева (бивш депутат от ДСБ) от 2008 година, което описва схема за присвояване на публични средства. В разследването е изложена информация относно строителна фирма, свързана със социалния министър Емилия Масларова, разпоредила ремонт на стойност от 22 568 000 лв. на сграда, в която да се помещава РИОКОЗ – Стара Загора. Поръчката е спечелена от дружеството „Стара Загора-2007“, създадено 3 дни след обявяването ѝ. Спечелилото дружество е собственост на фирма „Конкордия“ ЕООД, в която Драганов е посочен като лице за контакт в договор с ТЕЦ „Марица Изток“ 2 за доставка на горива, възлизащи на около 9 млн. лв. За връзка на Драганов и сем. Масларови сочи и обстоятелството, че първоначално дружеството – победител в поръчката се е помещавало в хотел „Армира“, собственост на Венцислав Драганов. Скоро преди това бизнесменът е бил и съдружник с Елена Римпопова в дружеството „Тема“ ООД, която пък е собственик на „Лена“ ООД с управител Антон Масларов, съпруг на социалния министър Масларова. Разследването сочи още, че „Лена“ ООД е заличено непосредствено след сключения договор по поръчката.

Основният собственик в „Стара Загора-2007“ е „Конкордия“ ЕООД, в която участва Антон Масларов. Според сайта „Медиапул“ след сключването на сделката името на Антон Масларов е заменено с това на Венцислав Драганов като лице за контакт.

Изнесените факти в материала на Попова и Понева стават повод за прокурорска проверка. Последва отнемане на депутатския имунитет на Емилия Масларова и повдигане на обвинения срещу нея и Венцислав Драганов за присвояване от държавния бюджет за над 19 млн. лв. Делото продължава 7 години на различни инстанции, като в крайна сметка, през 2017 г. е прекратено от прокуратурата. През 2019 г. Масларова успява да осъди България в Европейския съд по правата на човека за сумата от 5 хил. евро обезщетение за неимуществени вреди.

Четиригодишната продължителност на съдебното производство срещу Венелина Попова, както и интересът, с който е проследяван, особено от журналистическата гилдия, осъществява реалната му цел – сплашване и изпращане на послание не само към лицето, към което е насочен самия процес, а и към цялата журналистическа и гражданска общност.

Засегнатото лице (частният тъжител), завежда наказателно производство, заради изказани публично твърдения, знаейки, че същите отговарят на истината и доказването им не би било трудно. В чл. 147, ал. 2 от НК е посочено, че ако бъде доказана истинността на твърдяното (посочено от тъжителя като клевета), отговорност не се търси. Драганов търси наказателна отговорност от Венелина Попова, въпреки че е наясно, че твърдяното от нея отговаря на истината. Действията му имат за цел нещо различно от претендираното в съдебния процес, което изцяло характеризира SLAPP.

Казус 31: Дела срещу Геннадий Маринов

Геннадий Маринов е основател на в. „Троян 21“ и главен негов редактор. Журналист е от 25 години. През това време е бил част от екипа и на няколко други местни медии.

Срещу журналиста са водени няколко дела:

1. През 2011 г. Маринов попада на снимки на лек автомобил в социалната мрежа „Фейсбук“. Регистрационният номер на автомобила привлича вниманието му, тъй като съчетанието от букви и цифри би могло да се разчете като думата „ОВЧАР“. Впоследствие Маринов лично заснема лекия автомобил и публикува кадрите във вестника си заедно с кратък материал, в който коментира информацията в шеговит тон⁸³.

Собственикът на лекия автомобил приема статията като подигравателна, привлича автора ѝ към наказателна отговорност и претендира от Районен съд – Троян обезщетение за нанесени неимуществени вреди, изразяващи се в негативни преживявания и безпокойство, в размер на 10 000 лв.

⁸³ https://statii.troyan21.com/2011/04/ob-4444-ap_29.html

Съдът намира, че липсва умисъл в действията на обвиняемия Маринов, обстоятелство, задължително нужно, за да е налице извършване на престъплението „клевета“. Журналистът е признат за невинен, а след обжалване пред Окръжен съд – Ловеч, който потвърждава първоинстанционната присъда – окончателно оневинен.

2. През 2014 г., жители на Троян, пострадали от габровско дружество, което твърди, че действа като посредник за намиране на работни места за българи в Англия, се свързват с Геннадий Маринов, за да разкаже в статия⁸⁴ за измамната схема. Представителят на дружеството в Троян завежда наказателно дело за обида и клевета солидарно срещу Маринов и един от цитираните в статията пострадали. Делото се гледа пред Районен съд – Карлово, след като всички троянски съдии си правят отвод. Районният съд прекратява наказателното производство поради неоснователно неявяване на страни по делото. Няма публична информация дали определението на съда е обжалвано пред ОС Пловдив.
3. През 2020 г. собственикът на заведение в Троян завежда наказателно дело за клевета срещу Геннадий Маринов, затова че в негова статия журналистът го обвинява за изсъхването и отсичането на дърво. В продължение на няколко години Маринов пише няколко статии⁸⁵ за това, че в разрез със закона собственикът на троянското заведение е поставил под въпросното дърво в зелената площ до заведението, общинска собственост, надуваемо атракционно съоръжение. Журналистът излага тезата, че изпуският от съоръжението горещ въздух в продължение на години е увредил дървото, което в крайна сметка е отсечено през февруари 2020 г.

Троянският районен съд отхвърля иска срещу Маринов като неоснователен и недоказан. Присъдата е потвърдена и от Окръжен съд – Ловеч.

Коментар:

В делото, касаещо статията за регистрационния номер на лекия автомобил, е видно, че „пострадалият“ цели не възмездие за претърпени страдания, а отмъщение срещу автора на напълно безобиден текст. Никъде в статията относно необичайния регистрационен номер не се откриват нападателни или злонамерени коментари по адрес на собственика на автомобила. Напротив – Маринов го описва като „успешен бизнесмен“ и го представя единствено с инициали, а не пълното му име.

В делото срещу Маринов заради статията му за измамените с обещания за работа в Англия, вниманието привлича стопроцентовият отвод на троянските съдии. Трудно можем да приемем, че всички съдии се намират в близки или роднински връзки с подсъдимия или в друга свързаност, за да е оправдано искането им за отвод. Неясно остава защо районният съд категорично абдикира от решаването на казус с несъмнено високо обществено значение.

Делото срещу Маринов, заведено заради статията му за изсъхналото дърво, е пореден пример за съдебен фарс. Абсурдно е претендирането на оклеветяване, при положение, че подведения под отговорност журналист не споменава нито името, нито дори инициалите на уж оклеветения. Статията споменава единствено името на заведението, експлоатиращо надуваемото съоръжение, а съдът намира, че по време на производството не е доказано, в нито една от статиите по темата, да е разпространен какъвто и да било факт за личността на частния тържitel.

Подобни силно тенденциозни казуси, които, стигайки до втора инстанция ангажират допълнителен съдебен ресурс, убедително илюстрират нуждата от въвеждането на възможност съдът предсрочно да прекратява дела, очевидно водени с неправни подбуди.

84 https://statii.troyan21.com/2014/04/blog-post_3814.html

85 https://statii.troyan21.com/2020/06/blog-post_24.html

https://statii.troyan21.com/2018/02/blog-post_11.html

Казус 32: Ценка Благоева срещу Ася Пенчева

Ася Пенчева е журналистка във в. „Утро“ – Русе и БНР Русе повече от 10 години.. Носителка на наградата „Черноризец храбър“ за 2010 г. в раздел „Регионални медии“.

През юли и август 2011 г. Пенчева публикува във в. „Утро“ интервю в две части⁸⁶ със социална работничка от дом за деца, лишени от родителски грижи в гр. Русе. Интервюираната Ценка Благоева разказва за различни нарушения на реда в дома, включително и за системно извършвано насилие върху деца. Социалната работничка дава в интервюто и конкретни примери за споменатите нарушения, като поименно уличава свои колеги в упражнено насилие над деца, като интервюто е записано с диктофон. Преди да публикува материала, журналистът търси за становище както посоченото лице, така и директора на дома. Посоченият за насилник служител завежда и печели дело за клевета срещу колегата си, която пък, от своя страна, завежда наказателно дело за клевета (с първата статия) и обида (с втората статия) срещу Пенчева, посочвайки, че журналистката е започнала думите ѝ.

Русенският районен съд признава Пенчева за невиновна по обвинението в обида и я осъжда по обвинението за клевета, заради това, че е съобщила, че тъжителката е посочила колегата си като извършител на насилие върху деца от дома, в който и двете работят. Съдът осъжда журналистката да заплати 1 000 лв. обезщетение на тъжителката и ѝ налага наказание глоба в размер на 5 000 лв. и обществено порицание.

Присъдата е обжалвана пред Окръжен съд – Русе, с мотивите за просрочен срок за подаване на тъжбата. Окръжният съд връща делото за ново разглеждане на районния съд заради сгрешено изписване на годината на процесните статии – извършеното престъпление.

При повторното гледане на делото пред Районен съд – Русе, новият състав обръща внимание, че тъжбата срещу Пенчева е просрочена по отношение на деянието, за което е обвинена и прекратява делото.

Тъжителката обжалва Решението пред Окръжен съд – Русе, който го потвърждава и същото влиза в сила.

Коментар:

Делото срещу журналистката от гр. Русе има за предмет две публикации, като първата е публикувана на 12.07.2011 г. В тъжбата, подадена на 13.01.2012 г., се твърди, че с разпространяването на взетото по-рано интервю, е осъществена клевета срещу тъжителката – социална работничка в дома за деца, лишени от родителски грижи в гр. Русе. Още тук е и основният порок в първоинстанционното решение, тъй като по отношение на обвинението за клевета, съгласно разпоредбата на чл. 84, ал. 1 от НК, е пропуснат 6-месечният законов срок, в който може да се иска образуване на наказателно производство, а именно 12.01.2012 г.

Друг основен проблем в решението на Районен съд – Русе е отказът на съда да бъде приложен като веществен доказателство по делото изготвения от подсъдимата аудиозапис – искане, поддържано в съдебните заседания и от двете страни по делото. Съдът отхвърля тези искания като незаконосъобразни с аргумента, че това би било в нарушение на нормата на чл. 109 и сл. от НПК, както и чл. 125 от НПК. Категорично невъзможно е аудиозапис от този вид да бъде изготвен по реда на НПК, тъй като същият е създаден за целите на журналистическа статия, а не за целите на наказателно производство. Освен това, за да бъде извършен аудиозапис по реда на НПК, то лицето, което го създава, трябва да бъде надлежно оторизирано за това, както и да използва конкретна техника, следвайки стриктно определен ред. Нищо от изброеното не би могло да се осъществи от журналист в хода на обичайната му работа. Основният спор в производството е дали изнесеното в публикацията на Пенчева е изречено от тъжителката или не.

⁸⁶ В. „Утро“ от 12.07.2011 г., „Дете с рани и отоци от побой в дом „Надежда“, и от 17.08.2011 г., „Социална работничка с шефски амбиции разпалила скандалите в дом „Надежда“

Делото предизвиква активна гражданска реакция в подкрепа на журналистката⁸⁷, като недопуснатият от съда запис е публикуван на сайта на в. „Утро“⁸⁸.

Едва второто произнасяне по делото на Районен съд – Русе допуска изготвения от Пенчева запис да бъде разгледан от съда като доказателствено средство и то с мотивите, че „представлява предмет, който може да послужи за изясняване на обстоятелствата по делото и по-конкретно основни съставомерни обстоятелства съобразно обвинението в тъжбата, а именно изричала ли е тъжителката думите, изложени от подсъдимата в статията във в. „Утро“ от 12.07.2011 г“. Това е и първият публично известен случай, в който по наказателно дело е допуснат като вещественно доказателство аудиозапис, създаден извън рамките на наказателно производство.

В оправдателна присъда от 2014 г., Районен съд – Русе намира, че Пенчева излага в статиите си именно думите на тъжителката, поради което липсват признаци от състава на престъплението клеветата. Съдът намира Пенчева за невиновна по всички обвинения и прекратява производството.

Окръжен съд – Русе окончателно потвърждава оправдателната присъда на Районния съд.

Казус 33: Стоян Мавродиев срещу Росен Босев, Десислава Николова и Галя Прокопиева

От 2005 г. Росен Босев е журналист във вестник „Капитал“, с фокус проблемите в съдебната система, разходването на публични средства и нарушаването на човешките права. Получавал е различни награди за работата си, сред които наградата „Валя Крушкина – журналистика за хората“ 2015 в категорията за печатни медии.

Десислава Николова е журналистка във в. „Капитал“ от 2003 г. Преди това е работила за вестниците „Труд“ и „Календар“ и предаването за бизнес на Нова телевизия.

Галя Прокопиева е дългогодишна журналистка и изпълнителен директор на „Икономедиа“ АД.

През 2013 г. в. „Дневник“ съобщава, че Стоян Мавродиев, по това време председател на Комисията за финансов надзор (КФН), е призован по делото за пране на пари срещу Евелин Банев – Брендо (осъден за трафик на наркотици в две европейски държави). Поради това, че Мавродиев отрича да е бил призоваван по цитираното дело, медията доказва свързаността му с делото в серия от публикации. Следват поредица глоби, наложени от КФН на редакторите на „Дневник“ и „Капитал“, на „Икономедиа“ АД, както и на „Алфа Финанс Холдинг“ АД (мажоритарен акционер, в която е Иво Прокопиев) и на други свързани с Прокопиев компании. За следващите две години, КФН постановява над 100 глоби на обща стойност над 1 милион лева и издава над 25 акта за налагане на различни принудителни административни мерки и над 100 искания за допълнителна информация с невъзможно кратки срокове за изпълнение⁸⁹.

На 15.12.2014 г. КФН издава две наказателни постановления, с които налага санкции в общ размер на 10 хил. лв. на двамата директори на „Икономедиа“ за неосъществяване на контролни правомощия, чрез неразкриване

87 <https://frognews.bg/novini/prisada-sreshtu-jurnalist-predizvika-skandal-ruse.html>

88 <https://utoruse.com/article/3408/>

89 Повече информация за институционалния натиск от страна на КФН и други органи на публична власт спрямо Иво Прокопиев, издателската къща „Икономедиа“ и свързани лица е налична в рамките на проекта Pioneering anti – SLAPP Training for Freedom of Expression на адрес <https://www.antislapp.eu/curriculum-hub/case-study-slapp-in-bulgaria>, с автор адв. Златка Стефанова

на журналистически източници. Още в първия работен ден за 2015 г. – 06.01.2015 г., комисията издава още две наказателни постановления, с които налага на „Икономедиа“ рекордната санкция от 150 хил. лв. за манипулиране на финансовия пазар чрез разпространение на неверни и подвеждащи новини. Това предизвиква силен отзвук както в страната, така и в чужбина, а журналисти от медията, в това число и Босев, в серия интервюта и телевизионни участия обясняват хронологията на събитията и причините, довели до фрапантните глоби. Две от участията през януари 2015 г.^{90,91} стават и конкретния повод Стоян Мавродиев да заведе дела за обида и клевета срещу журналистите Босев и Николова и срещу журналистката и изпълнителния директор на „Икономедиа“ – Галя Прокопиева. Мавродиев твърди, че с двете си телевизионни интервюта всеки от журналистите е осъществил в идеална съвкупност престъпленията обида и клевета, при това в условията на продължавано престъпление. Претендирано е и обезщетение по предявени граждански искиове в различен размер – срещу Босев в размер на 20 000 лв., срещу Прокопиева – в размер на 10 000 лв.

Делото на Николова е прекратено поради изначална несъставомерност по отношение на използвания от журналистката израз: „г-н Мавродиев е призованият за свидетел негов финансов консултант, преди той да заеме този пост“. Делото срещу Прокопиева продължава около година и половина, като през 2017 г. тя е оправдана, а съдът приема, че изразът „той използва ... тази институция за репресия“ не представлява нито обида, нито клевета.

През 2017 г. Босев е признат за виновен на първа инстанция за клевета на длъжностно лице само заради израза „реши да използва институцията, която представлява, за да репресираща „Капитал“ и „Дневник“. За останалите изявления, с които тължителят твърди да е оклеветен от журналиста, е прието, че не представляват клевета. Освободен е от наказателна отговорност и му е наложено административно наказание глоба в размер на 1000 лева и отговорност за разноски в размер на 630 лв. Липсва произнасяне по гражданските искиове за претърпени неимуществени вреди, същите вероятно са били отгледени в хода на процеса.

Присъдата е обжалвана и от двете страни пред Софийски Градски Съд (СГС). Две години по-късно, през 2019 г., СГС постановява решение, според което още едно от изявленията на Босев е клеветническо. Пред СГС журналистът е окончателно признат за виновен за това, че е оклеветил Мавродиев със следните изявления: „Мавродиев е използвал институцията, която представлява (б.а. КФН) за да репресираща „Капитал“ и „Дневник“; „Мавродиев има отношение към схемата за пране на пари, по която подсъдим е Евелин Банев – чрез свои действия той е улеснил изпирането на сума, придобита от наркотрафик“. Втората инстанция потвърждава разбирането на първата, че твърденията на Босев за наличие на подписи на Мавродиев по пълномощни за офшорни дружества, през които са минавали сумите, изпрани от трафик на наркотици, както и твърдението, че само няколко медии са били тези, които са разкрили участието на г-н Мавродиев като правен консултант в една схема за пране на пари от наркотрафик, са не-обидни и верни твърдения, установени от съдебни протоколи, писмени и свидетелски показания, поради което не представляват нито обида, нито клевета. Освен това, съдът приема, че доколкото дейността на правния консултант е правомерна дейност, то извършването ѝ не сочи на извършване на престъпление.

Предвид постановената осъдителна присъда, Росен Босев търси правата си пред Европейския съд по правата на човека в Страсбург (ЕСПЧ), за това, че българският съд е ограничил свободата му на изразяване и за нарушено право на справедлив процес.

90 Интервю, излъчено на 15.01.2015г. по Нова Телевизия, предаването „Здравей България – „Опит за цензура или заслужено наказание? Глобиха „Капитал“ със 150 хил. лв.“

91 Телевизионно участие в Шоуто на Слави на 16.01.2015 г.

<https://www.slavishow.com/%d0%b3%d0%b0%d0%bb%d1%8f-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bf%d0%b8%d0%b5%d0%b2%d0%b0-%d1%80%d0%be%d1%81%d0%b5%d0%bd-%d0%b1%d0%be%d1%81%d0%b5%d0%b2-%d0%b8-%d0%b4%d0%b5%d1%81%d0%b8%d1%81%d0%bb%d0%b0/>

Коментар:

Делата, заведени срещу Босев, Николова и Прокопиева, са провокирани от изказвания на журналистите, описващи и разясняващи вече изнесени в медиите твърдения и представляващи по същество оценъчни твърдения въз основа на факти. С други думи, изказванията им не са новост за твърдящия обида и оклеветяване. Нещо повече – в статиите е цитирана документация, включително такава, налична по текущо наказателно дело, доказваща твърденията за връзка на Мавродиев с делото срещу Евелин Банев – Брендо.

Едно от нещата, които повдигат въпроси, е начина по който Босев е призован за разглеждане на делото на втората инстанция. Съдия Петя Крънчева, председател на съдебния състав и съдия-докладчик, разпорежда той да бъде издирван от въоръжени служители на „Съдебна охрана“. Парадоксално е, че първоначално Босев е търсен на адреси на свои близки, както и два пъти в редакцията на в. „Капитал“, а последен по ред е адресът, на който журналистът живее, който е известен на съда. Личността на съдия Крънчева е друг повод за съмнение в това доколко са спазени всички процесуални изисквания за обективност на процеса. Съдия Крънчева неколккратно е била обект на критични публикации на Росен Босев по времето, когато е зам.-председател на СГС. Поради съмнението за небезпристрастност, защитата на Босев иска отвод на съдебния състав, но Крънчева отказва, посочвайки, че материалите на Босев „по никакъв начин не оказват въздействие върху емоционалното, душевно, психическо и личностно равновесие на председателя на съдебния състав и съдия-докладчик“.

Прави впечатление формалистичният подход, въз основа на който и двете съдебни инстанции по делото срещу Босев установяват невярност на твърдението, че Мавродиев е използвал КФН за институционална репресия. За съда е достатъчно, че наказателните постановления са подписани от заместник-председателя на КФН, а не лично от г-н Мавродиев, за да приеме, че председателят няма отношение към дейността на заместника си и съответно не е налице злоупотреба с правомощия. В крайна сметка СГС осъжда Росен Босев за две негови твърдения, с които съдът приема, че журналистът е „опозорил“ и „приписал престъплението“ на бившия председател на КФН, Стоян Мавродиев, независимо от множеството представени доказателства за верността на тези твърдения и независимо, че се касае за твърдения, израз на негативна оценка спрямо публична личност, които би следвало да са допустими в демократичното общество, предвид разпоредбите на чл. 10 от ЕКПЧ и чл. 39-41 от КРБ, особено предвид факта, че са направени от журналист. ЕСПЧ и КС нееднократно подчертават, че свободата на изразяване се отнася до всякакъв вид информация, включително и предизвикващата неудобство и дори шокираща, както и че свободата на разпространяване на информация е право на всеки, и на обществото като цяло да бъде информирано, като подчертават дългът на медиите да предоставят информация по въпроси от публичен интерес.

Обратно, по делото срещу Прокопиева двете съдебни инстанции са формирали напълно различни правни изводи. Взето е предвид, че изразът „той използва ... тази институция за репресия“ не представлява унизително твърдение за честта и достойнството на тъжителя, доколкото не е обективно унизителен (не отразява отрицателни качества, не съдържа ругателни думи) и не носи послание, годно да унизи и засегне дълбоко адресата, с оглед общоприетите критерии за морал. При преценка на обективната унизителност на използвания израз е обсъдена семантиката на думата „репресия“ в смисъл на „санкция“, която е неизменна част от надзорната дейност на КФН, поради което и използването ѝ не цели непременно унизяване достойнството на председателя на КФН. Взето е предвид, че се касае за оценъчно съждение, което макар да изразява негативното мнение на журналистката, не разгласява позорно обстоятелство, нито приписва престъпление. Взет е предвид и фактът, че Мавродиев е лице, заемащо висша публична длъжност и като такъв е длъжен да търпи по-висок праг на критичност. Кредитирано е и обстоятелството, че негативното мнение е изразено именно в контекста на дискусия за свободата на словото и самото мнение представлява израз на тази свобода, която не следва да бъде недопустимо ограничавана. По същество е обсъдено и наличието на йерархична зависимост между тъжителя и подчинения му заместник-председател на КФН, издал обсъжданите наказателни постановления, в резултат на което е формиран извод, че председателят на КФН има отношение към работата на заместник-председателя си и последният действа именно в условията на йерархична подчиненост.

Напълно законосъобразно и правилно е подходил съдът по делото срещу Николова, като е прекратил делото веднага, поради изначална несъставомерност на твърдяното деяние.

Казус 34: Калин Чанков срещу Иван Бакалов

Иван Бакалов е журналист и автор на няколко книги. Бил е редактор във вестниците „1000 дни“, „Експрес“, „24 часа“, „Сега“, „Новинар“ и постоянен автор на в. „Труд“, в. „Галерия“, сп. „Биограф“ и др.

През април 2015 г. Иван Бакалов публикува няколко статии⁹² в няколко електронни и печатни медии, които проследяват развоя на дългогодишния съдебен спор между дружеството „Месокомбинат Варна“ АД на бизнесмена Борислав Манджуков и „Инвестбанк“ на Петя Славова за това, че през 2010 г. от сметките на дружеството в банката без знанието на Манджуков са източени над 5 млн. долара. Малко след смъртта на Манджуков, през март 2014, майка му печели делото пред Софийски градски съд (СГС) и „Инвестбанк“ е осъдена за изплати на „Месокомбинат Варна“ АД сумата от близо 9 млн. лева, представляващи съдебни разноси, лихви, обезщетения и възстановяване на неправомерно източени средства от сметките на дружеството в банката.

Решението на съда е обжалвано пред Софийски апелативен съд (САС), като в първото заседание в залата се явява адв. Калин Чанков, който представя документи, според които вече той, а не досегашното адвокатско дружество, представлява „Месокомбинат Варна“ АД, както и решение на съвета на директорите на дружеството за отказ от иска, с който делото пред СГС е спечелено. Въпреки възраженията на досегашния адвокат на „Месокомбинат Варна“ АД, че представените документи са неистински и искането му за отлагане на заседанието до изясняване на ситуацията, съдът приема представените от новия адвокат документи, отхвърля иска на „Месокомбинат Варна“ АД и прекратява делото.

В текстовете, описващи казуса, адв. Чанков съзира клеветнически и обидни квалификации и подава частна тѣжба за завеждане на наказателно производство срещу автора им – Иван Бакалов. През ноември 2017 г. Софийски районен съд (СРС) намира подсъдимия Иван Бакалов за невиновен в извършване на повдигнатите му обвинения. Няма данни присъдата да е обжалвана пред по-горна инстанция.

Коментар:

В продължилото над две години дело основните обвинения срещу Бакалов са, че в текстовете на статиите си нарича адв. Чанков с епитетите „менте“, „фалшив“, „фантом“ и др. Темата, която журналистът проследява, е изключително важна и показва как на практика е възможно от една банка да бъдат откраднати пари от личните сметки на клиенти (включително дружества и частни лица).

В мотивите към присъдата си съставът на СРС посочва, че в процесните статии, Бакалов представя лична оценка на описаните събития и категорично не може да се приеме, че е осъществил от обективна и субективна страна съставите на престъпленията обида и клевета. НК е категоричен, че личното възприятие и оценка на едно лице, относно отправена към него обида, е без значение за наказателноправната оценка относно характера на въпросното деяние и неговата съставомерност.

В конкретния случай, съдът разглежда казуса в контекста на изложеното в процесните статии, като с постановената присъда гарантира правото на журналиста на свобода на словото и правото да изразява мнението си свободно.

92 <https://e-vestnik.bg/?s=%D0%90%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%8A%D1%82-%D0%A4%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81&sa=%D0%A2%D0%AA%D0%A0%D0%A1%D0%95%D0%9D%D0%95>

Казус 35: Дянко Марков срещу Юлиана Методиева

Юлиана Методиева е един от основателите на Българския хелзински комитет (БХК). Създател и главен редактор на интернет медията за новини и анализи в областта на човешките права „Маргиналия“. Автор е на научни публикации и на различни изследвания в областта на медиите.

През октомври 2015 г. Методиева публикува статия в „Маргиналия“⁹³, в която коментира темата за депортацията на българските евреи от Вардарска Македония, Беломорска Тракия и Пирот през 40-те години на миналия век, както и представянето в Европейския парламент на Дянко Марков, бивш народен представител в няколко парламента, в рамките на честванията на 25 години от падането на Берлинската стена. Материалът на Методиева коментира и продължилото пет години съдебно дело, водено от Марков срещу всички 11 членове на сдружение „Маргиналия“, заради квалификации, които според него го унижават и уронват доброто му име. Повод за това дело е публикувано отворено писмо от „Маргиналия“ до член на Европейския парламент, в което се поставят въпроси, свързани с личността на Марков и се припомня негово изказване от трибуната на 38-то Народно събрание, в което се казва, че депортацията на еврейските общности от Вардарска Македония, Беломорска Тракия и Пирот не е било военно престъпление и престъпление срещу човечеството.

Въпреки че делото срещу членовете на сдружението е прекратено от съда, Марков решава да заведе ново наказателно дело за клевета, този път лично срещу Юлиана Методиева. Делото приключва окончателно през 2018 г. с оправдаването на журналистката.

Коментар:

Въпреки благоприятния изход, с голямата си продължителност – повече от три години – делото постига стратегическата си цел да окаже натиск върху работата на журналистката. Провокиралата го статия представя публично известни факти, коментар на приключило не в полза на тъжителя съдебно производство и негови изказвания от парламентарната трибуна. Така описания предмет на делото изначално сочи на липса на правно основание и необходимост от защита на накърнени права и създава впечатление, че делото е заведено именно с цел натиск върху журналистката, коментирала неудобни за тъжителя факти.

Софийския районен съд детайлно мотивира изводите си за липса на клеветнически твърдения по адрес на Марков, с позоваване на националните и европейски разпоредби, гарантиращи свободата на изразяване.

Казус 36: Владимир Каролев срещу Борислав Сандов

Борислав Сандов е един от учредителите на ПП „Зелените“ (сега „Зелено движение“) и изявен екоактивист. През 2021 г. е избран за народен представител в 45-ото и 46-ото Народно събрание, където става и председател на Комисията по околна среда и заместник-председател на Комисията за ревизия на управлението на ГЕРБ. В периода декември 2021 г. – август 2022 г. е министър на околната среда и водите и заместник-министър-председател по климатичните политики. Сандов е сред организаторите на кампании и протести в защита на околната среда, човешките права, демокрацията и устойчивото развитие.

93 <https://www.marginalia.bg/analizi/vnimavajte-s-antisemitite-mogat-da-vi-osadyat/>

През февруари 2016 г. Владимир Каролев публикува в профила си в социалната мрежа „Facebook“ позиция, отнасяща се до казуса с разрешението за строеж на втора кабинка до ски зона Банско, както и критична оценка към ПП „Зелените“. Публикуваният текст предизвиква размяна на голям брой коментари между привърженици и противници на проекта, в това число и от страна на Борислав Сандов, който коментира позицията на автора на публикацията – Каролев, с изрази като „лъжец“, „подлец“ и „лакей на мафията“. Каролев възприема коментарите като обидни и унижаващи достойнството му и подвежда Сандов под наказателна отговорност пред Софийски районен Съд (СРС) за обида и клевета. Предявени са и граждански иски за претърпени неимуществени вреди в общ размер на 10 000 лв.

Съдът признава подсъдимия Борислав Сандов за невиновен, като приема, че не е доказано по безспорен начин, че обидните епитети се отнасят именно към тъжителя. Съдът ги разглежда и като оценъчни съждения и посочва, че процесните изрази не могат да покрият признаците на обида, представляваща престъпление.

Каролев обжалва присъдата пред Софийски градски съд (СГС). Втората инстанция не се съгласява единствено с позицията на СРС относно невъзможността да се твърди със сигурност, че използваните от Сандов епитети са насочени именно към тъжителя. В останалата им част разсъжденията са потвърдени. Окончателно потвърдена е и оправдателната присъда на СРС.

Коментар:

Делото на Каролев срещу Сандов представлява наказателно производство от частен характер, иницирано от политик срещу граждански еко-активист. При завежданото на наказателни дела за обида и клевета, с предявен в рамките им граждански иск, подсъдимият е заплашен както от изплащането на парично обезщетение, така и от последиците на наказателното осъждане. Наказателният характер на делата увеличава натиска върху съдените журналисти и активисти, от една страна, заради опасността да бъдат признати за виновни в извършването на престъпление, а от друга – да бъдат санкционирани със сума, често непосилна за финансовите им възможности.

И двата съдебни състава правят разграничение между обидно изказване, целящо уязвяване честта и достойнството на адресата, и конституционно гарантираното право на свободно изразяване на мнение. Двете инстанции цитират практиката на ЕСПЧ и Конституционния съд относно по-широките граници на допустима критика към публични фигури, каквато несъмнено е тъжителят Каролев.

Казус 37: Илиан Тодоров срещу Иво Инджев

Иво Инджев е журналист, кореспондент на БТА в Бейрут в периода 1983–1987 г. Последователно в периода 1990 – 1995 е главен редактор на БТА, в „Експрес“ и в „Демокрация“. Автор и водещ на публицистичното предаване „Още“ и на предаването „В десетката“ по bTV. Избран за вицепрезидент на АЕЖ на конгреса в Хелзинки през 1994 г. Носител на две награди за правозащитна дейност на Българския хелзинкски комитет. В момента е журналист на свободна практика със собствен блог – „ivo. bg“, създаден през март 2008 г.

Срещу Иво Инджев са заведени две почти идентични наказателни дела.

През май 2017 г. журналистът пише в блога си критична статия⁹⁴ относно назначаването на бившия депутат от ПП „Атака“ Илиан Тодоров на поста областен управител на Софийска област. Текстът му коментира, че постът е „даден“ на Тодоров от премиера Борисов

94 <https://ivo.bg/2017/05/12/%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%8A%D0%BB%D0%B7%D1%8F%D1%89%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D0%B4/>

срещу парламентарната подкрепа, оказана от партията му. Инджев посочва и липсата на административен опит у новоназначения областен управител, като припомня някои факти от биографията му.

Тодоров завежда пред Софийски районен съд (СРС) наказателно дело за изнесени клеветнически (според него) твърдения по негов адрес. Съдът намира, че инкриминираните в тъжбата изрази представляват субективна оценка на подсъдимия и не подлежат на доказване, поради което обявява журналиста за невиновен. Присъдата е обжалвана пред градски съд, който окончателно потвърждава присъдата на СРС.

Паралелно с това дело Тодоров води и друго, също наказателно, отново за клеветнически текст на Инджев. Журналистическият материал представлява коментар на хода на предходно описаното дело, отново публикуван в блога на журналиста. През 2018 г. Тодоров предлага споразумение и съдът прекратява делото.

Коментар:

В хода на делото е дадено ясно доказателство за характера му на дело-шамар: свидетели по делата на Тодоров в съдебна зала заявяват, че решението Тодоров да заведе дело срещу Инджев всъщност е обсъдено и взето в централата на партията „Атака“. Това обстоятелство разкрива, че наказателните дела срещу журналиста не са с частен характер, а са водени с цел спиране на негови критични публикации. Този извод следва и от факта, че Инджев далеч не е единственият журналист, който коментира назначаването на Тодоров критично. Темата предизвиква многобройни остри реакции в медиите у нас, тъй като назначението на тъжителя, както и публичните му изяви, в които демонстрира неприязън към малцинствените групи и евреите, са широко обсъждани. С присъдите си съставите на софийските районен и градски съдилища утвърждават силна съдебна практиката по темата SLAPP.

Казус 38: Красимира Селенова срещу Зарко Маринов

Зарко Маринов е разследващ журналист, издател и главен редактор на вестник „Отзвук“ – Смолян. Работи по теми, свързани с корупция и обществени поръчки и е автор в платформата за разследваща журналистика „За истината“ и „Черната книга на правителственото разхищение в България“. Координатор е на Програма „Достъп до информация“ и член на Националното ръководство на „Демократична България“ (ДСБ). Народен представител в 47-ото Народно събрание, избран от листата ДСБ в Смолян.

През юни 2018 г. в брой 47 на в. „Отзвук“ е представена публикация⁹⁵ за това, че лидерът на БСП е сезирала ВСС за непрофесионално и незаконосъобразно водене на съдебното заседание по дело за проведени предсрочни местни избори в село в смолянска област от съдия от административен съд – Смолян. Статията преразказва официално публикуваното становище на ПП „БСП“ относно проведените избори в с. Беден и начина на провеждане на последващото дело пред Административен съд – Смолян.

Съдията-докладчик по делото, станало повод за сезиране на ВСС, твърди, че статията във в. „Отзвук“ излага неистини и позорни квалификации по адрес на работата ѝ като съдия от Смолянския административен съд и завежда Маринов, в качеството му на издател и главен редактор на медията, под наказателна отговорност.

Поради отвод на съдиите от Районен съд – Смолян делото се гледа от Районен съд – Пловдив, който посочва липсата на съставомерност на деянието, за което е повдигнато

⁹⁵ <https://otzvuk.bg/signal-do-vss-sreshtu-sadiya-ot-smolyan-vnese-ninova-zaradi-deloto-za-izborite-v-beden/>

обвинение, като намира за неоснователен и предявения от тъжителката граждански иск в размер на 5000 лева.

Присъдата е обжалвана пред Окръжен съд – Пловдив, който потвърждава първоинстанционната присъда, с което Зарко Димитров е окончателно оправдан.

Коментар:

В процесната статия хронологично са проследени и описани проведените в смолянското село предсрочни местни избори и предприетите действия на загубилата политическа партия, изразяващи се в сезиране относно предполагаеми нарушения на Главния прокурор на РБ, както и в обжалване на решението на Общинската избирателна комисия (ОИК) пред Административен съд – Смолян. Съдия-докладчикът по делото потвърждава решението на ОИК, след което ищците подават до ВСС сигнал за груби нарушения на съдопроизводствените правила, както и за арогантно поведение от страна на съдия-докладчика. Впоследствие Върховният административен съд отменя решението на Административен съд – Смолян, като го намира за неправилно, поради допуснати съществени нарушения като провеждане на първоинстанционното производство без да е дадена възможност за участие в него на всички страни.

Именно това е и описаното в статията, публикувана в регионалния в. „Отзвук“, като всичко изложено е подкрепено както с цитиране на документни номера, така с изричното посочване за потърсен и получен коментар от различни, свързани с казуса лица и органи като председателя на Административен съд – гр. Смолян и Окръжна прокуратура – Смолян. Всичко това е потвърдено в хода на делото, като съдът е категоричен – деянието, за което е повдигнато обвинението срещу журналиста от Смолян, е несъставомерно, а предявеният граждански иск – неоснователен.

Казус 39: Данаил Вълков срещу Христо Гешов

Христо Гешов е разследващ журналист от Червен бряг, част от екипа на „Зов нюз“, автор на популярното предаване „На прицел“. През 2018 г. получава наградата на Съюза на българските журналисти за журналистически материал в регионална медия.

През февруари 2018 г. Гешов гостува в предаването по bTV „Шоуто на Слави“⁹⁶, където разказва за упражняван над него и семейството му натиск във връзка с негови разследвания, описващи злоупотреби с публични средства от страна на кмета на община Червен Бряг – Данаил Вълков. Става въпрос за разследвания, осветлили санирането на личните къщи на председателя на общинския съвет, секретаря на общината и директора на дирекция „Строителство и архитектура“ в Червен бряг, както и схема, по която фирма, ръководена от съпругата на кмета на общината, неправомерно ползва вода и дължи данъци в размер на близо 1 млн. лв. Друго разследване пък осветява нарушения при провеждането на обществена поръчка по програма „Топъл обяд“, осигуряваща помощ на социално слаби жители на общината, облагодетелствайки свързани с Данаил Вълков фирми.

След интервюто Вълков подвежда журналиста под наказателна отговорност пред Софийски районен съд (СРС), като твърди, че последният е изнесъл публично неверни и клеветнически твърдения, с което е накърнил репутацията му, както и претендира обезщетение в размер на 3 хил. лв.

През 2021 г. СРС отсъжда в полза на Гешов, посочвайки, че изказването му представлява оценка, съждение, а не клеветническа информация, съдържаща конкретни факти.

Кметът обжалва присъдата пред Софийски градски съд (СГС), който през януари 2022 г. намира, че липсват основания за отменяне на присъдата на СРС и окончателно потвърждава присъдата на първоинстанционния съд.

⁹⁶ участие в предаването „ШОУТО НА СЛАВИ“, излъчено в ефира на bTV на 02.04.2018 г.

Коментар:

И двете съдебни инстанции не приемат изложените от тъжителя цитати от изказванията на журналиста за клеветнически, поради това, че не съдържат конкретни факти, с които Гешов да е целял опозоряването му или преписването му на престъпление.

И двете съдебни инстанции не приемат изложените от тъжителя цитати от изказванията на журналиста за клеветнически, поради това, че не съдържат конкретни факти, с които Гешов да е целял опозоряването му или преписването му на престъпление.

Съдебните процеси срещу Христо Гешов са съпроводени от други форми на институционален и неинституционален натиск върху него. Множество общински служители подават жалби в полицията срещу Гешов – по думите на журналиста жалбите надхвърлят 130 – за упражняван от него тормоз. Тормозът според подалите жалбите се изразява в „непрестанното отправяне на въпроси“ към администрацията на кмета Вълв.

След публикуването на друго негово разследване за незаконен водопровод в Троян Гешов е задържан против волята си от двама неизвестни мъже, които го притискат да премахне статията си от сайта на врачанската медия „Зов нюз“, както и от интернет платформата youtube. През март 2021 г., след поредна критична публикация, автомобилът на журналиста е подпален и изгаря напълно докато е паркиран в гараж в непосредствена близост до дома му в Червен Бряг.

В свое интервю, журналистът разказва, че срещу него е използван арсенал от форми за оказване на натиск от страна на засегнатите от разследванията му лица – заплахи, физическа саморазправа, постоянни обяснения пред полицейски служители и съдебно преследване с една цел – запушване на конкретния критичен глас и отправяне на послание към журналистическата общност.

Разследванията на Гешов и подаденият от него сигнал довеждат до повдигане на обвинения от Специализираната прокуратура и отстраняването от длъжност на кмета на Червен бряг Данаил Вълв.

Казус 40: Христомир Брънзов срещу Велиана Христова

Велиана Христова е журналистка с над 40 години стаж във в. „Работническо дело“, а след това в. „Дума“.

В средата на 2018 г. Христова публикува поредица статии⁹⁷, проследяващи сътресенията в Националният институт по метеорология и хидрология (НИМХ), свързани с разпределението на ежегодно предоставяните средства от МОН за подпомагане на дейността на Института. Статиите информират за това, че директорът на НИМХ, Христомир Брънзов, притежава частни дружества, чиито предмет на дейност е сходна с тази на оглавявания от него институт. В статиите последователно е описан конфликтът на интереси, в който директорът попада, тъй като притежаваните от него дружества произвеждат автоматични метеостанции, а техен клиент е НИМХ, който впоследствие ползва услугите на дружествата и за поддръжка на станциите.

През август 2018 г. Брънзов подава тѣжба пред Софийски районен съд (СПС), определяйки статиите като клеветнически и претендира обезщетение за накърняване на доброто си име в размер на 19 000 лв. Съдът приема обвиненията за несъставомерни поради липса на умисъл в деянията на журналистката, намира Христова за невиновна и отхвърля предявения от тъжителя иск.

97 <https://duma.bg/dvama-shefove-v-ban-omesvat-naukata-s-chastnite-si-firmi-n168771>
„Неделя 150“ по БНР-24.06.2018 г.

<https://duma.bg/nimh-izgoni-odita-na-ban-n172716>

<https://www.duma.bg/chastnite-firmi-v-nimh-ostavat-publichna-tayna-n173076?go=terms&p=cookies>

<https://duma.bg/skandalat-s-nimh-e-sazdaden-i-rezhisiran-ot-direktora-mu-n173478>

Брънзов обжалва оправдателната присъда пред Софийски градски съд (СГС), който през септември 2020 г. отменя присъдата на СРС, като връща делото за ново разглеждане. Мотивите на СГС са, че първоинстанционното решение страда от редица пороци, като основният е, че СРС е следвало да отговори на въпроса дали са верни твърденията от подсъдимата журналистка обстоятелства. Едва след това съдът е трябвало да се произнесе върху степента на добросъвестно извършено журналистическо разследване и сътавомерността на обвиненията.

Първото заседание на върнатото на СРС дело е насрочено през февруари 2023.

Коментар:

Първоинстанционният съд обръща голямо внимание на съдебната практика в България и Европа, по отношение на защитата на свободата на изразяване в съотношение със степента на общественозначими теми. Съдът мотивира изводите си за добросъвестно проведено журналистическо разследване със събраните по делото доказателства и приема за верни изнесените в статиите твърдения, поради което и следва преценката за несътавомерността на обвиненията за извършените от подсъдимата деяния.

СГС намира пороци в присъдата на СРС, които са невъзможни за отстраняване в образуваното пред него производство без ограничаване правото на защита на някоя от страните. Втората инстанция намира, че присъдата на СРС почива на предположения, а не на безспорни доказателства по делото, нарушавайки чл. 303, ал. 1 от НПК. Именно заради това и СГС смята, че спорът следва да се разгледа повторно от нов състав на районния съд.

Казус 41: Димитър Георгиев срещу Ивайло Дернев

Ивайло Дернев е един от създателите и главен редактор на сайта „Под тепето“. Активно изразява гражданската си позиция по всички чувствителни теми за град Пловдив и развитието му.

Ивайло Дернев е подведен под отговорност заради статия⁹⁸ от януари 2018 г., която коментира намерението на пловдивския бизнесмен Димитър Георгиев да реализира мащабен проект за построяването на сграда с хотелска, жилищна, търговска и офис части в града. Парадоксалното е, че текстът, който може да коства осъдителна присъда на Ивайло Дернев, не е негов. Темата е разгледана в няколко предхождащи статии, предизвикали широка дискусия, в която се включват множество граждани с коментари и позиции. Един от коментарите привлича вниманието на журналиста и, след поискано съгласие, Дернев го публикува в отделен текст, като го подписва с името на автора му. Процесната статия е публикувана с изричен текст, в който се посочва, че материалът представлява авторски коментар на читателката (изрично посочена с името ѝ) на предходна статия в медията, представяща темата със застрояването на терена. Посочено е изрично и че коментарът на читателката е представен в цялост и без редакторска намеса.

Георгиев възприема изложеното в статията като клевета и повдига обвинение срещу Ивайло Дернев, както и граждански иск на стойност 10 000 лв., за претърпени от бизнесмена неимуществени вреди от разгласените в статията твърдения, които той намира за позорни.

⁹⁸ <https://podtepeto.com/aktualno/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%89%D0%B5-%D1%81%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%B8-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B0/>

В крайна сметка Районният съд в Пловдив не намира достатъчно данни за извършено от журналиста престъпление и го оправдава, както и отхвърля изцяло предявения от частния тъжител граждански иск. Георгиев обжалва присъдата на следваща инстанция пред Окръжен съд – Пловдив. Второинстанционният съд потвърждава мотивите на първата съдебна инстанция и окончателно оправдава журналиста.

Коментар:

Трудно е да се предположи, че лицето, твърдящо отправена към него клевета или процесуалният му представител действително вярват, че могат да осъдят за клевета журналист, който не е автор на текста, за който се твърди, че е клеветнически.

Започването на такъв процес, който изглежда изцяло неиздържан от правна гледна точка, говори, че търсения ефект е не възмездие за претърпени страдания, а причиняване на стрес и нанасяне на емоционален шантаж върху журналист, критикуващ публична фигура. В конкретния случай за съда не е било трудно да прозре тези правно неоснователни подбуди и да реши спора в полза на обвиняемия.

Казус 42: Стоян Мавродиев и Майкъл Тимвиос срещу Николай Стоянов

Николай Стоянов е разследващ и финансов журналист във в. „Капитал“. Започва работа в медията през 2006 г. като борсов репортер, впоследствие покрива и банковия, застрахователния и пенсионния сектор, а понастоящем е редактор на финансовата секция на вестника. Сред знаковите му публикации са поредиците материали за фалиралата през 2014 г. Корпоративна търговска банка, които започват още от 2009 г., както и тези за големите кредити от държавната Българска банка за развитие в периода 2015-2021. Разследванията му за криптовалутната измама OneCoin от 2015 г. на Ружа Игнатова са често цитирани в международната преса и са в основата на няколко филма.

През февруари 2021 г. срещу Николай Стоянов са заведени три дела за клевета в Софийския районен съд (СРС). Частен тъжител по едно от делата е кипърският гражданин Майкъл Тимвиос, а по другите две – Стоян Мавродиев – депутат от ГЕРБ в 41-во ОНС (2009 – 2010 г.), председател на Комисията за финансов надзор (2010 – 2016 г.), директор на Българска банка за развитие (2016 – 2020 г.). Стоян Мавродиев е освободен от поста председател на ББР през април 2020 г., след публикация на Николай Стоянов на 06.04.2020 г. в „Капитал“ относно отпуснат от ББР кредит в размер на 75 млн. лв. на фирмата с приходи от 2000 лв., свързана с дружеството за събиране на дългове „С. Г. Груп“.

Повод за обвиненията по трите дела са поредица статии на Николай Стоянов от август 2020 г.^{99,100,101}, в които са описани косвени връзки между Тимвиос и Мавродиев. В тъжбите си както Мавродиев, така и кипърецът твърдят, че никой не зависи от другия. Трите тъжби са подадени повече от половин година след първата статия и то в два поредни дни.

99 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2020/08/13/4102078_mavrodiev_edin_banker_dve_vili_i_cial_kup_ofshorki/

100 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2020/08/13/4102076_skritite_vladenii_na_mavrodiev/

101 https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2020/11/06/4135640_borsovata_mashina_za_pasporti/?fbclid=IwAR3I2xPliMMUeGjFzwBt-zY9D87lbt5o9jsOys1tyjjiUOkjBrQPvCt0MNd8

В един и същи ден през февруари 2021 г. Стоян Мавродиев подава две тѐжби в СРС срещу Николай Стоянов. Едната тѐжба касае статия, описваща придобиването на луксозни имоти в Гърция чрез подставени лица, а другата – статия, описваща дейността на борсова компания, която „произвежда“ фиктивни златни визи и златни паспорти. Според разследванията на Стоянов, и при закупуването на имотите, и при „производството“ на визи и паспорти Тимвиос е действал като подставено лице на Мавродиев. И двете статии се отнасят за събития в периоди, в които Мавродиев е заемал висши публични длъжности – председател на КФН, главен изпълнителен директор на ББР. Мавродиев обвинява Стоянов в това, че журналистът разпространил клеветническа информация, с което е засегнал *„тежко и невъзвратно честта, достойнството и доброто име, с което е известен в обществото“*. С всяка от тѐжбите е предявен и граждански иск за претърпени неимуществени вреди на стойност 40 000 лв.

През май 2022 г., след пет отложени съдебни заседания Мавродиев оттегля едната си тѐжба и делото е прекратено. Не е ясна причината за тази рязка смяна в позицията на частния тѐжител, твърдял тежките удари по доброто му име, последвали от публикациите на Стоянов. Втората тѐжба също е оттеглена през октомври 2022 г., след девет отложени съдебни заседания. Второто дело обаче все още не е приключило, тъй като тѐжителят оспорва направените от Стоянов разноски. Това поведение демонстрира, че тѐжителят търси похвати, за да удължи натиска върху журналиста дори и при прекратено дело. Ден преди подаването на тѐжбите на Мавродиев кипърецът Майкъл Тимвиос подава тѐжба по повод на статията на Стоянов „Скритите владения на Мавродиев“ от август 2020 г. Статията е част от поредица текстове, отразяващи твърденията на бившия депутат Димитър Ламбовски за продажба на две къщи в Гърция на офшорна компания, контролирана от Мавродиев, по времето в което е оглавявал КФН и ББР. За представител на компанията е посочен именно Тимвиос. Заедно с тезата на Ламбовски Стоянов описва в статията си и косвени връзки, подкрепящи твърдението, че Мавродиев действително контролира тази и други офшорни фирми, въпреки че като техни собственици са посочени други хора, включително Тимвиос. Тезата на кипъреца е, че представянето му като „подставено лице“ е увредило доброто му име на инвеститор. Самият Стоянов обаче посочва, че подготвяйки статията си е положил достатъчно усилия за това да намери публична информация за личността и професионалния живот на Тимвиос, но без успех. След десет открити съдебни заседания, през октомври 2022 г. делото е прекратено със спогодба, но без опровержение на публикуваната статия.

Коментар:

Делата на Мавродиев и Тимвиос срещу Николай Стоянов са част от серията репресивни действия, насочени от г-н Мавродиев срещу журналисти от „Капитал“ и самата медия.

Две от трите дела продължават повече от година и половина, с множество съдебни заседания, а третото на практика все още не е приключило повече от 2 години от образуването му.

Приложение 3

АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 43: Комисия за финансов надзор срещу „Зов нюз“	77
Казус 44: Комисия за финансов надзор срещу „Икономедиа“ АД	78
Казус 45: КЗЛД срещу „Отзвук.бг“	80
Казус 46: Тодор Мелемов срещу Зарко Маринов	81
Казус 47: Емил Петров срещу Антикорупционен фонд и в. „Сега“	82

Казус 43: Комисия за финансов надзор срещу „Зов нюз“

Мария Димитрова е журналист и главен редактор на врачанския информационен сайт „Зов нюз“.

На 27.06.2014 г. на интернет страницата на „Зов нюз“ е публикуван материал със заглавие „Първа инвестиционна пред фалит?“, описващ образувалите се опашки от чакащи хора пред клоновете на Първа инвестиционна банка в града. Авторът на статията, редактирана от управителя и главен редактор на медията Мария Димитрова, посочва, че повод за опашките са получени от част от клиентите на банката текстови съобщения, насърчаващи ги да изтеглят спестяванията си поради нестабилното финансово състояние на банката. Статията завършва с цитат на официалните позиции на БНБ и МВР, които отричат слуховете и определят случващото се като „организирана атака срещу български банки“. Статията остава на сайта около два часа, след което е свалена.

На 06.01.2015 г., Комисията за финансов надзор (КФН) издава Наказателно постановление (НП), с което налага имуществена санкция в размер на 100 000 лв. на издателя на „Зов нюз“ – „Алпико пбблишинг“ ЕООД за пазарна манипулация.

НП е обжалвано от медията пред Софийски районен съд (СРС), който през 2016 г. го отменя.

КФН обжалва отмяната на СРС пред Административен съд – София град (АССГ), който през юли 2016 г. окончателно потвърждава решението на първоинстанционния съд.

Коментар:

Казусът с наложената от КФН глоба на регионалната онлайн медия „Зов нюз“ е емблематичен SLAPP пример за страната. На първо място, комисията налага максималния размер санкция – 100 000 лв. – на малка, регионална медия, без да вземе предвид, че такава непропорционална глоба би заплашила съществуването ѝ. Важно е да се отбележи и че голяма част от текста на публикацията на врачанската медия точно възпроизвежда материал по темата, публикуван в агенция „Пик“. КФН дава именно „Пик“ за пример, когато в наказателното си постановление мотивира как е следвало да се предаде информацията по темата с опашките пред банковите клонове. С други думи, даденият като пример за подражание текст на една медия е повод за санкция на друга.

КФН постановява, че с публикуването на текста „Зов нюз“ е разпространила информация, която би могла да създаде подвеждаща представа относно финансови инструменти, включително е разпространила неверни новини. Неясно остава защо при проверката си комисията не е взела предвид няколко основни фактора: 1. В края на статията са цитирани официалните позиции на БНБ и МВР, опровергаващи спекулациите за финансовата нестабилност на банката; 2. Статията е свалена по-малко от два часа след публикуването ѝ, а още същия ден е публикувано и опровержение в друг сайт на медията; 3. малко вероятно е цитираните в наказателното постановление вреди да са с висока обществена опасност.

Година след налагане на финансовата санкция на издателя на „Зов нюз“ Софийски районен съд (СРС) постановява, че наказателното постановление е необосновано и не взема предвид основни фактори като смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства, тежестта на нарушението и не на последно място – имотното състояние на нарушителя. Съдът категорично намира, че не може да се приеме, че чрез статия би могло да се компрометира банковата институция, особено предвид факта, че статията възпроизвежда лични възприятия на автора (опашките пред банковия клон в гр. Враца), публикувана е след края на работното време на банковия клон и обективно представя цялата налична информация по случая, включително изявленията на официалните органи, като заглавието

завършва с въпрос – с други думи, статията не прави внушение за нестабилно финансово състояние. Поради изложените доводи СРС отменя наказателното постановление на КФН. Няколко месеца по-късно АССГ изцяло споделя мотивите на първата инстанция и потвърждава отмяната на наказателното постановление.

Прави впечатление, че КФН налага санкции по Закона срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти на две медии¹⁰², които са известни с критичния си тон, като и двете са санкционирани за статии, публикувани на една и съща дата (27.06.2014 г.) и касаят една и съща тема, а именно финансовото състояние на ПИБ. И в двата случая съдът постановява, че няма нарушение на закона. В същия период КФН започва производства във връзка с публикации, касаещи ПИБ срещу още две медии – „Медиапул“ и „Биволъ“, като в случая на „Медиапул“ е издаден акт за административно нарушение, а в случая с „Биволъ“ производството е спряло на етап изискване на обяснения¹⁰³.

Казус 44: Комисия за финансов надзор срещу „Икономедиа“ АД

„Икономедиа“ АД е най-големият издател на бизнес медии в България и една от водещите онлайн групи в страната. Групата е основана през 1993 г., като портфолиото ѝ включва икономическото издание „Капитал“ и новинарския сайт „Дневник“.

В края на май 2014 г. Комисията за финансов надзор, ръководена към този момент от председателя си Стоян Мавродиев, започва три административнонаказателни производства срещу издателя на вестник „Капитал“ – „Икономедиа“ АД. През юли 2014 г. КФН започва още едно производство. В резултат, на дружеството и директорите му са издадени общо четири наказателни постановления за нарушения на Закона за КФН и Закона срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти – две от тях на 15.12.2014 г. и две – на 06.01.2015 г., на обща стойност 160 хил. лв. Повод за санкциите са само 2 статии, публикувани през май и юни 2014 г.

Първата статия¹⁰⁴ е публикувана на 13.05.2014 г. в 17:46 часа и коментира оповестената ден по-рано покана за предстоящо общо събрание на акционерите на „Софарма“ АД. В заглавието на статията вероятно е била допусната грешка, като първоначално публикуваното заглавие е било *„Софарма“ планира да разпредели над 30 млн. лв. за дивидент* и подзаглавие: *„Сумата на една акция ще е 0.07 лв.“* С това съдържание на заглавието статията е останала на сайта до неустановен с точност момент, но най-късно до 8:59 часа на следващия ден – 14.05.2014 г., след което е коригирана, както следва: *„Софарма“ планира да разпредели над 9 млн. лв. за дивидент. Сумата на една акция ще е 0.07 лв.“* В статията за източник е посочена публикуваната от самото дружество покана до акционерите от 12.05.2014 г. За публикуването на статията КФН издава 3 наказателни постановления, с които налага 50 хил. лв. имуществена санкция на „Икономедиа“ и по 5 хил. лв. глоба на всеки от директорите на дружеството. „Икономедиа“ е санкционирано за нарушение на ЗПЗФИ – манипулиране на пазара чрез разпространяването на информация, която създава или може да създаде невярна или подвеждаща представа относно финансови инструменти, включително разпространяването на слухове и неверни или заблуждаващи новини, когато лицето, което разпространява информацията, знае или е длъжно да знае, че информацията е невярна или подвеждаща. Директорите са санкционирани за възпрепятстване на орган на КФН при осъществяване на надзорните му правомощия по ЗКФН.

¹⁰² вж. и казус 44, по-долу.

¹⁰³ https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2015/01/19/2455241_stilut_mavrodiev/

¹⁰⁴ https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2014/05/13/2298822_sofarma_planira_da_razpredeli_nad_9 mln_lv_za_divident/#comments

Софийски районен съд (СРС) като първа инстанция отменя и трите наказателни постановления, като се позовава на правото на журналистите на защита на източниците, на необходимостта от постигане на баланс между защита на свободата на изразяване и защитата на обществения интерес от изключителна важност (наличие на какъвто административният орган не е аргументирал), на неизясненост на фактическата обстановка (дали действително статията е била публикувана с различно заглавие), на липса на задължение на лицето да знае, че информацията е подвеждаща, на липсата на реално настъпили вреди за пазара, както и предвид публикуването в извънработно за борсата време и краткия период, в който статията е престояла на сайта. Едно от решенията анализира и контекста на отношенията между директора на медията и КФН и постановява, че доколкото КФН е изисквала от лицето и писмени обяснения за изказано мнение на личната ѝ фейсбук страница, то в конкретния случай КФН е следвало изрично да аргументира значимия обществен интерес от искането на информация във връзка със статията. Това е било наложително, защото в този контекст на отношенията, искането на такива обяснения е могло да създаде убеждение у лицето, че се касае за субективизъм и неоснователно използване методите на държавна репресия, което убеждение да се обективира в окончателен отказ за разкриване източниците на информация. Като втора (касационна) инстанция, Административен съд – София град отменя и трите решения на СРС и потвърждава трите наказателни постановления, като изцяло възприема доводите на административнонаказващия орган за застрашаване на стабилността на пазара на финансови инструменти чрез публикуване на информация, която създава или може да създаде невярна или подвеждаща представа относно финансови инструменти.

Втората статия¹⁰⁵ е публикувана на 27.06.2014 г. и във връзка с нея КФН налага на „Икономедиа“ АД имуществена санкция в максимален размер – 100 хил. лв. отново за манипулиране на пазара чрез разпространяването на информация, която създава или може да създаде невярна или подвеждаща представа относно финансови инструменти, включително разпространяването на слухове и неверни или заблуждаващи новини, когато лицето, което разпространява информацията, знае или е длъжно да знае, че информацията е невярна или подвеждаща. За манипулация е възприето твърдението в статията, че към дружества, контролирани от Делян Пеевски, като „Водстрой 98“, „Промислено строителство холдинг“, „Техноекспортстрой“ е имало „команда“ спешно да изтеглят парите си от Първа инвестиционна банка. СРС и АССГ отменят издаденото наказателно постановление като приемат липса на две от предпоставките за наличие на нарушение по чл. 11, вр., чл. 6, ал. 1, т. от ЗПЗФИ, а именно: публикуваната информация не е от характер да създаде невярна или подвеждаща представа относно финансови инструменти и от субективна страна – лицето, което разпространява информацията, не знае и не е длъжно да знае, че тя е невярна или подвеждаща. Съдът възприема, че липсват дефинирани в нормативен или изходящ от КФН акт ясни и обективни критерии кога дадена информация е в състояние да създаде подвеждаща представа за състоянието на пазара, поради което КФН следва да санкционира само разпространението на такава информация, която обективно е била насочена към манипулация на пазара, а не статия, която анализира причините за банковата криза, дори и да съдържа недоказани твърдения (както е в случая). Съдът счита, че цитираната в НП част от статията е извадена от цялостния контекст на статията, чиято цел е след анализ на цялата налична информация по банковата криза е да успокои вложителите, а не да прави опит за дестабилизация на финансовия пазар, в който смисъл е показателно и заглавието на статията. Съдът взема предвид и липсата на данни за начина, по който статията реално се е отразила на пазара, както и факта, че тя е публикувана след приключването на работното време на банката и на борсата, поради което обективно не е могла да повлияе на поведението на вложителите или борсовата търговия. Прието е и че статията не може да съдържа невярна информация, доколкото говори само за евентуални намерения да се теглят пари, но не и за реални действия, като в същото време коректно отразява публикуваната от самата банка информация, че само за ден са изтеглени 800 млн. лв., както и информацията за държавна подкрепа на банката, изразена в позицията на БНБ и действията на ДАНС по разследване на злонамерената атака срещу ПИБ.

105 https://www.capital.bg/biznes/finansii/2014/06/27/2332732_panikata_e_po-goliama_ot_problema/

Коментар:

В разглеждания период, а и по-късно, „Икономедиа“ публикува множество критични материали относно председателя на КФН Стоян Мавродиев, като г-н Мавродиев лично води няколко дела за клевета срещу различни журналисти от групата, а КФН инициира проверки във връзка с публикувани статии и коментари във фейсбук, някои от които завършват с налагане на административни наказания. При анализ на съдържанието на издадените наказателни постановления и контекста на отношенията между страните се налага извод, че издаването им е част от опит за институционален натиск върху издателя и работещите в медията журналисти с цел възпиране на използвания от тях критичен тон. В случая със „Софарма“ за повод е използвана една явно незначителна неточност, дължаща се в голяма степен на неяснота на публикуваната от емитента информация, и коригирана в срок, който обективно не позволява ефект върху пазара. В случая с ПИБ явно липсва дори повод, предвид факта, че тонът на статията е в посока успокояване на вложителите, а не засягане на финансовата стабилност на банковия сектор. По първите 3 дела, касаещи статията за „Софарма“, прави впечатление, че Софийски Районен съд е изследвал същностните предпоставки за реализиране на отговорността за манипулиране на пазара на финансови инструменти, балансът между комуникационни права и защитата на значим обществен интерес, реалната възможност подобни статии да доведат до манипулиране на пазара, както и специфичната защита, от която се ползват журналистите по реда на чл. 6, ал.5 от ЗПЗФИ и съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека. Същото може да се каже и за СРС и АССГ по делото, касаещо статията за ПИБ. В противовес, по делата, касаещи статията за „Софарма“, АССГ е подходил напълно формално и безкритично е възприел всички доводи на административнонаказващия орган, в резултат на което е потвърдил трите НП. Все пак, нито един от съдебните състави, разглеждал НП за статията за „Софарма“, не е взел предвид обстоятелството, че самото официално съобщение, публикувано от „Софарма“ като покана за общо събрание на акционерите, е било написано доста неясно и едва при много внимателен прочит, след съобразяване на броя на акциите, публикувани в Търговския регистър и публикуваната единична цена на акцията и след последващо изчисление, е давало възможност да се изведе точния размер на подлежащата на разпределение печалба, т.е., ако е имало заблуждаваща и подвеждаща информация, то тя се е съдържала в самото съобщение. От друга страна, съдът не е коментирал и обстоятелството, че при публикувана в статията единична цена на акцията, обективно не е било възможно инвеститорите разумно да се „заблудят“.

Казус 45: КЗЛД срещу „Отзвук.бг“

„Отзвук.БГ“ (<https://otzvuk.bg>) е информационен сайт с фокус най-важните събития в Смолян и региона на Средните Родопи. „Отзвук.БГ“ има седмично печатно издание за политика, култура, икономика и журналистически разследвания,

През април 2011 г. в. „Отзвук“ публикува материал¹⁰⁶, в който е описано влошеното финансово състояние на местна горска кооперация, като за вероятна причина са посочени действия на бившия ѝ председател. Като конкретен пример е описан сключен от председателя договор под формата на нотариален акт, в който той фигурира и като прехвърлител, и като поемател, представлявайки различни юридически лица. В статията е поместено и копие на въпросния документ, съдържащ данните на председателя.

Председателят на кооперацията смята, че публикувайки личните му данни, изданието нарушава Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) и подава жалба в КЗЛД. С решение от 27.10.2011 г. Комисията намира, че разпоредбата на чл.2, ал.2, т.3 от ЗЗЛД, според която обработваните лични данни е необходимо да бъдат съотносими, свързани и не надхвърлящи целите, за които се обработват, е нарушена и обявява жалбата на председателя на кооперацията за основателна. КЗЛД налага на „Отзвук принт“ ООД, издател на „Отзвук“, административно наказание – имуществена санкция в размер на 11 000 лв. за нарушение на чл.2, ал.2, т.3 от ЗЗЛД.

Изданието обжалва решението пред Административен съд София-град (АССГ), който през март 2013 г. потвърждава това на КЗЛД. „Отзвук принт“ ООД подава и касационна

¹⁰⁶ статия във в. „Отзвук“ бр. 41, 11-12 април 2011 г.

жалба пред Върховния административен съд (ВАС). На 03.10.2014 г., с окончателно решение, решенията и на АССГ, и на КЗЛД са отмени, като преписката е изпратена обратно на КЗЛД за ново разглеждане.

Коментар:

В. „Отзвук“ представлява журналистическо издание и попада в обхвата на чл. 4, ал. 2 от ЗЗЛД, който допуска обработване на лични данни за целите на журналистическа дейност, без това да нарушава правото на личен живот на носителя на обработените данни. Данните на лицето, подало жалба в КЗЛД, са поместени в нотариален акт, представляващ публично достъпен документ, намиращ се в имотния регистър на Република България, също публичен и достъпен за всеки гражданин.

Освен това, следва да се има предвид, че публикуваните в статията данни касаят извършени от жалбоподателя злоупотреби в качеството му едновременно на представител на кооперацията и други дружества. Именно с публикувания документ журналистическото разследване следва изискванията за качествено подготвено журналистическо разследване и обществен интерес на разглежданата тема следва да се отчете.

Следва да се отбележи и че решението на комисията не излага конкретни съображения, мотивиращи разпоредителната му част, което нарушава изискванията за форма, както и материалния закон – основание за отмяната му. Комисията приема нарушението на ЗЗЛД и нарушаването на личния живот на жалбоподателя без да изложи причините за това. Комисията не аргументира и решението относно размера на наложеното на в. „Отзвук принт“ ООД административно наказание. Вземайки решението си, КЗЛД не се съобразява и с гарантиращите правото на информация норми на Конституцията на РБ и на Европейската конвенция за защита правата на човека и на основните свободи.

Потвърждавайки изцяло позицията на КЗЛД, решението на АССГ напълно противоречи на материалния закон, както коментира и последвалото решение на ВАС. Идентично с КЗЛД и АССГ приема без да се мотивира, че публикуваният документ съдържа лична информация, надхвърляща целта на журналистическия материал. За разлика от КЗЛД и АССГ, ВАС взема предвид гарантираната свобода на изразяване и приоритетност на журналистическите материали по общественостанцими теми, оповестяващи лични данни.

Казусът показва и непоследователната съдебна и институционна практика при тълкуване на казуси, свързани със свободата на словото и защитата на личните данни, и е пример за това как отделни издания или журналисти могат получат различно отсъждане. Казусът демонстрира и че за да се достигне до справедливо и законосъобразно отсъждане, често е необходим продължителния период и преминаване през пълния списък от съдебни инстанции, през който период обектите на SLAPP търпят реално търсеният с процесите резултат – натиск.

Казус 46: Тодор Мелемов срещу Зарко Маринов

Зарко Маринов е разследващ журналист, издател и главен редактор на вестник „Отзвук“ – Смолян. Работи по теми, свързани с корупция и обществени поръчки и е автор в платформата за разследваща журналистика „За истината“ и „Черната книга на правителственото разхищение в България“. Координатор е на Програма „Достъп до информация“ и член на Националното ръководство на „Демократична България“ (ДСБ). Народен представител в 47-ото Народно събрание, избран от листата ДСБ в Смолян.

На 18.07.2018 г. е публикувана статия¹⁰⁷ в електронното издание на в. „Отзвук“, която коментира новата камера на Сектор „Пътна полиция“ в Смолян, с която данните за нарушенията се качват в системата „Административнонаказателна дейност“ на МВР. Статията коментира още и фейсбук група, създадена от шефа на СБА – Смолян, Тодор Мелемов – областен ръководител на ПП ГЕРБ и син на кмета на Смолян. Фейсбук групата споделя информация за позицията на патрулните автомобили на полицията в региона,

107 <https://otzvuk.bg/trinogata-na-kat-zasyakla-mladezh-sas-119-km-chas-v-smolyan/>

както и за пътно-транспортни произшествия. В статията е поместен и скрийншот на фейсбук групата, на който се вижда снимката и двете имена на Мелемов.

Мелемов намира, че с публикуването на снимката, в която се вижда неговият и този на малолетно дете (което самият Мелемов сочи за негов син) образи, както и назоваване на двете му имена, личните им данни са били обработени в нарушение на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД), което е нарушило правата му и подава жалба за това пред Комисията за защита на личните данни (КЗЛД).

През април 2019 г. КЗЛД излиза с решение, с което оставя жалбата на Мелемов без уважение поради неоснователността ѝ.

Коментар:

Жалбата пред КЗЛД срещу Зарко Маринов е пример за широкия арсенал от форми за натиск върху журналисти, различни от започването на съдебен процес. Търсенето на отговорност за публикуване на вече направена публично достояние информация (каквато безспорно е предварително публикувана в интернет снимка и то от жалбоподателя) е неиздържано от правна страна. КЗЛД е посочила, че публикуването на снимката на жалбоподателя и посочването на името му е извършено със журналистически цели – коментиране на важна за общността тема. Регламент 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016 г., относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), определя как физическите лица могат да защитят правата си по отношение на обработването на личните им данни. Съображение 4 от Регламента ясно посочва, че тези права не са абсолютни, а се прилагат пропорционално на други основни права, в това число правото на свобода на изразяване – принцип, залегнал в Хартата на основните права на ЕС.

Решението на КЗЛД разглежда твърдяното в жалбата недобросъвестно обработване на лични данни, балансирайки между правото на свободно изразяване от една страна и правото на защита на личните данни от друга. Комисията не намира за възможно трети, незапознати с личността на жалбоподателя лица, да идентифицират същия или детето, което последния държи в ръце на публикуваната снимка.

Казус 47: Емил Петров срещу Антикорупционен фонд и в. „Сега“

„Антикорупционен фонд“ (АКФ) е фондация в обществена полза, която функционира като гражданска, експертна организация, в подкрепа и съдействие на публичната власт за превенция, разкриване и огласяване на корупционни практики, злоупотреба с власт, конфликт на интереси и други лоши практики, реализирани при осъществяване на правомощия на публичната власт или от лица, заемащи публични постове. Основна част от дейността на Фондацията е съсредоточена върху осъществяване на журналистически разследвания по въпроси от висок обществен интерес, свързани с разходване на публични средства, осветляване на корупционни схеми и незаконни практики във всички сфери на публичната власт и особено в съдебната власт. Дейността включва и изработването на кратки документални филми, целящи да достигнат до широка, не-експертна аудитория и да представят по достъпен и разбираем начин основни дефицити във функционирането на публичната власт, включително нерегламентирани зависимости, водещи до неефективно, недемократично функциониране на тази власт, неприсъщо на правовата държава. Основна цел на дейността на АКФ е повишаване обществената информираност и чувствителност към проблема с ендемичната корупция и утвърждаване на националните и международни добри практики, стандарти и препоръки.

„Сега“ е независим национален седмичник, основан през 1997 г. Негов издател е „Сега“ ЕАД, а Теодора Пеева е главен редактор на седмичника.

На 28.04.2021 г. Емил Петров в качеството си на лице, заемащо висша публична длъжност – прокурор от Софийска апелативна прокуратура – се произнася с постановление по пр. пр. 974/2021 г. по жалба от Лукаш Вагенкнехт – сенатор в Сената на Парламента на Чешката република и Фондация „Антикорупционен фонд“ срещу постановление на прокурор от Софийска градска прокуратура от 14.08.2020 г. по пр. пр. № 21558/2019 г. по описа на СГП за отказ да се образува наказателно производство. След получаване на постановлението, факсимиле от същото е публикувано към статия от 5.07.2021 г., озаглавена „След жалба на АКФ и чешкия сенатор Вагенкнехт, Апелативна прокуратура отмени отказа на СГП да се разследва продажбата на ТЕЦ „Варна“ на Ахмед Доган“¹⁰⁸, публикувана на сайта на фондацията – www.acf.bg. Същото факсимиле е публикувано и на сайта на в. „Сега“.

На 13.07.2021 г. прокурор Емил Петров подава жалба до КЗЛД, с твърдение за неправомерно публикуване на подписа му под постановлението. С Решение от 30.06.2022 г. КЗЛД приема, че е извършено нарушение на „принципа на свеждане на личните данни до минимум“ и издава официално предупреждение на АКФ и в. „Сега“ по реда на ОРЗД. Решението е обжалвано пред АССГ и потвърдено с Решение от ноември 2022 г., което изцяло възприема доводите на КЗЛД. Срещу Решението е подадена касационна жалба пред ВАС и делото е насрочено в открито заседание през февруари 2024 г.

Коментар:

В случая не може да става въпрос за нарушение на лични данни поради следното: Прокурор Петров се е произнесъл в служебно качество, в кръга на служебната си дейност на прокурор, а не в качеството си на физическо лице; подписът сам по себе си е негоден да го идентифицира на собствено основание, тъй като е нечетлив и не съдържа името му, а напротив индивидуализацията на прокурора се дължи изцяло на посочените му две имена и длъжност, за които КЗЛД правилно е приела, че са публикувани законосъобразно; полагането на подпис на органа е едно от императивните изисквания за законосъобразност на постановлението, съгласно чл. 199 от НПК, поради което едва след подписването му документът придобива качеството на прокурорско постановление по смисъла на НПК. Затова, в обществен интерес и за осъществяване правото на обществеността да бъде информирана, по смисъла на чл. 41 от КРБ, АКФ е публикувал постановлението в цялост – така, както е изпратено от прокуратурата и с всички задължителни по закон реквизити, които го правят именно прокурорско постановление; обработването на процесните данни е извършено в обществен интерес, за журналистически цели, по смисъла на чл. 25з от ЗЗЛД, доколкото се касае за информация от висок обществен интерес – горестоящ прокурор е установил недостатъчно задълбочена прокурорска проверка на обстоятелствата около придобиването на обект на стратегическата инфраструктура (ТЕЦ „Варна“ и пристанище „ТЕЦ Езерово“) от страна на високопоставени политици и свързани лица.

108 <https://acf.bg/wp-content/uploads/2022/04/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5.pdf>

Приложение 4

ДИСЦИПЛИНАРНИ ПРОИЗВОДСТВА

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 48: съдия Мирослава Тодорова	85
--	----

В настоящото приложение са представени серия от публично известни дисциплинарни производства, формално образувани от ИВСС за неспазване на сроковете за администриране на съдебни производства, разпределени на съдия Тодорова, известна с активните си граждански позиции за реформиране и укрепване авторитета на съдебната власт.

Казус 48: Съдия Мирослава Тодорова

Мирослава Тодорова работи като съдия от 1999 г. Към 2011 г. е съдия в Наказателно отделение на Софийски градски съд (СГС), а до ноември 2012 г. е председател на Съюза на съдиите в България (ССБ). Тодорова продължава да изпълнява управленски функции и след прекратяване на председателството ѝ.

През 2011 г. Висшият съдебен съвет (ВСС) избира за председател на СГС съдия в близка приятелска връзка с Цветан Цветанов (вътрешен министър към този момент). Изборът предизвиква бурно недоволство сред съдийската гилдия, подаване на протестни оставки и публично изразена критика от страна на съдии, включително от Тодорова, по това време председател на ССБ. Впоследствие Инспекторатът към ВСС инициира няколко проверки на Тодорова във връзка с твърдяно забавяне на мотивирането по дела от нейна страна. По първото производство срещу съдията Инспекторатът намалява възнаградението ѝ с 15 %, а по второто, през 2012 г., я наказва с отстраняване от длъжност.

Производства срещу Тодорова предизвикват остри критики както у нас, така и на европейско ниво. През 2013 г. съдия Тодорова подава жалба в ЕСПЧ, отъждествявайки дисциплинарните производства срещу нея с репресия и наказание за критиката спрямо ВСС и изпълнителната власт.

С Решение от 19.10.2021 г. по делото Мирослава Тодорова срещу България, ЕСПЧ приема, че дисциплинарното преследване на съдия не е било водено с предвидената в закона цел, а заради активните ѝ позиции във връзка с проблеми на правосъдието в България в качеството ѝ на председател на Съюза на съдиите в България. ЕСПЧ постановява, че правото на съдия Тодорова на свободно изразяване на мнение (член 10 от ЕКПЧ) е нарушено, както е нарушен и чл. 18 от Конвенцията, забраняващ използването на законни процедури за постигането на нелегални цели.

Коментар:

Казусът със съдия Тодорова илюстрира пореден способ за натиск и саморазправа с критичния публичен глас. Наказателните и гражданските съдебни дела не изчерпват арсенала за натиск върху обществено ангажираните лица в България. Конкретно разглежданите дисциплинарни производства и последвалите от тях наказания са груба и недопустима намеса в свободата на изразяване в едно демократично общество. Изразената от съдия Тодорова позиция е адресирана към широко дебатирани и обществено значими теми, като същата е поднесена мотивирано, професионално и без да се прекрива допустимата граница на публична критика. Последствията за Тодорова са очевидно вендетни и служат за назидание на останалите, споделящи вижданията на Тодорова магистрати.

Приложение 5

НАКАЗАТЕЛНИ ПРОИЗВОДСТВА ОТ ОБЩ ХАРАКТЕР

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 49: Георги Георгиев, БОЕЦ.....	87
Казус 50: Димитър Пецов.....	88
Казус 51: Асена Стоименова (Асена Сербезова)	89
Казус 52: Мария Цънцарова.....	90
Казус 53: Десислава Николова и Алексей Лазаров	91

В настоящото приложение са представени няколко случая, в които срещу самите журналисти/граждански активисти е било образувано наказателно производство от общ характер (Казус 49 – Казус 51) или в които журналистите са призовани за разпит по предварителни проверки по ЗМВР или по досъдебни производства във връзка с техни материали, като фокус на разпитите е бил начинът на работа на журналистите и разкриване на журналистически източници (Казус 52 и Казус 53).

Казус 49: Георги Георгиев, БОЕЦ

Георги Георгиев е икономист по образование. Председател на гражданско сдружение БОЕЦ. Отличен с приз „Доблест на годината“ на Български хелзинкски комитет за работата му по изобличаване и сезиране на властите за нарушения от страна на висши кадри на прокуратурата и Комисията за отнемане на имуществото, придобито от престъпна дейност – Пламен Георгиев, Иван Гешев и Сотир Цацаров.

На 20.04.2020 г. Георгиев заснема кратък видеоклип, на който Петър Младенов (дългогодишен журналист в БНР) разказва за личен случай, касаещ отказ на лекари от болница във Видин да тестват него и сестра му за заразяване с COVID-19, след като са били в контакт със заразен техен роднина. Във видеото Георгиев изказва мнение, че отказът за тестване на контактни на заразени с вируса на COVID-19 хора, е причината за увеличил се брой болни в града.

Районната прокуратура във Видин намира изявлението на Георгиев за заблуждаваща информация, тъй като „в хода на разследването е установено, че противно на твърдяното, от 20.04.2020 г. е започнало тестване за коронавирус на всички медицински лица в МБАЛ „Св.Петка“ – град Видин, която информация е била подробно разяснена на обвиняемия. Въпреки това, Г.Г. е изнесъл заблуждаващи твърдения в електронна медия.“

Видинската прокуратура повдига срещу Георгиев обвинение по чл. 326 от НК, който визира „предаването по радио, телефон или по друг начин на неверни повиквания или заблуждаващи знаци за помощ, злополука или тревога“. Видинският районен съд обаче приема, че Георгиев е осъществил конституционно гарантираното си право „да търси, получава и разпространява информация“. Прокуратурата обжалва оправдателната му присъда пред Окръжният съд в града, който окончателно оправдава Георгиев.

Коментар:

През първите месеци на въведените противоепидемични мерки широка популярност добиват случаи, при които граждани, в това число политици и общественици, са привлечени в качеството на обвиняеми от прокурори от различни прокуратури (т.е. не се касае за териториално ограничени в рамките на някой съдебен район единични прояви, а за тенденция на национално ниво) именно заради възприети като неверни публично изразени от тях критични или предупреждаващи обществото позиции за съществуващи проблеми при държавната реакция на кризата, или негативни прогнози. От самия цитиран текст на чл. 326 от НК е видно, че той не визира разпространяването на всякаква невярна информация, а единствено на конкретни инцидентни призови за реакция на потенциално бедствени ситуации, каквито обаче обективно не съществуват, но биха изисквали незабавна реакция, ако съществуваха. Например обаждания за поставени взривни устройства в сгради (най-често); сигнали, че някъде гори пожар или има наводнение и др.

С публикувания през април видеоматериал, Георгиев представя личното преживяване на събеседника си, както и изказва лична оценка и впечатление на ситуацията по време на първите седмици на пандемията от COVID-19. Необходимостта от ограничаване на разпространението ѝ категорично не обосновава проявленията на конституционната функция на Прокуратурата на Република България да осъществява наказателно преследване. И двата съдебни състава, на районния и окръжния съд във Видин, категорично намират, че изказаното от председателя на гражданското сдружение БОЕЦ представлява единствено упражняване на правото му на свободно изразяване, гарантирано от КРБ и ЕКЗПЧОС. Право, което не може да бъде отречено под каквато и да е форма, дори и в условията на извънредно положение.

Казус 50: Димитър Пецов

Димитър Пецов е журналист на свободна практика и граждански активист от гр. Силистра. Създател и администратор е на Фейсбук групата „Граждански контрол Силистра“, която информира за работата на местната власт в областния град. Два пъти е носител на наградата на Програма Достъп до Информация „Златен ключ“ в категория „Гражданин, най-активно използвал правата си по ЗДОИ“.

В края на април 2020 г. Димитър Пецов подава заявление за достъп до информация до Областната дирекция на МВР в Силистра с искане на информация относно анонимния дарител, който осигурява храни и напитки за полицаите, охраняващи контролно-пропускателните пунктове (КПП) в града по време на извънредното положение заради пандемията от коронавирус.

Няколко дни по-късно Пецов е спрял с автомобила си за полицейска проверка и заставен от полицейските служители да отиде до Районното полицейско управление в Силистра заедно с тях, като един от униформените сядва в автомобила на журналиста. След пристигането пред сградата на полицията същите служители започват претърсване на колата на Пецов и почти веднага след това откриват пакет с над 40 грама различни видове наркотици. Журналистът е задържан за 24 часа, като му е повдигнато обвинение за притежание на наркотици. Пецов заявява, че за първи път вижда намереното и не знае как наркотиците са попаднали в автомобила му.

След близо година разпити, ДНК анализи и вътрешни проверки, през февруари 2021 г. Окръжната прокуратура в Силистра прекратява наказателното производство срещу Димитър Пецов, поради липсата на доказателства за връзка между него и намерените наркотични вещества. Наказателното производство продължава, но вече срещу неизвестен извършител, като обвинението е за набедяване¹⁰⁹.

Коментар:

Казусът е илюстративен за това, че въвличането на журналистите в дългогодишни съдебни спорове, които носят и заплаха от финансови поражения и осъдителни присъди, не изчерпват средствата за упражняване на институционален натиск върху тях. Случаят с Димитър Пецов идва само 5 дни след пореден негов опит да получи достъп до публична информация, която би разкрила връзки между представители на политически сили на местно ниво и полицията в града. Претърсването на автомобила на Пецов е осъществено с редица сериозни процедурни нарушения. Присъствието на един от униформените служители в автомобила на Пецов, по пътя му до Районното полицейско управление, е нарушение както на Закона за МВР, така и на Наказателно-процесуалния кодекс. При извършването на проверката на автомобила му не присъстват поемни лица, които да наблюдават действията на полицейските служители. Силната и адекватна реакция на журналисти и неправителствени организации, както и оказания обществен натиск са основната причина, обвиненията срещу Димитър Пецов да бъдат свалени.

¹⁰⁹ <https://acf.bg/bg/bitka-za-spravedlivost-dimitar-petso/>

Казус 51: Асена Стоименова (Асена Сербезова)

Асена Стоименова е фармацевт с над 20 години опит в лекарствения сектор. Одитор по европейски стандарти за добри практики във фармацевтичния сектор. Между юли 2014 г. и август 2018 г. е изпълнителен директор на ИАЛ. Била е член на Управителния борд на Европейската агенция по лекарствата и член на Комисията за оценка на здравните технологии. От февруари 2020 г. до декември 2021 г. е председател на Управителния съвет на Българския фармацевтичен съюз. На 13 декември 2021 г. е назначена за министър на здравеопазването в правителството на Кирил Петков.

На 07.04.2020 г., в две свои интервюта пред БНР¹¹⁰ и БНТ¹¹¹ Асена Стоименова коментира недостига на някои лекарствени продукти, както и предупреждава за вероятност от недостиг на други във връзка с пандемията от COVID-19 и необходимостта от гъвкавост на законодателството в посока набавянето им. Софийска районна прокуратура (СРП) съзира в изказванията на фармацевта престъпление по чл. 326, ал. 1 от НК (предаване на неверни повиквания или заблуждаващи знаци за помощ, злополука или тревога) и още на 09.04.2020 г. издава постановлението за привличането ѝ към наказателна отговорност, определяйки ѝ максимална парична гаранция в размер на 20 000 лв. Разпоредбата на чл. 326, ал. 1 от НК предвижда затвор за фармацевтката до две години, ако съдът я признае за виновна. Успоредно с обвинението, НАП започна две проверки за последните пет години. Едната проверка е лично на Стоименова, а другата – на Българския фармацевтичен съюз.

През юли 2020 г., разследването срещу Стоименова приключва с предложение за освобождаването ѝ от наказателна отговорност и налагане на глоба.

Коментар:

Идентично с казуса с Георги Георгиев и тук се касае за случай, при който граждани са привлечени в качеството на обвиняеми именно заради възприети като неверни публично изразени от тях критични или предупреждаващи обществото позиции за съществуващи проблеми при държавната реакция на кризата, или негативни прогнози. От текста на чл. 326 от НК (*който предава по радио, телефон или по друг начин неверни повиквания или заблуждаващи знаци за помощ, злополука или тревога, се наказва с лишаване от свобода до две години*) е видно, че той не визира разпространяването на всякаква невярна информация, а единствено на конкретни инцидентни призови за реакция на потенциално бедствени ситуации, каквито обаче обективно не съществуват, но биха изисквали незабавна реакция, ако съществуваха. Например обаждания за поставени взривни устройства в сгради (най-често); сигнали, че някъде гори пожар или има наводнение и др.

Думите на Стоименова, повод за прокурорското постановление, са базирани на официални данни както от български, така и от европейски и световни институции. Любопитен е фактът, че по информация на Стоименова, същата прокуратура преди това е разпоредила на Изпълнителната агенция по лекарствата (ИАЛ) да извърши проверка на причините за липсата на някои лекарства на българския пазар. С други думи, СРП смята, че има недостиг на лекарства, но фактът, че това е изречено публично, е квалифициран от прокуратурата като „всяване на паника“. Необичайната бързина, с която СРП издава постановлението срещу фармацевта, както и голямата гаранция (20 000 лв.), насочва към впечатлението за умишлена репресия от страна на прокуратурата. Съмнение буди и това, че Стоименова е привлечена към наказателна отговорност за създаване на паника, за факт, което вече е известен.

110 <https://bnr.bg/horizont/post/101254158/prof-stoimenova-receptite-po-vaiibar-ne-sa-elektronno-zdraveopazvane>

111 <https://bnt.bg/bg/a/prof-asena-stoimenova-v-debata-za-generichnata-zamyana-sa-nuzhni-argumenti>

Казус 52: Мария Цънцарова

Мария Цънцарова е журналистка и телевизионна водеща. Започва кариерата си в „Нова телевизия“, а от 2013 г. е част от екипа на bTV Новините. Носител е на редица журналистически отличия, сред които награда от фондация „Радостина Константинова“ (2013), отличие от фонд „Валя Крушкина“ (2014), приз на НБУ „Журналист на годината“ (2014).

В началото на 2022 г. Мария Цънцарова публикува разследване, което разкрива, че докато ПП „Възраждане“ пропагандира срещу ваксинацията и мерките за ограничаване на пандемията от COVID-19, депутати от партията са били ваксинирани. През септември същата година става ясно, че за втори път журналистката е викана на разпит от структурите на МВР, като целта на разпитите е била Цънцарова да разкрие източниците си на информация за това разследване. Много журналисти и граждански организации разчитат случващото се като осъществяване на натиск и опит за цензура върху Цънцарова, особено след като Асоциацията на европейските журналисти (АЕЖ) информира, че прокуратурата е образувала досъдебно производство по случая. Наред с прокурорската проверка, един от посочените от Цънцарова ваксинирани депутати от ПП „Възраждане“ подава жалба за неправомерен достъп и разпространение на лични данни пред Комисията за защита на личните данни (КЗЛД) срещу журналистката и „БТВ Медиа груп“ ЕАД.

Окръжната прокуратура в Пазарджик пояснява, че вследствие на извършена от служители на ГД „БОП“ МВР проверка, с постановление от 14.07.2022 г. на ОП-Пазарджик е образувано досъдебно производство за това, че в гр. Велинград е осъществен неправомерен достъп до информационна система – Национална здравна информационна система. В следствие на това е получена информация относно лични здравни данни на физически лица, касаещи ваксинационния им статус. През февруари 2023 г. досъдебното производство е прекратено.

КЗЛД намира жалбата срещу Цънцарова и медията за неоснователна, приемайки наличието на преимуществен обществен интерес от оповестяване на достъпената за журналистически цели информация. Комисията обаче налага глоба в размер на 500 лв. на медицинското лице, с чиито електронен подпис е констатирано достъпването на здравната информацията, относно жалбоподателя. Въпреки твърдението на санкционираното лице, че към момента на достъпване на здравните данни на жалбоподателя, същото не е било във фактическо владение на електронния си подпис, КЗЛД намира, че същото е проявило небрежност по отношение на съхранението и ползването на последния, с което мотивира наложената глоба.

Коментар:

Комисията по журналистическа етика¹¹² е категорична в становището си от май 2015 г., в което посочва, че *журналистите имат не само правото, но и задължението да защитават източниците си, когато са поверителни, както и, че правото на защита на източниците може да подлежи на ограничение при спазване на изискванията за законност, пропорционалност и необходимост в демократичното общество, след преценка на независим и безпристрастен съд*. Недопустимо е осъществяването на разпит на журналисти с искане за разкриване на източниците им на информация.

ЕСПЧ е категоричен в практиката си, приемайки, че защитата на журналистическите източници е едно от основните условия за свобода на пресата. Съдът посочва в редица решения и че липсата на такава защита ще се отрази отрицателно върху готовността на източниците да подпомагат пресата в информирането на обществото по въпроси от обществен интерес. Нещо повече, ЕП и Съвета на Европейския съюз отчитат значимостта от защита на лицата, които подават сигнали за нередности и нарушения на правото на съюза, като ги квалифицират като важни източници за разследващите журналисти в демократичните общества. Защитата на тази категория лица е уредена и гарантирана в Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 година.

¹¹² http://mediaethics-bg.org/wp-content/uploads/2015/03/Guidelines_protection_sources-final.pdf

Казус 53: Десислава Николова и Алексей Лазаров

Десислава Николова е била журналистка във в. „Труд“, „Календар“ и „Нова телевизия“. От 2003 г. е част от екипа на „Дневник“.

Алексей Лазаров е дългогодишен член на екипа на в. „Капитал“, бил е репортер и редактор в секцията „Медиа и реклама“, политически редактор, заместник-главен редактор, а към момента – главен редактор.

На 11.11.2022 г. Десислава Николова публикува материал¹¹³ върху анализа, извършен от Националния съвет по цени и реимбурсиране на лекарствени продукти (НСЦРЛП) към министъра на здравеопазването. Статията на Николова разглежда практиката държавни болнични заведения в страната да закупуват от други страни-членки на ЕС скъпоструващи лекарствени продукти, които не са регистрирани в България, на цени между два и пет пъти по-високи от средната им стойност в ЕС.

Статията на Николова посочва и че скоро след предоставянето на доклада на МЗ председателят на съвета, извършил проверката, проф. Илко Гетов, е бил отстранен от позицията си. Цитирани са експерти от бранша, които откриват в посочените в доклада злоупотреби на болници и техни доставчици вероятната причина за отстраняването.

Няколко седмици след публикуването на статията Десислава Николова като автор на статията, Алексей Лазаров, като неин главен редактор, както и проф. Илко Гетов са призовани в Столичната дирекция на вътрешните работи (СДВР) за разпит, разпореден от Варненската районна прокуратура по повод нейна проверка. Няма публична информация дали по случая е образувано досъдебно производство.

Впоследствие става ясно, че директорът на една от посочените в анализа на НСЦРЛП и съответно в статията болници е сигнализираща прокуратурата, както и Комисията по журналистическа етика срещу Николова.

Без отговор остават многократните запитвания на „Свободна Европа“ до говорителя на Варненската районна прокуратура и директора на болничното заведение относно естеството на престъплението, което се разследва. Без отговор е и запитването до МЗ относно действията му във връзка с получения анализ и дали освобождаването на автора му има общо с изводите в него.

Коментар:

В този казус прокуратура и полиция ясно действат отвъд правомощията си, събират информация, оценяват стандарта на работа на журналисти и изискват разкриване на журналистически източници без да имат право на това. Без ясно правно обосноваване журналист и редактор на медия са призовани за разпит в СДВР относно публикацията на тема от изключително висок обществен интерес, като в свое изявление Лазаров споделя, че са им задавани въпроси дали изпълняват добросъвестно задълженията си като журналисти и как проверяват фактите¹¹⁴. Това е причината случилото се да бъде разглеждано като тормоз над конкретните журналисти и свободата на словото изобщо.

Случаят предизвиква реакция сред журналистическата общност в България и в ЕС. През декември 2022 г. Международният институт за пресата съобщава за проведените разпити на журналисти и цитира позицията на главния редактор на „Капитал“, че призоваването им в СДВР е „недопустима форма на натиск“. Случаят е докладван като натиск върху журналисти и се разглежда в Платформата за безопасност на журналистите към Съвета на Европа.¹¹⁵

113 https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/zdraveopazvane/2022/11/11/4413435_kak_se_krade_ot_lekarstvata_za_deca_i_tejko_bolni/

114 <https://boulevardbulgaria.bg/articles/zhurnalisti-ot-kapital-sa-vikani-na-razpit-v-sdvr-zaradi-statiya-za-zloupotrebi-s-porachki-na-lekarstva>

115 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638335>

Приложение 6

ДРУГИ ФОРМИ НА НАТИСК СРЕЩУ ЖУРНАЛИСТИ И АКТИВИСТИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Казус 54: Прекомерна отговорност за съдебни разноси Екогласност срещу България	93
Казус 55: Полицейско насилие Димитър Кенаров	94
Казус 56: Заплахи за саморазправа Николай Стайков.....	95
Казус 57: Публични атаки срещу критични журналисти и активисти	95

Казус 54: Прекомерна отговорност за съдебни разноси Екогласност срещу България

Политическа партия ПК „Екогласност“ е българска природозащитна партия, основана през 1990 г. Партията е наследник на Обществения комитет за екологична защита на Русе от 1988 г., Движение „Екогласност“ от 1989 г. и Независимо сдружение „Екогласност“ от 1989 г.

През 2014 г. министърът на околната среда и водите издава своя заповед, с която позволява да не се извършва оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционно предложение за продължаване срока на експлоатация на V и VI блок на АЕЦ „Козлодуй“. През 2016 г. ПК „Екогласност“ подава до Върховния административен съд (ВАС) искане за отмяна на влязло в сила съдебно решение, потвърждаващо тази министерска заповед. С решение от 24.10.2016 г. седемчленен състав на ВАС отхвърля искането на партията и я осъжда да заплати на АЕЦ „Козлодуй“ сумата от 12 000 лв., представляващи разноси за адвокатско възнаграждение.

През 2017 г. ПК „Екогласност“ подава пред ЕСПЧ жалба във връзка с прекомерен размер на разносните, които е била осъдена от ВАС да изплати на АЕЦ „Козлодуй“. С решение от 15.12.2020 г. ЕСПЧ приема, че чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията е нарушен и присъжда на ПК „Екогласност“ обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3000 евро, както и 1500 евро за разходи и разноси.

Коментар:

Казусът представлява интерес за анализа, поради изключително завишения размер на присъдените от ВАС разноси по делото. Същите надвишават размера на минималното адвокатско възнаграждение 24 пъти, а както и ЕСПЧ посочва в решението си от декември 2020 г., спорът между страните касае процесуални въпроси без особена правна сложност, която да обуславя високия размер на хонорара на процесуалния представител на АЕЦ „Козлодуй“. В компетенцията на съда е решението какъв да е размерът на присъдената сума относно направените от страните разноси, като същата може да бъде намалена, ако съдът прецени прекомерността ѝ, без тя да е под регламентирания минимум. ЕСПЧ приема и че ВАС не е мотивирал достатъчно подробно преценката си относно размера на разносните, както и че с решението си не е постигнал баланс между общия интерес и правата на ПК „Екогласност“, като в резултат същата търпи прекомерна индивидуална тежест. Голямата сума, която АЕЦ „Козлодуй“ претендира от ПК „Екогласност“ може да се разглежда като форма на натиск и дори наказание на ПК „Екогласност“, заради осмеляването ѝ да се противопостави и даде още по-голяма гласност на високо значима обществена тема.

Казус 55: Полицейско насилие Димитър Кенаров

Димитър Кенаров е преводач, поет и журналист на свободна практика. Носител е на редица награди, сред които годишната награда за публицистика на сп. Virginia Quarterly Review.

На 02.09.2020 г., в центъра на София се провеждат протести срещу корупцията в управлението. Димитър Кенаров е един от многото задържани протестиращи, въпреки опитите му да докаже, че е журналист. След задържането си е отведен в 5-то районно управление на МВР, където прекарва няколко часа, а след освобождаването си журналистът обявява, че е бит от полицаите.

Кенаров завежда дело относно незаконния си арест, представяйки медицинско свидетелство, констатиращо множеството му наранявания, сред които кръвонасядания, охлузвания и контузии по различни части на тялото. През февруари 2022 г. Софийски районен съд (СРС) приема ареста на Кенаров за незаконен.

Въпреки твърденията на Кенаров за нанесения му от униформени побой, Софийска градска прокуратура (СГП) отказва образуването на досъдебно производство. Решението ѝ е потвърдено и от Апелативната прокуратура (АП) с мотивите за липса на данни за прекомерна употреба на сила от страна на служители на МВР. Върховната касационна прокуратура (ВКП) обаче вижда данни, които доказват обратното, отменя отказа и връща преписката за ново разглеждане. Следва идентичен сценарий – СГП не открива достатъчно доказателства за започване на досъдебно производство, а АП потвърждава решението ѝ. ВКП отменя отказа и отново връща преписката на СГП. Поредното решение на СГП все още не е факт.

Коментар:

В случая с журналиста Димитър Кенаров става въпрос за физическа форма на натиск и сплашване на журналист, който осъществява работата си. Натискът се засилва с категоричния отказ на прокуратурата да види извършените от служителите на МВР нарушения. МВР също официално заявява, че нарушения при действието на полицаите не са констатирани. Едва след смяна на ръководството в МВР, повече от година след задържането на журналиста, и назначена нова вътрешна проверка, МВР официално признава, че Димитър Кенаров е бил бит и незаконно задържан.

Това е красноречив пример за селективно и тенденциозно третиране на казуса в зависимост от политическата обстановка.

Протестите от лятото на 2020 г. са белязани от множество случаи на полицейско насилие над протестиращи под формата на побой, унизително отношение и гавра, станали публично известни, голяма част от тях дори заснети от очевидци. Публичната реакция на ръководството на МВР по изнесените случаи на физическа агресия остава неадекватна. Подобно явление е заплахата за основните граждански права като свободата на изразяване и свободата на събранията и сдружаването, гарантирани от Конституцията на РБ, ЕКПЧ и множество актове на международното право.

Казус 56: Заплахи за саморазправа Николай Стайков

Николай Стайков е дългогодишен икономически журналист и съосновател на Фондация „Антикорупционен фонд“. От 1997 до 2007 г. е последователно репортер, редактор и заместник-главен редактор на в. „Капитал“. Автор е на над 500 статии, анализи и коментари в областта на икономическата политика, приватизацията и обществените поръчки. Носител на редица награди, сред които Наградата за журналистическо разследване на фондация „Радостина Константинова“ (2021 г.), Наградата на Държавния департамент на САЩ за борба с корупцията (2021 г.) и други.

През лятото на 2020 г. АКФ публикува в няколко видео материала разследването си „Осемте джуджета“ с автор Николай Стайков. Разследването разкрива конкретни данни за неправомерно влияние за уреждане на юридически конфликти, за завземане на бизнес и неправомерно разпореждане с веществени доказателства чрез участието на органите на специализираното наказателно правосъдие.

Непосредствено след като Николай Стайков търси за коментар по темата едно от замесените в схемата лица, спрямо него стартира телефонен тормоз с „обаждания на погребални теми“, а през нощта над личното му жилище е извършен вандализъм. Телефонният тормоз приключва мигновено, след като за случая се съобщава в централната емисия новини на една от водещите телевизии и след като отзвукът на случая става огромен както в страната, така и в международните медии. Заради заплахите на Стайков е назначена лична охрана, а в продължение на няколко месеца офиса на АКФ е охраняван от служители на МВР.

Коментар:

Тормозът над съоснователя и член на екипа на АКФ Николай Стайков броени дни преди публикуването на разследването „Осемте джуджета“ дава ясни индикации, че става дума за опит за сплашване и спиране на публикацията, която хвърля светлина върху предполагаемо участие на висши магистрати и свързани с тях лица в престъпно завземане на частен бизнес.

Случаят е пример за опит за заглушаване на журналисти и активни граждани, извън съдебната зала.

Казусът с Николай Стайков е пример и за изключителното значение на солидарната реакция на журналистическата общност и гражданите за спирането на такива опити за въздействие върху работата на журналистите, обект на натиск. АКФ и Николай Стайков излизат с публична позиция, в която детайлно разкриват опитите за сплашване, което поставя разследването в центъра на общественото внимание и помага за засилване на натиска за разследване на изложените в материала данни за нарушения и престъпления.

Казус 57: Публични атаки срещу критични журналисти и активисти

От 2020 г. насам са публично известни няколко случая, в които насилствено е препятстван достъпът на журналисти до публични събития или срещу тях е използвана физическа и вербална агресия. Ситуацията се утежнява от това, че актовете на агресия са политически мотивирани, като в някои случаи са инициирани от поддръжници, а в други – от самите лидери на политически партии, а в някои случаи полицията не се е намесила адекватно. Изложението по-долу представя няколко такива случая, докладвани от журналистически организации в Платформата за безопасност на журналистите към Съвета на Европа.¹¹⁶ Зачестяването на подобни инциденти и ескалирането на речта на омразата срещу журналисти са индикация за сериозни проблеми със свободата на словото в България.

116 <https://fom.coe.int/en/accueil>

- На 05.08.2020 г.¹¹⁷, докато отразяват конференция на управляващата тогава партия ГЕРБ журналистките Полина Паунова и Генка Шикерова са обект на неприязън и вербална агресия от страна на участници в конференцията. Маскиран мъж се приближава до Паунова, удря я, взима телефона ѝ и го хвърля във въздуха. Друг мъж, със стикер от конференцията, се приближава, нарича я „боклук“ и ѝ казва, че не е желана.
- На 05.08.22 г.¹¹⁸ политическа партия „Възраждане“ обявява, че подава сигнал до прокуратурата за нередности в дейността на фондация „Америка за България“. Според лидера на формацията Костадин Костадинов „става дума за медийна и политическа корупция, която засяга националната сигурност“. Сигналът е публикуван в цялост на сайта на партията, а лидерът и други членове на ръководството дават множество интервюта с твърдения за престъпления. Сигналът с обем около 400 страници не съдържа данни за престъпления а единствено извадки от публична информация за официално предоставени грантове и огромен обем лични данни и идентификационни данни на неправителствени организации, включително ЕГН на стотици физически лица – журналисти, граждански активисти, членове на управителни органи на неправителствени организации. Върху засегнатите лица, представители на гражданското общество, е оказан значителен натиск чрез посочването им като замесени в „медийна и политическа корупция, която засяга националната сигурност“. Нещо повече, публикуването на сигнала в цялост представлява и мащабна злоупотреба с лични данни. Част от засегнатите граждански активисти подават жалба до Комисията за защита на личните данни, в резултат на което сигналът е свален от сайта на партията.
- На 05.10.2022 г.¹¹⁹ на пресконференция в Българска телеграфна агенция (БТА) относно резултатите от проведените на 02.10.2022 г. предсрочни парламентарни избори, в опит да избегне журналистически въпроси лидерът на партия „Възраждане“ Костадин Костадинов гони журналистите от „Капитал“, „Дневник“, „Клуб Z“ и „Медиапул“, наричайки ги „чуждестранни агенти“ и „жълто-кафяви отходни канали на американското посолство“, с които „моралът не му позволява да комуникира или да споделя едно помещение“. Представителите на „Възраждане“ използват отказа на журналистите да напуснат и на БТА да ги изведе от залата като повод да напуснат пресконференцията и да не отговорят на нито един журналистически въпрос.
- Натискът срещу журналистите и гражданските активисти и речта на омразата от страна на ПП „Възраждане“ продължават с внасянето на законопроект за т. нар. „чуждестранни агенти“¹²⁰, по модел на едноименния руски закон, целящ репресия на критични гласове. Българският законопроект поражда множество притеснения за свободата на словото и представлява сериозна заплаха за медийна среда в България.
- На 07.02.2023 г.¹²¹ поддръжници на „Възраждане“ заставят журналистката на „Дойче Веле“ Емилия Милчева да изтрие снимките, които е направила на акцията по събиране на подписи за свикването на референдум за блокиране на присъединяването на България към Еврозоната. Снимките на подписващите се хора са направени от Милчева като част от журналистическата ѝ работа по материал за референдума. Събиращите подписите я нападат вербално с твърдения, че е платена, както и настояват да изтрие снимките и викат полиция, която съставила на журналистката протокол за нарушаване на общественения ред. Два дни по-късно, секретарят на партията Деян Николов казва, че събирането на подписи е станало обект на провокации от страна на журналистката, която според него участвала в заговор против референдума, работела за евроатлантическа партия и била изпратена да открадне лични данни, да наруши закона и да напише „някакви лъжи в американската медия“.

117 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/71159200>

118 <https://bnr.bg/post/101686806/vazrajdane-dava-na-prokuraturata-signal-za-nerednosti-v-deinostta-na-amerika-za-bulgaria>

119 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638084>

120 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638186>

121 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638788>

- На 31.03.2023 г.¹²² журналистката от БНТ Цвета Стратиева е насилствено изгонена от пресконференция на партия „Възраждане“. Лидерът Костадинов ѝ нарежда да напусне с аргумента, че „не е журналистка, не работи за БНТ и не е желана на събитията на партията“. След отказа ѝ, поддръжник на партията насила я извежда от залата. В опит да обясни поведението си, Костадинов заявява, че журналистката не е направила нищо лошо, но моралът не му позволява да допуска лъжци и нестойностни хора на партийните събития, както и че отношението му към не-обективните журналисти остава непроменено.

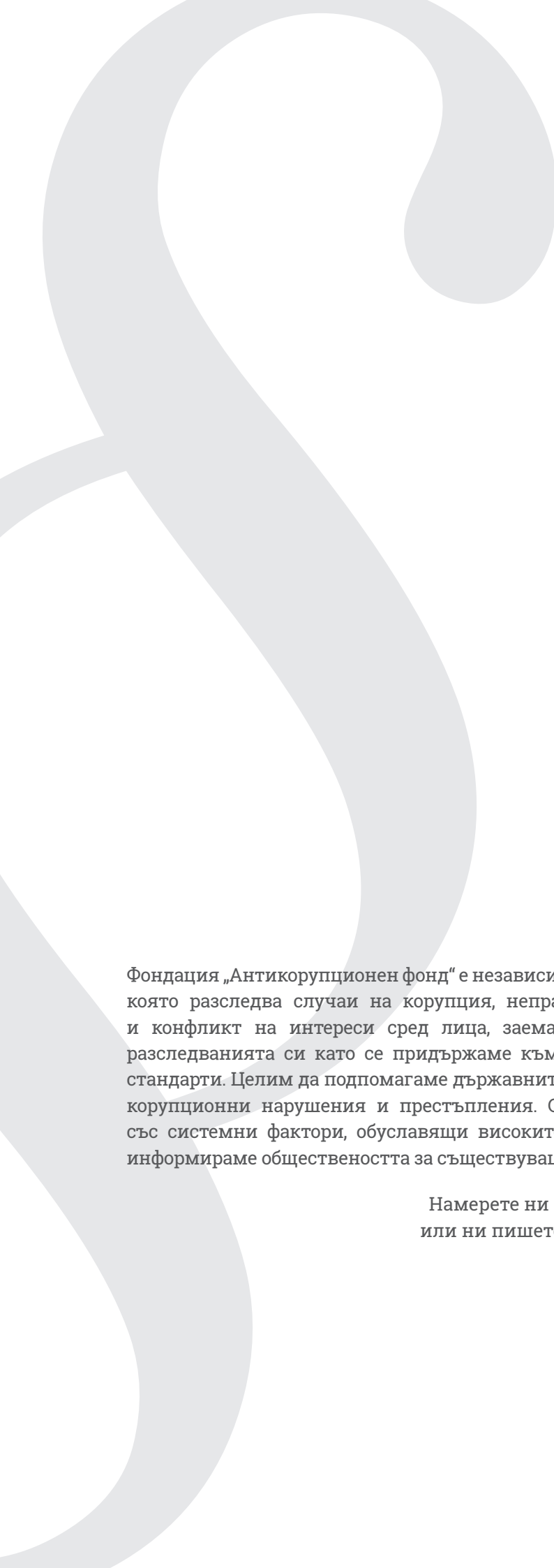
122 <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107639099>

За авторите:

Лора Георгиева – Матеева е магистър по право от Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и адвокат с дългогодишен процесуален и консултантски опит в областта на гражданско, търговско и административно право. Член на Софийска адвокатска колегия, сертифициран медиатор и стипендиант на Фондация „Америка за България“ по Програма „Обучение на професионалисти от сферата на правосъдието“ (2014 г.) През 2017 – 2018 г. е стипендиант на Европейската правна академия в Триер, Германия с интереси в областта на защита на човешки права, изграждане на демократични институции.

София Желева има магистърска степен по право от Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ с осемгодишен юридически стаж. Като част от екипа на няколко правни кантори прилага и развива познанията си в областта на гражданското, търговското, трудовото и вещното право. Става част от правния екип на Фондация „Антикорупционен фонд“ при стартиране на дейността ѝ през 2017 г., където се занимава с изследване и анализ на корупционни практики в различни области като обществени поръчки. Част е от различни проекти, насочени към развитието на гражданското общество, в частност постигане прозрачност в работата на обществените институции.

Фондация „Антикорупционен фонд“ е независима, експертна неправителствена организация, която разследва случаи на корупция, неправомерно разходване на публични средства и конфликт на интереси сред лица, заемащи висши държавни постове. Провеждаме разследванията си като се придържаме към високи законови, професионални и етични стандарти. Целим да подпомагаме държавните институции в това да разследват и наказват корупционни нарушения и престъпления. С дейността си се стремим да се преборим със системни фактори, обуславящи високите нива на корупция в България, както и да информираме обществеността за съществуващите механизми за борба с корупцията.

Намерете ни на www.acf.bg
или ни пишете на acf@acf.bg